

RAPORT OPRACOWANY W RAMACH PROJEKTU „ROZBUDOWA BIBLIOTEKI WYDZIAŁU INFORMACJI O KRAJACH POCHODZENIA”, WSPÓŁFINANSOWANEGO ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU NA RZECZ UCHODźCÓW

SYTUACJA MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH W AFRYCE (NA POŁUDNIE OD SAHARY)

MACIEJ FAGASIŃSKI

październik 2012

WYDZIAŁ INFORMACJI O KRAJACH POCHODZENIA

maj 2013

ZASTRZEŻENIE

Niniejszy raport tematyczny jest dokumentem jawnym, a opracowany został w ramach projektu „Rozbudowa Biblioteki Wydziału Informatyki o Krajach Pochodzenia nr 1/7/2009/EFU, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców.

W ramach wspomnianego projektu, WIKP UDSC zamawia u ekspertów zewnętrznych opracowania, które stanowią pogłębioną analizę wybranych problemów/zagadnień pojawiających się w procedurach uchodźczych/azyłowych. Informacje znajdujące się w ww. raportach tematycznych pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł, takich jak: opracowania organizacji międzynarodowych, rządowych i pozarządowych, artykuły prasowe i/lub materiały internetowe. Czasem oparte są także na własnych spostrzeżeniach, doświadczeniach i badaniach terenowych ich autorów.

Wszystkie informacje zawarte w niniejszym raporcie zostały zebrane i opracowane z największą starannością. Jednakże nie można wykluczyć, że niektóre dane, a nawet ogólny obraz prezentowanej w nim sytuacji, są nieaktualne, niekompletne lub nieścisłe. Dlatego też nie może on być traktowany jako jedyny i niepodważalny punkt odniesienia, na podstawie którego podejmowane są decyzje co do nadania bądź odmowy nadania statusu uchodźcy lub innych form ochrony międzynarodowej.

Niniejszy raport nie jest także i nie powinien być uważany za jakąkolwiek deklarację polityczną jego autorów czy polskich władz.

Wyłączna odpowiedzialność za treść raportu spoczywa na jego autorze. Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

SPIS TREŚCI

4	WYKAZ SKRÓTÓW
5	WSTĘP
6	MAPA - PRAWA MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH W AFRYCE
7	ZWIĄZKI I RELACJE POMIĘDZY OSOBAMI TEJ SAMEJ PŁCI W TRADYCYJNYCH KULTURACH AFRYKAŃSKICH
15	MNIEJSZOŚCI SEKSUALNE W ŻYCIU CODZIENNYM WSPÓŁCZESNYCH SPOŁECZEŃSTW AFRYKAŃSKICH
17	STOSUNEK SPOŁECZEŃSTWA
19	STOSUNEK WŁADZ, PRZEDSTAWICIELI ORGANIZACJI KOŚCIELNYCH ORAZ OSÓB PUBLICZNYCH
26	AKTYWNOŚĆ MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH W ŻYCIU SPOŁECZNYM
31	SYTUACJA PRAWNA MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH
35	SYTUACJA W WYBRANYCH KRAJACH AFRYKAŃSKICH UGANDA, DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA, KAMERUN ORAZ NIGERIA
59	TABELA 1. PRAWO A ZACHOWANIA HOMOSEKSUALNE W KRAJACH AFRYKAŃSKICH
67	TABELA 2. PRZESTRZEGANIE PRAW MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH W KRAJACH AFRYKAŃSKICH - WYCIĄGI Z RAPORTÓW
83	TABELA 3. REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PRAW OSÓB LGBTI PRZEDSTAWIONE PODCZAS POWSZECHNEGO PRZEGLĄDU OKRESOWEGO PRAW CZŁOWIEKA
87	TABELA 4. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB LGBTI
97	TABELA 5. STOSOWANIE PRAWA ANTYHOMOSEKSUALNEGO W PRAKTYCE
99	BIBLIOGRAFIA

WYKAZ SKRÓTÓW

AI -	Amnesty International
AMSHeR -	African Men for Sexual Health and Rights
BBC -	British Broadcast Company
DRK -	Demokratyczna Republika Konga
EHAHRDP -	East and Horn of Africa Human Rights Defenders Project
FARUG -	Freedom and Roam Uganda
GALZ -	Gays and Lesbians of Zimbabwe
HRW -	Human Rights Watch
IGLHRC -	International Gay and Lesbian Human Rights Commission
ILGA -	International Lesbian and Gay Association
IRIN -	humanitarian news and analysis
LGBTI -	ang. <i>lesbians, gays, bisexuals and transgender</i> , pl. lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne
OHCHR -	Office of the High Commissioner for Human Rights
RPA -	Republika Południowej Afryki
USDOS -	United States Department of State

WSTĘP

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie sytuacji mniejszości seksualnych w krajach afrykańskich położonych na południe od Sahary. Temat o tyle ciekawy, co niezwykle trudny do opisanie w jednej publikacji.

Zadania nie ułatwia przede wszystkim duże zróżnicowanie polityczne, społeczne, religijne i kulturowe omawianych krajów, ale również stan przestrzegania praw człowieka, gwarantowania praw fundamentalnych, siła sektora pozarządowego oraz dziedzictwo ery kolonialnej. Traktowanie osób należących do mniejszości seksualnych oraz używana retoryka przez polityków, liderów religijnych, działaczy społecznych oraz zwykłych obywateli wobec przyznania praw tej grupie różni się w poszczególnych krajach Kontynentu. W Republice Południowej Afryki osoby homoseksualne mogą zawierać małżeństwa, podczas gdy w Nigerii za kontakty seksualne osób tej samej płci można ukarać śmiercią. Niezwykle burzliwa dyskusja dotyczy kwestii tego, czy homoseksualizm jest „afrykański” czy raczej został „importowany” przez kolonialistów. Pytanie to dotyczy jednak bardziej złożonego problemu i wiąże się bezpośrednio z budowaniem lub odnajdywaniem własnej tożsamości lub budowaniem poczucia tożsamości narodowej w różnych państwach w Afryce.

Autor starał się zebrać najbardziej wiarygodne i najświeższe źródła: przedstawił sytuację osób należących do mniejszości seksualnych w kilkudziesięciu krajach kontynentu, skupiając się na sytuacji w Nigerii, Kamerunie, Demokratycznej Republice Kongo oraz Ugandzie. Autor jest jednak świadom, że przygotowane opracowanie nie wyczerpuje omawianego tematu — przede wszystkim ze względu na dynamikę zmian na polu prawnym, politycznym i społecznym dotyczącym osób LGBTI.

Metodologia w oparciu, o którą przygotowano raport jest taka sama jak ta przyjęta do przygotowywania opracowań dotyczących sytuacji w kraju pochodzenia. W rezultacie autor starał się unikać jakiegokolwiek interpretacji przedstawianych źródeł. Jednocześnie raport bazuje na ogólnodostępnych informacjach opublikowanych przez organizacje międzynarodowe, pozarządowe, agencje informacyjne i media oraz organy rządowe. W wielu miejscach autor powołuje się również na opracowania i publikacje akademickie. Autor zrezygnował również z powszechnie przyjętego sposobu stosowania przypisów w tekście. W rezultacie każdy przypis, nawet jeżeli źródło przytaczane jest wcześniej, podaje pełen opis tego źródła, co w ocenie autora ma pomóc w szybkiej identyfikacji i możliwości odwołania się do wskazanego źródła.

Raport składa się z trzech głównych części. Pierwsza dotyczy ujęcia historyczno-socjologicznego zjawiska homoseksualizmu wśród plemion i społeczności afrykańskich. Druga część omawia sytuację prawną i postrzeganie społeczne mniejszości seksualnych w krajach afrykańskich. Ostatnia, z kolei, skupia się na czterech wybranych państwach: Nigerii, Kamerunie, Demokratycznej Republice Kongo oraz Ugandzie. Ponadto opracowane tabele oraz załączona mapa mają ułatwić i pomóc w szybkiej ocenie sytuacji mniejszości seksualnych w wybranym kraju pochodzenia.

ZWIĄZKI I RELACJE POMIĘDZY OSOBAMI TEJ SAMEJ PŁCI W TRADYCYJNYCH KULTURACH AFRYKAŃSKICH

Pierwsze doniesienia i relacje na temat zachowań społecznych ludów tubylczych i plemion zamieszkujących Afrykę pochodzą od arabskich kupców, którzy prowadzili wymianę handlową z państwami kontrolującymi tereny współczesnego Mali, Ghany czy Senegalu. Rewolucja w żegludze w XV wieku pozwoliła Europejczykom na dotarcie na nieznane dotychczas tereny Afryki Zachodniej i bezpośrednie zetknięcie się z zamieszkującymi tam społecznościami, włączając w to ich seksualność i zachowania seksualne.¹ Podkreślano przede wszystkim to, że kobiety nie zakrywały piersi, były płodne i pełniły "podrzędną" rolę wobec mężczyzn. Europejczycy zauważali również, że kobiety były łatwo "dostępne w celach seksualnych", oceniając takie zachowanie jako brak skromności i poczucia winy za popełniane grzechy. W większości doniesień podkreślano istotę i znaczenie prokreacji dla plemion i ludów tubylczych zamieszkujących Afrykę. Na tej podstawie interpretowano rolę związków heteroseksualnych w życiu społecznym tych grup.²

Wielu badaczy podkreśla jednak, że doniesienia Europejczyków na temat tradycyjnych zachowań społeczności zamieszkujących Afrykę, zdominowane były przez ówczesne, europejskie paradygmaty dotyczące: pojmowania świata, rozumienia dobra i zła, społecznie akceptowanych zachowań i poglądów. Marc Epprecht stwierdza, że wielu Europejczyków interpretowało seksualność oraz zachowania społeczności zamieszkujących Afrykę jako niemoralne, patologiczne i nie do zaakceptowania. W konsekwencji skupiali się w swych opisach wyłącznie na kwestiach zgodnych z obowiązującym w tamtych czasach podejściem, pomijając wszystko to, co nie było związane z heteroseksualną i europejską wizją świata.³

W szczególności XIX-wieczne podejście Europejczyków wobec kwestii związanych z zachowaniem seksualnym człowieka, postrzeganie plemion i ludów tubylczych Afryki jako stojących na niższym poziomie rozwoju i podkreślanie ich związku z naturą, spowodowało, że rzadko opisywano zjawiska, które nie mieściły się w obowiązującym w tamtych czasach kanonie. Homoseksualizm i seksualność bez wątplenia stanowiły temat tabu, zatem badacze zajmujący się eksploracją Afryki pomijali w swych pracach elementy kultury, tradycji i wierzeń ludów i plemion afrykańskich, które mogłyby być uznane za obsceniczne i gorszące.⁴ Z drugiej strony pokazywanie zachowań biseksualnych czy homoseksualnych wśród plemion i ludów tubylczych w Afryce było również elementem polityki i propagandy prowadzonej przez państwa europejskie oraz podkreślało znaczenie podejmowanych przez Europejczyków kroków zmierzających do zajmowania i kolonizacji terenów w Afryce, organizowania misji i nauczania religii chrześcijańskiej.

1. P. Curtin, S. Feierman, L. Thompson i J. Vansina, *Historia Afryki*, Gdańsk 2003, ss. 139-145 oraz 217-219.
2. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, ss. 36-37.
3. M. Epprecht, *Sexuality, Africa, History*, American Historical Review, grudzień 2009, ss. 1261-1262.
4. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 41.

Wzmacniało też przyjęte w tamtym czasie paternalistyczne podejście Europejczyków wobec "słabszych i mniej rozwiniętych" społeczności afrykańskich. Ponadto istnienie homoseksualizmu w Afryce miało ukazać globalny problem, uzmysłowić go współczesnym Europejczykom tak, aby podjęto odpowiednie działania zmierzające do jego wyeliminowania. Kolonizacja była jednym z takich działań. Według niektórych badaczy takie podejście w rezultacie mogło prowadzić do tego, że część z XIX-wiecznych opisów zachowań i praktyk homoseksualnych wśród ludów Afryki mogła być znacząco przesadzona.⁵

Badania na temat historii, kultury i społeczeństwa Afryki do połowy XX wieku były dość znikome. Na przykład, dzieje kontynentu nie były uznawane jako pełnoprawna i niezależna dziedzina badań historycznych aż do lat 60. ubiegłego wieku. Podobnie rzecz się miała z badaniami antropologicznymi, socjologicznymi i etnograficznymi. Jeszcze trudniej było przeprowadzać i publikować badania dotyczące homoseksualizmu i seksualności plemion i ludów tubylczych zamieszkujących Afrykę. Do lat 60. zeszłego wieku temat związków i relacji pomiędzy osobami tej samej płci nie pojawiał się w ogóle w studiach etnograficznych dotyczących kontynentu afrykańskiego. Zmiana podejścia do kwestii związanych z orientacją seksualną i zachowaniem seksualnym człowieka w prawie, psychologii i wreszcie w kulturze popularnej odmieniła postrzeganie Afryki przez badaczy z Zachodu.⁶ Przyczyniły się do tego, jak się powszechnie uważa, również studia Judith Gay z lat 80. zeszłego wieku na temat relacji lesbijskich pomiędzy kobietami w Lesotho zmieniły dotychczasowe postrzeganie i podejście do tego tematu.⁷ Należy jednak podkreślić, że większość opracowań i badań przeprowadzały osoby pochodzące z innego kręgu kulturowego, tj. z krajów Ameryki Północnej i Europy. Dopiero od niedawna sytuacja ta powoli ulega zmianie.

Badania historyczne i antropologiczne dotyczące okresu prekolonialnego i kolonialnego pokazują, że homoseksualizm, związki pomiędzy osobami tej samej płci czy możliwość zmiany płci społeczno-kulturowej występowały wśród społeczności, plemion i ludów tubylczych Afryki w okresie przed przybyciem Europejczyków. Z kolei w czasach kolonialnych przybrały nawet nowe formy.

Zachowania heteroseksualne oraz ścisły podział ról społecznych pomiędzy kobietami a mężczyznami, jak również elementy związane z homoseksualizmem i transwestytyzmem stanowiły ważną część życia społecznego plemion i ludów tubylczych w Afryce. Marc Epprecht pokazuje, że pewne praktyki i zachowania homoseksualne i transwestyckie miały znaczenie symboliczne i rytualne, podkreślały status społeczny i władzę oraz były związane z postrzeganiem i rozumieniem świata.⁸ Donald Donham podkreśla z kolei, że obecne, zachodnie rozumienie tego, kim jest gej i lesbijka w Afryce w ogóle nie istniało, bowiem postrzeganie seksualności i zachowań seksualnych człowieka przez Afrykańczyków miało skomplikowany wymiar, którego nie da się łatwo włożyć w kanwy europejskiego myślenia. Jednocześnie pomiędzy poszczególnymi regionami samej

5. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, ss. 44-45.
6. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 56.
7. M. Epprecht, *Sexuality, Africa, History*, American Historical Review, grudzień 2009, s. 1265.
8. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 38.

Afryki istniały duże różnice dotyczące pojmowania tych kwestii.⁹

Wśród plemion i ludów tubylczych Afryki zidentyfikowano szereg zachowań homoseksualnych oraz transwestyckich, które były społecznie akceptowane. Przede wszystkim penetracja analna mężczyzny przez innego mężczyznę miała znaczenie symboliczne i rytualne. Złamanie pewnego tabu pozwalało na bliższy kontakt z przodkami i potężnymi duchami, co z kolei mogło zagwarantować lepsze powodzenie na łowach, większe zbiory, pomyślność w życiu małżeńskim lub ochronę przed złymi duchami. W niektórych częściach Afryki mogło zapewnić zwycięstwo militarne czy pokonanie rywala w wyścigu o władzę polityczną. Wśród plemion należących do Bantu (Bene, Bulu, Fang, Juande, Mokuk, Mwele, Ntum) w Gabonie, Kamerunie i Gwinei Równikowej analny stosunek homoseksualny uważany był za *bian nku 'ma*, „lekarstwo dzięki, któremu osiągnię się bogactwo i szczęście”.¹⁰ Podczas takiego kontaktu przekazywano ową pomyślność niejako od dołu do góry. Hulstaert zauważył, że wśród plemion Nkundó młodzi mężczyźni penetrowali analnie starszych, co miało znaczenie lecznicze.¹¹ Spermę postrzegano bowiem jako coś, dzięki czemu zyskiwano siłę, bez względu czy była przekazywana oralnie czy analnie. Praktyki homoseksualne miały określoną symbolikę i nie dotyczyły kwestii związanych z tożsamością seksualną.¹² Znane były również relacje homoseksualne pomiędzy kobietami – w szczególności w związku z praktykowaniem wróżbiarstwa i mediumizmu.¹³ Kontakt seksualny pomiędzy młodymi mężatkami dozwolony był, na przykład, wśród Hotentotów (Nama) w południowej Afryce.¹⁴

Stosunki homoseksualne miały również znaczenie polityczne i określały pozycję społeczną. Wśród Azande, którzy teraz zamieszkują południowo-zachodni Sudan, Republikę Środkowoafrykańską oraz północno-wschodnie Kongo, badania antropologiczne i studia etnograficzne pokazały, że wodzowie mieli kontakty seksualne z młodymi mężczyznami. Dozwolona była również wzajemna masturbacja kobiet przedmiotem kształtem przypominającym penis. Azande akceptowali związki pomiędzy osobami tej samej płci i nie postrzegali zachowań homoseksualnych jako nieobyczajnych.¹⁵ W Kenii, Mugawe, lider religijny plemienia Meru, postrzegany był także jako jeden z przywódców politycznych. Dlatego musiał odznaczać się cechami i atrybutami kobiecymi. Nosił więc kobiece strój oraz odbywał stosunki seksualne z innymi mężczyznami. Z kolei wśród Kwayama, jednego z plemion Bantu w Angoli, wróżbici i szamani nosili kobiece stroje i wykonywali prace przypisane kobietom, a wobec niektórych mężczyzn często pełnili również rolę swego rodzaju "drugiej żoną". Ponadto 10 procent wszystkich szamanek wśród Zulusów stanowili transwestyci.¹⁶

9. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), s. 65.
10. Ch. Gueboguo, *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hirer à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org> [strona z dnia 22.10.2012] oraz S.O. Murray, *Homosexualities*, Chicago 2002, ss. 197-198.
11. S.O. Murray, *Homosexualities*, Chicago 2002, ss. 197-198.
12. Ch. Gueboguo, *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hirer à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org> [strona z dnia 22.10.2012].
13. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 38.
14. S.O. Murray, *Homosexualities*, Chicago 2002, ss. 209-210.
15. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), s. 68.
16. D.F. Greenberg, *The Construction of Homosexuality*, Chicago 1990, s. 60.

Cavazzi i Sweet opisują, że w Angoli istniała grupa mężczyzn zwana Quimbandas, której członkowie nosili kobiece stroje i mogli wchodzić w relacje homoseksualne. Na jej czele stał *ganga-ya-chibanda*, który nosił się jak kobieta i był zwany "babcią". Brał jednak udział w czynnościach obrzędowych, takich jak pochówki, ale również rozstrzygał konflikty społeczne i polityczne. Cavazzi pisał, że pozycja *ganga-ya-chibanda* w społeczeństwie była bardzo mocna, cieszył się on specjalnymi względami i był powszechnie szanowany.¹⁷ Z kolei studia Donhama nad grupą społeczną Ashtime wśród Maale zamieszkujących południe Etiopii ukazały grupę transwestytów, którzy wykonywali prace kobiet i pełnili rytualne funkcje na dworze króla. Podczas świąt religijnych przywódca musiał być chroniony przed najmniejszą pokusą ze strony kobiet. Kontakty seksualne z członkami grupy Ashtime zapewniały taką ochronę. Wierzono, że takie zachowanie ograniczy plagi i choroby.¹⁸

Przejmowanie przez mężczyzn kobiecej roli społecznej było powszechne wśród wielu plemion i społeczności Afryki, między innymi, wśród Nandi w Kenii, Dinka i Nuer w Sudanie, Konso i Amhara w Etiopii, Fanti w Ghanie, Ovimbundu w Angolii, Thonga w byłej Rodezji, Tanala i Bara na Madagaskarze, Wolof w Senegalu czy Lango, Iteso, Gisu i Sebei w Ugandzie. Wśród Luba (plemię w Demokratycznej Republice Kongo w prowincji Kasai) istniała grupa zwana Kitesha. Kitesha byli mężczyznami, którzy przebywali wśród kobiet oraz wykonywali prace przypisane kobietom.¹⁹ Na południu Zambii, Mwaami to mężczyźni, którzy ubierają się jak kobiety, wykonują prace charakterystyczne dla kobiet, śpią wraz z kobietami, jednak nie odbywają z nimi stosunków seksualnych.²⁰ Wiele społeczności afrykańskich przyjmowało istnienie trzeciej płci. Na przykład Skesanas to grupa mężczyzn należąca do społeczności Zulusów, postrzegana jako odrębna płć. Dlatego, między innymi, mogli wchodzić w relacje, również seksualne, z "prawdziwymi mężczyznami".²¹

Niekiedy transwestytyzm był zinstytucjonalizowany społecznie. Amhara (w Etiopii), co prawda dziwili się dlaczego mężczyzna chce porzucić swoją rolę, jednak tolerowali tych, którzy tak zdecydowali.²² Wśród sudańskich plemion Korongo i Mesakin mężczyzna mógł poślubić innego mężczyznę, co w przyszłości w ogóle nie wykluczało możliwości poślubienia kobiety. Tak samo jak w przypadku małżeństw heteroseksualnych, jedna z rodzin musiała przekazać posag.²³ Na Zanzibarze, istnieje grupa zwana Mashoga, a w Senegalu Wolof *gor-digen*, co w dosłownym tłumaczeniu oznacza „mężczyźni-kobiety”. Osoby te mają ducha kobiet w ciele mężczyzny, dlatego mogą, na przykład, odbywać stosunki seksualne z innymi mężczyznami.²⁴ Wśród Lango w Ugandzie istniała mała

17. J.H. Sweet, *Recreating Africa: Culture, Kinship, and Religion in the Portuguese World, 1441-1770*, North Carolina, USA, 2003, s. 56 oraz S. Murray i W. Roscoe (red.), *Boy-Wives and Female Husbands: Studies of African Homosexualities*. Londyn, 1998.

18. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 61.

19. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), ss. 66-67.

20. Ch. Gueboguo, *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hirer à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org> [strona z dnia 22.10.2012].

21. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), s. 65.

22. D.F. Greenberg, *The Construction of Homosexuality*, Chicago 1990, s. 61.

23. S.O. Murray, *Homosexualities*, Chicago 2002, ss. 197-198.

24. Ch. Gueboguo, *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hirer à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org> [strona z dnia 22.10.2012].

grupa mężczyzn zwanych *jo apele* ('impotenci'). Mężczyźni ci wychodzili za mąż za innych mężczyzn, ubierali się jak kobiety, a nawet symulowali menstruację. Byli postrzegani przez resztę społeczności jako osoby potrzebne, bowiem wierzono, że *jo apele* zamieszkują duchy przodków.²⁵

Kontakty lub imitowanie kontaktów homoseksualnych pełniły ważną rolę podczas socjalizacji i obrzędu przechodzenia w dorosłość, zarówno wśród dziewczynek, jak i chłopców. Wiele społeczności afrykańskich dzieli dorastanie na kilka etapów, podczas których jednostka wchodzi w różnego rodzaju relacje socjoseksualne, które są dozwolone przez społeczeństwo. Dzieci zazwyczaj postrzegane są jako aseksualne, dlatego dopiero poprzez przejście w dorosłość wchodzi w role społeczne przypisane kobietom i mężczyznom. Na przykład wśród Bafia w Kamerunie, Dahomeju, obecnie w Beninie, czy Nkundo w Kongo w czasie procesu dorastania dziewczynki i chłopcy przebywali osobno i nie mieli w praktyce ze sobą żadnych kontaktów, bawiąc się, śpiąc i mieszkając oddzielnie. Często były zatem kontakty seksualne oraz wzajemna i wspólna masturbacja o charakterze homoseksualnym. Takie zachowania były społecznie akceptowane.²⁶ W Tanzanii wśród plemienia Kaguru młode, dorastające kobiety odbywały wzajemne stosunki seksualne, przyjmując rolę kobiety lub mężczyzny.²⁷

Praktyki homoseksualne powszechne były również podczas obrzędów przechodzenia w dorosłość. Wśród Mevungu Beti i Ko'o Bassa w Kamerunie, odbywało się "święto łechtaczki i kobiecej siły", a w czasie rytualnych tańców kobiety odgrywały stosunek seksualny, podczas którego przyjmowały rolę mężczyzn i pokazywały, w jaki sposób odbyć poprawny stosunek płciowy.²⁸ Również podczas powszechnie znanego rytuału *mukanda*, który przeprowadzany jest wśród Ndbendu zamieszkujących północno-zachodnią Zambię, istniały pewne praktyki homoseksualne. Słowo *mukanda* oznacza 'zagoić/uzdrowić i uczynić silniejszym', bowiem długotrwały proces przechodzenia w dorosłość chłopców rozpoczyna się od obrzezania.²⁹ Victor Turner opisywał, że po tym zabiegu chłopcy naśladowali stosunek seksualny z wykorzystaniem penisa najstarszego z mężczyzn, co miało przyspieszyć gojenie i zabliznianie ran. Również wśród sąsiednich plemion Bantu (Luvale, Chokwe, Lucjazi, Lucho i Lunda) chłopcy zaraz po obrzezaniu bawili się penisami *vilombola* (mężczyzna zajmujący się miejscem, w którym przebywali nowicjusze) oraz *tulombolachika* (asystent *vilomboli*) co miało przede wszystkim przyspieszyć proces gojenia ran. Chłopcy wierzyli, że dzięki temu ich penis urośnie i będzie mocniejszy.³⁰

Wzajemna masturbacja i kontakty seksualne pomiędzy osobami tej samej płci praktykowane były również z czysto pragmatycznych powodów. Kobiety na Zanzibarze pod nieobecność mężczyzn wzajemnie się onanizowały, z kolei wśród Nkundo w Republice Demokratycznej Konga stosunki seksualne pomiędzy kobietami praktykowane były w domach poligamicznych. Bangala w Angoli zezwalała na kontakty homoseksualne pomiędzy mężczyznami (zwane *omututa*)

25. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia: A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, ss. 29-30.

26. Ch. Gueboguo, *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hier à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org>. [strona z dnia 22.10.2012].

27. S.O. Murray, *Homosexualities*, Chicago 2002, ss. 209-210.

28. S.O. Murray, *Homosexualities*, Chicago 2002, ss. 209-210.

29. C. M. Bell, *Ritual: Perspectives and Dimensions*, Oxford 1997, ss. 52-56.

30. S. Murray i W. Roscoe (red.), *Boy-Wives and Female Husbands: Studies of African Homosexualities*. Londyn, 1998, s. 143.

w sytuacji, gdy w pobliżu nie było kobiet; dozwolona była również wspólna masturbacja (*okulikoweta*) w przeciwieństwie do masturbacji samotnej (*okukoweka*), postrzeganej jako coś złego.³¹

W dobie kolonializmu w Afryce obserwowano nowe formy zachowań homoseksualnych, na które bezpośredni wpływ miał rozwój przemysłu, industrializacja i rosnąca migracja. Przykładem mogą być tzw. małżeństwa górników (*inkotshane*) w południowej Afryce. Był to związek pomiędzy starszymi i młodszymi mężczyznami pracującymi w kopalniach. Ci młodszy pełnili rolę sługi i żony (*inkotsane*) podczas pracy w kopalni. Jednocześnie "męska żona" pozwalała uniknąć kontaktu seksualnego z innymi kobietami, a w szczególności z prostytutkami świadczącymi swoje usługi w okolicy. Takie zachowania postrzegane były jako element wzmocnienia tradycyjnej relacji z żonami, które pozostawały w domach.³² Tego rodzaju związki były powszechne, władze jednak nie interweniowały, ponieważ pośrednio mogło to negatywnie wpłynąć na gospodarkę kraju.³³ W kopalniach na terenach obecnego Zimbabwe osoby, które angażowały się w stosunki homoseksualne uważane były za mających potężne *muthi*, bowiem kontakt ze spermą miał mieć znaczenie magiczne i ochraniające. W szczególności zachowanie to spotykane było wśród osób, które migrowały z terenów obecnego Malawi.³⁴

W relacje homoseksualne wchodziły również kobiety, które pozostawały w domach. Takie zachowania nie były potępiane przez środowisko. Badania na ten temat prowadziła Judith Gay, która stwierdziła, że migracja mężczyzn z Lesotho za pracą spowodowała zinstytucjonalizowanie związków pomiędzy kobietami, które zwano *mummy-baby*. Seks był ważnym elementem tych relacji, jednak zapewniały one przede wszystkim wsparcie emocjonalne przed wejściem w związek małżeński, gwarantowały pewną sieć wsparcia dla kobiet zamężnych i niezamężnych oraz zastępowały kontakty heteroseksualne. Jedną z kobiet była stroną inicjującą, a w zależności od wieku drugiej kobiety, stawała się *mummy* albo *baby*.³⁵ Gay pokazała, że istniały takie relacje, które przypominają związki pomiędzy lesbijkami na Zachodzie, jednak w większości w Lesotho dochodziło do nich na gruncie relacji heteroseksualnych i zapewniały one bezpieczeństwo emocjonalne i seksualne. Jednocześnie takie związki mogły trwać bez względu na to, czy kobieta była zamężna czy nie i w znaczący sposób nie wpływały na relacje heteroseksualne z partnerem takiej kobiety.³⁶

W więzieniach w Afryce Południowej powstawały homoseksualne gangi.³⁷ Z kolei w Senegalu i wielu innych krajach Afryki mężczyźni często utrzymywali w przeszłości i

31. Ch. Gueboguo, *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hier à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org> [strona z dnia 22.10.2012].

32. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 49.

33. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), s. 64.

34. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), ss. 66-67.

35. S.O. Murray, *Homosexualities*, Chicago 2002, ss. 209-210.

36. J. Gay, "Mummies and babies" and friends and lovers in Lesotho, [w:] E. Blackwood (red.), *The Many Faces of Homosexuality: Anthropological Approaches to Homosexual Behaviour*, vol. 11, numer 3/4, Londyn 1995, s. 97.

37. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 49.

nadal utrzymują się, sprzedając swoje usługi seksualne. Wreszcie podczas święta Abissa we wschodniej Afryce (głównie na Wybrzeżu Kości Słoniowej) dzieci mogą wyjawić swoim rodzicom, w jaki sposób chcą prowadzić swoje życie, a rodzina musi ten wybór zaakceptować.³⁸

Jednym z ważniejszych elementów kultury jest język, który jest również nośnikiem przyjętych elementów życia społecznego. Do wielu języków afrykańskich weszły słowa i wyrażenia, które dotyczą relacji pomiędzy osobami tej samej płci, zachowań homoseksualnych, transseksualizmu, transwestytyzmu czy dokładnie określają czynności takie jak seks analny, penetracja analna, pasywne i aktywne role podczas stosunku seksualnego.³⁹ Używano i używa się obecnie precyzyjnych słów na określenie związków i relacji okazjonalnych czy seksualnych oraz zjawiska tożsamości seksualnej i płciowej. W czasach kolonialnych Europejczycy, kierując się własną moralnością i pojmowaniem świata, w opracowywanych w XIX wieku słownikach, pomijali lub zmieniali znaczenie słów związanych z szeroko pojętą seksualnością społeczeństw zamieszkujących Afrykę.⁴⁰ Dopiero niedawne badania ukazały, że języki te były bogate w tego rodzaju słownictwo. I tak:

- Wśród Wawihe (współczesna Angola), słowo *omututa* oznacza 'seks analny', *okulikoweke* 'wzajemną masturbację z osobą tej samej płci', a *eponji* nazywano 'osoby będące w związku homoseksualnym'. Do tego istniały różne słowa na określenie technik masturbacji, np. słowo *kuzunda* lub *digitatio* oznaczało taką 'masturbację podczas, której pocierano wzajemnie żołądźce penisów'.
- W języku kirundi (obecne Burundi) istnieje szereg słów i wyrażeń, którymi określa się stosunek seksualny: *kuswerana nk'imbwa* znaczy 'uprawiać seks jak psy', *kwitomba* - 'uprawiać seks', *kunonoka* - 'być elastycznym', *kuranana inyuma* - 'kochać się analnie'.
- W języku ovambo (obecna Namibia), *ovashengi* (l.poj. *eshengi*) nazywano 'mężczyzn mających pasywne kontakty analne z innymi mężczyznami', a wyraz *oupanga* używano w celu opisania 'homerotycznej przyjaźni pomiędzy kobietami lub mężczyznami'. W tym języku istnieją również wyrażenia określające masturbację i wzajemną masturbację.
- Na Zanzibarze *kufira* to określenie 'pasywnej penetracji analnej', a *kufurwa* to 'być penetrowanym analnie', *kulambana* opisuje 'praktyki seksualne pomiędzy kobietami', a jedno z wyrażeń, *kujitia mboo wa mpingo*, odnosi się do 'czynności wprowadzania drewnianego, hebanowego penisa do pochwy'.
- W języku hausa wyrażenie *dan kashili* określa 'męską homoseksualność'. Istnieje również wyrażenie *dan daudu* (liczba mnoga *yan daudu*) co oznacza 'syn *daudu*', z kolei *daudu* to 'mężczyzna, który zachowuje się jak kobieta i sypia z innymi mężczyznami'.
- W Kamerunie w języku bafia (kia) wyrażeniem *ji'gele ketön* określa się 'wzajemny seks analny lub starszych mężczyzn, którzy penetrują analnie młodszych'.
- W suahili *hanithi* używane było na określenie 'pasywnego, homoseksualnego partnera', podczas gdy obecne studia pokazują również inne znaczenie tego słowa, które bliższe jest określeniu męskiej prostytutki lub męskiej prostytutki w stroju kobiety. W suahili także istnieją wyrazy na określenie 'pary mężczyzn homoseksualnych', *basha/msenge* (*erastes/eromenos*).

38. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, ss. 38-42.

39. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), ss. 66-67.

40. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 41.

- W Senegalu istnieją pewne wyrażenia na określenie mężczyzn, którzy sprzedają usługi seksualne innym osobom lub są homoseksualni. Pierwsza grupa określa siebie samych jako *gordjiguene*, tj. kobieto-mężczyzn. Istnieją dwa typy *gordjiguene*: *oubis* (otwarty) oraz *yauss* ('upadła kobieta, zła kobieta'). *Oubis* to 'zniewieściali mężczyźni', *yauss* to 'mężczyźni, którzy penetrowali podczas seksu, mieli oni zazwyczaj żony lub partnerki'.
- Wśród Gagnoa na Wybrzeżu Kości Słoniowej dwóch mężczyzn może żyć w związku, przy tym jeden z nich pełni rolę kobiety zwanej *woobi*, a drugi mężczyzny zwanego *yossi*.
- Wśród Akan (w Ghanie) *odi trumu* oznacza 'odbywać stosunki seksualne z mężczyznami', a *egbi mola* to 'osoba, która odbywa stosunki analne', zaś wyrażenie *nutsu do nutsu gbo* oznacza 'mężczyznę, który odbywa stosunki seksualne z innym mężczyzną'.⁴¹

Pomimo tego, że zachowania homoseksualne występowały i były akceptowane w wielu społecznościach Afryki, istniały grupy, wśród których tego rodzaju zachowania nie były powszechne. Wiązało się to przede wszystkim z rolą małżeństwa, znaczeniem heteroseksualizmu, poczuciem i wychowaniem potomków czy narzuceniem i wymaganiami podporządkowania się heteroseksualnemu rozumieniu stosunków społecznych.

Wśród Mbuti w centralnej Afryce silna rola i postrzeganie zachowań heteroseksualnych związane było ze znaczeniem, jakie przywiązywano potomnym i ważną funkcją aktu prokreacji. Twierdzono, że skoro dzieci nie mogą być poczęte ze związków tej samej płci, nie mają one w ogóle sensu.⁴² Wśród innych plemion i społeczeństw pewne zachowania seksualne mogły być obwarowane istotnymi sankcjami społecznymi. Wśród plemion Nuer i Lango w Ugandzie, każda osoba, która miała kontakty homoseksualne mogła być zabita, jednak za wyjątkiem opisywanej powyżej grupy mężczyzn, którzy wykazując tożsamość płciową kobiety, pełnili ważne role społeczne i nie ponosili konsekwencji swoich zachowań. Wśród Bantu w północnej Kenii, zachowania homoseksualne postrzegane były jako źródło rytualnego zanieczyszczenia i wymagały oczyszczenia.⁴³

Czasy kolonialne zmieniły jednak znacząco postrzeganie homoseksualizmu i zachowań homoseksualnych wśród wielu plemion i ludów tubylczych Afryki. Europejscy misjonarze bazując na paradygmatach przyjętych w swoich krajach, szeroko potępiali takie zachowania. Ponadto próbując skodyfikować prawo zwyczajowe i wprowadzić pewne elementy państwa prawa, Europejczycy najczęściej nie brali pod uwagę odmiennej tradycji i postrzegania seksualności we władanych przez siebie koloniach, zakazując zachowań homoseksualnych poprzez wprowadzenie kar za sodomie. W konsekwencji ważne elementy życia społecznego i tożsamości kulturalnej społeczności afrykańskich, które były również związane z zachowaniami homoseksualnymi, zostały zastąpione przez nowe, chrześcijańskie rozumienie świata i relacji pomiędzy kobietą i mężczyzną.

41. Opracowano na podstawie: T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africato day* 58(1), ss. 66-68, Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia: A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, ss. 29-30 oraz M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 41.

42. S. Murray i W. Roscoe (red.), *Boy-Wives and Female Husbands: Studies of African Homosexualities*. Londyn, 1998, s. 143.

43. J. Neill, *The Origins and Role of Same-Sex Relations In Human Societies*, USA 2009, s. 55.

MNIEJSZOŚCI SEKSUALNE W ŻYCIU CODZIENNYM WSPÓŁCZESNYCH SPOŁECZEŃSTW AFRYKAŃSKICH

W większości krajów afrykańskich sytuacja mniejszości seksualnych determinowana jest przede wszystkim przez takie elementy jak:

- prawo, które penalizuje zachowania homoseksualne i "sprzeczne z naturą", jest neutralne w tej kwestii lub zezwala na małżeństwa osób tej samej płci i adopcję dzieci przez te pary,
- stadium rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz możliwość tworzenia organizacji i stowarzyszeń,
- pozycja i znaczenie religii i liderów religijnych w społeczeństwie,
- zagwarantowanie przez władze wolności i praw podstawowych, w tym m.in. wolności wyrażania własnych poglądów.
- nastawienie ogółu społeczeństwa wobec osób homoseksualnych oraz
- polityka prowadzona przez władze.

Prawo penalizujące homoseksualizm i zachowania "sprzeczne z naturą" zostało wprowadzone w czasach kolonialnych, a następnie przejęte przez nowopowstałe państwa afrykańskie. W konsekwencji znaczna większość krajów na południe od Sahary zakazuje kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci lub/i kontaktów "sprzecznych z naturą". Jedynie w kilku państwach, m.in. w Demokratycznej Republice Konga, Gabonie, Kongo, Rwandzie czy Wybrzeżu Kości Słoniowej prawo nie kryminalizuje zachowań homoseksualnych. Z kolei w Republice Południowej Afryki (RPA) istnieje konstytucyjna ochrona przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną oraz gwarantuje się możliwość zawierania związków małżeńskich pomiędzy osobami tej samej płci. Ponadto pary homoseksualne w RPA mogą adoptować dzieci.

Należy podkreślić, że znacząca liczba krajów afrykańskich wprowadziła konstytucyjną ochronę praw podstawowych, w tym gwarancję wolności wyrażania własnych poglądów, tworzenia organizacji i stowarzyszeń, a w niektórych krajach zakaz dyskryminacji ze względu na płeć czy wyrażane poglądy. Pomimo iż w ustawodawstwie tych państw zostały ujęte przepisy regulujące prawa i wolności, w praktyce nie są one respektowane przez władze centralne i lokalne. W konsekwencji osoby LGBTI (ang. *lesbians, gays, bisexuals and transgender*, pl. lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne) spotykają się z dyskryminacją, ostracyzmem oraz atakami werbalnymi i fizycznymi motywowanymi nienawiścią. Siła tego zjawiska może się różnić w zależności od kraju, jednak nawet w RPA nierówne i wrogie traktowanie osób LGBTI jest zauważalne i powszechne. Grupa ta spotyka się z dyskryminacją w dostępie do opieki medycznej, co ma również poważny wpływ na tworzenie i prowadzenie programów profilaktyki i leczenia HIV/AIDS. W niektórych krajach odnotowuje się przypadki pobić, gwałtów i zabójstw osób LGBTI.

Dla większości społeczeństw afrykańskich mówienie o orientacji seksualnej i relacji pomiędzy osobami tej samej płci to nadal temat tabu. Sytuacja ta powoli ulega zmianie,

również dzięki wzmocnieniu środowiska organizacji pozarządowych i podejmowanym działaniom, które mają na celu zwiększanie świadomości społecznej na temat praw osób LGBTI. Z powodu obawy o reakcję rodziny, sąsiadów czy innych osób, wielu gejów i lesbijek boi się publicznie aktywizować na rzecz praw swojej grupy. Sytuacja ta również powoli ulega zmianie.

Stephen Murray i Will Roscoe twierdzą, że homoseksualizm w Afryce nie jest ani incydentalny, ani przypadkowy i wpisuje się w istniejący od wieków systemem tradycji i wierzeń.⁴⁴ Thabo Msibi podaje szereg przykładów akceptowanych związków osób tej samej płci i w większości neutralnego postrzegania kontaktów homoseksualnych przez tradycyjne kultury afrykańskie w obecnym Malawi, Zimbabwe, Mozambiku czy Senegalu. Dodaje, że to dopiero islam i chrześcijaństwo przyniosły ze sobą potępienie homoseksualizmu i zbudowały grunt pod obecnie funkcjonujący, negatywny obraz i stosunek wobec takiego zachowania.⁴⁵ Mikki van Zyl ocenia, że prowadzone od jakiegoś czasu badania nad relacjami pomiędzy osobami tej samej płci wśród plemion i grup zamieszkujących Afrykę, pokazują, że homoseksualizm nie jest czymś nowym. Van Zyl argumentuje, że istotne jest zrozumienie, że w tradycyjnych społecznościach Afryki funkcjonował ścisły podział ról pomiędzy kobietami i mężczyznami. Pewna określona rola przypisywana była danej płci, jednak akceptowane było wypełnianie tej roli przez "nietradycyjną płć". Zatem mężczyźni mogli wykonywać prace przeznaczone dla kobiet i na odwrót, funkcjonując jako "męska żona" lub "kobięcy mąż". Niekiedy dopuszczano również pozamałżeńskie kontakty seksualne, tj. kontakty poligamiczne, jak i homoseksualne. To dopiero religia i prawo ery kolonializmu wprowadziły odmienne podejście, podkreślając rolę i znaczenie heteroseksualnego i monogamicznego małżeństwa, które zawierane jest wyłącznie pomiędzy kobietą i mężczyzną.⁴⁶

Konsekwencje czasów kolonialnych w połączeniu z chęcią budowy niezależnej tożsamości narodowej i państwowej nowopowstałych krajów afrykańskich były jednym z powodów rozpoczęcia dyskusji nad tym, czy homoseksualizm jest afrykański, czy został "importowany" z kultury Zachodu. Wiele osób, nie tylko polityków, podkreśla, że homoseksualizm nie jest zjawiskiem, które było zakorzenione w tradycji i kulturze afrykańskiej oraz pojawiło się wraz z przybyciem Europejczyków. Jednocześnie islam i chrześcijaństwo, religie dominujące na kontynencie wraz z przyjęciem paradygmatu o "nieafrykańskości" związków pomiędzy osobami tej samej płci, stały się podstawą dla obecnych władz w Afryce do prowadzenia rygorystycznej polityki wobec osób należących do mniejszości seksualnych.⁴⁷ W Namibii, Zimbabwe, Malawi, Kenii czy Ugandzie politycy uzasadniają, że homoseksualizm jest sprzeczny z afrykańską tradycją. To produkt narzucony przez Zachód, dlatego należy go zwalczać. Kwestia praw mniejszości seksualnych pojawia się w debacie publicznej i jest poruszana przez najbardziej wpływowych polityków w różnych krajach afrykańskich. Używana retoryka często opiera się na agresywnym języku i oskarżeniach kierowanych pod adresem mniejszości seksualnych.

44. S. Murray i W. Roscoe (red.), *Boy-Wives and Female Husbands: Studies of African Homosexualities*. Londyn 1998.

45. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), ss. 68-69.

46. M. van Zyl, *Are Same-Sex Marriages UnAfrican? Same-Sex Relationships and Belonging in Post-Apartheid South Africa*, *Journal of Social Issues*, v. 67, no 2, 2011, ss. 338-339.

47. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), ss. 68-69.

Tak kreowany obraz zdecydowanie wpływa na budowanie i podtrzymywanie negatywnego stosunku społeczeństw wobec osób LGBTI.

STOSUNEK SPOŁECZEŃSTWA

Dla większości społeczeństw w Afryce homoseksualizm pozostaje tematem tabu z dwóch głównych powodów. Przede wszystkim okres kolonialny wprowadził seksualność i związki pomiędzy osobami tej samej płci w strefę zakazaną. Jednocześnie w tym samym czasie chrześcijaństwo stało się religią dominującą w krajach na południe od Sahary, wprowadzając rygorystyczne podejście wobec kontaktów między osobami tej samej płci.

Do tej pory nie przeprowadzono kompleksowych badań społecznych, które pozwoliłyby wskazać odsetek osób popierających oraz potępiających zachowania homoseksualne i związki pomiędzy osobami tej samej płci. Sam temat jest stosunkowo nowy i zaczął się pojawiać w Afryce z początkiem lat 70. i 80., najpierw w Republice Południowej Afryki. W 1980 roku w RPA zorganizowano pierwszy konkurs na *drag queen*, a 10 lat później, w październiku, pierwszą paradę równości. Na początku lat 90. w Zimbabwe powstała organizacja zajmująca się mniejszościami seksualnymi - Gays and Lesbians of Zimbabwe (GALZ), która nadal funkcjonuje, udzielając pomocy gejom i lesbijkom oraz prowadząc programy na rzecz zwalczania i profilaktyki HIV/AIDS. "Shadow Game" Michaela Powera, pierwsza książka dotycząca kwestii związku pomiędzy białym i czarnym mężczyzną, której akcja toczy się w RPA, została wydana w Londynie w 1972 roku. W tym czasie książka była zakazana w RPA. W ostatnim okresie na rynku, głównie w RPA, pojawiły się inne tytuły, m.in.: "The World Unseen" Shamimy Sarif, która dotyka kwestii relacji lesbijki z zamężną kobietą (na podstawie książki nakręcono w 2007 roku film⁴⁸), "The Hairdresser of Harare" Tendai'a Huchu z 2010 roku przedstawiająca historię młodego mężczyzny, który w Harare prowadzi podwójne życie.⁴⁹ W Liberii z kolei szybko rozeszło się 150 egzemplarzy książki „The memoir, Konkai: Living Between Two Worlds” opowiadającej historię mężczyzny, geja, który zmarł na AIDS.⁵⁰

Nawet w RPA, w kraju, gdzie prawa osób homoseksualnych są konstytucyjnie chronione, negatywne postrzeganie tej grupy przez ogół społeczeństwa nadal jest powszechne. W RPA w latach 50. przyjęto prawo, które penalizowało przestępstwa natury seksualnej, zakazując sodomii, homoseksualnych kontaktów seksualnych, wzajemnej masturbacji i zachowań homoseksualnych w miejscach publicznych i prywatnych. Do lat 80. policja regularnie zamykała przyjęcia i spotkania organizowane przez osoby homoseksualne. Taka polityka miała swe korzenie w religii, a wprowadzenie zakazu kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci wywodzono z zapisów Biblii. Jednocześnie homoseksualizm postrzegany był jako coś aspołecznego i sprzecznego z ludzką biologią. Po

48. Więcej na temat filmu zob.: <http://www.theworldunseenfilm.com/> [strona z dnia 23.10.2012].

49. Inne tytuły to: *Love Themse for the Wilderness*, *Bitter Fruit*, *Seven Steps to Heaven*, *Confessions of a Gambler*, *The Quiet Violence of Dreams*, *The Beautiful Screaming of Pigs*, *Bitter Eden*, *Embrace*, *Go Tell the Sun*, *In Tangier We Killed the Blue Parrot*, *Porcupine*, *Open: An Erotic Anthology by South African Women Writers* (zbiór opowiadań), *Black Bull*, *Ancestors and Me*, *The Invisible Ghetto*. Więcej zob.: <http://bookshybooks.blogspot.com/2012/03/lgbt-literature-in-africa.html> [strona z dnia 23.10.2012].

50. BBC, *Liberian anger over gay rights call*, 19 marca 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17380950> [strona z dnia 21.10.2012].

zniesieniu apartheidu w 1991 roku obecność mniejszości seksualnych w życiu społecznym gwałtownie wzrosła, zaczęły powstawać miejsca przeznaczone dla gejów i lesbijek, a Konstytucja z 1996 roku zagwarantowała każdemu obywatelowi równość bez względu na "rasę, tożsamość seksualną, płeć, sytuację rodzinną, społeczną lub etniczną, kolor skóry, orientację seksualną, wiek, niepełnosprawność, religię, wierzenia, kulturę, język czy urodzenie" (art. 9 Konstytucji Republiki Południowej Afryki). Dziesięć lat później wprowadzono możliwość zawierania małżeństw pomiędzy osobami tej samej płci.⁵¹

Dyskryminacja mniejszości seksualnych, brutalne ataki i homofobia w RPA są nadal powszechne. Według badania opinii społecznej przeprowadzonego w 2008 roku ponad 80 procent respondentów powiedziało, że związki homoseksualne są złe i nieafrykańskie.⁵² Media w RPA donoszą również o zabójstwach osób homoseksualnych. W okresie od początku 2010 do listopada 2011 roku w Johannesburgu 5 mężczyzn, gejów zostało uduszonych albo pobitych na śmierć. Podejrzewano, że zabójstw dokonywał albo seryjny morderca albo gang osób sprzeciwiających się zagwarantowaniu tej grupie praw.⁵³ Wiele lesbijek mieszkających w RPA obawia się tzw. „gwałtu korekcyjnego” dokonywanego w celach "lecniczych", tj. gwałtu, który ma sprawić, że staną się na powrót heteroseksualne. Przez ostatnie 10 lat, 31 kobiet zostało zamordowanych, a tylko w Cape Town gangi każdego tygodnia gwałcą co najmniej 10 lesbijek. Wiele kobiet decyduje się nie zgłaszać tego na policję, obawiając się dalszej traumy.⁵⁴ Do ataków i gwałtów na lesbijkach dochodzi również w innych krajach afrykańskich. Często odbywają się za zgodą rodziny, albo wręcz dokonują ich członkowie rodzin. Osoby LGBTI spotykają się również z innego rodzaju przemocą. W Namibii w Keetmanshoop transseksualna kobieta została obrzucona kamieniami w sierpniu 2011 roku, a w innym mieście mężczyzna śmiertelnie ranił lesbijkę, uzasadniając, że odbiera mu wszystkie wolne kobiety w okolicy i to dlatego nie może znaleźć sobie partnerki.⁵⁵

Badacze i znawcy sytuacji w Afryce podkreślają, że używana przez polityków retoryka oraz pogoń mediów za sensacją są jednymi z ważniejszych determinantów wrogiego nastawienia ogółu społeczeństwa wobec osób LGBTI oraz dyskryminacji społecznej tej grupy. Powstają również grupy, które organizują demonstracje popierające zakaz zachowań homoseksualnych. W marcu 2009 roku jeden z takich protestów został zorganizowany w Burundi, projekt nowego prawa antyhomoseksualnego uchwalono miesiąc później.⁵⁶

51. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, s. 34.
52. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2009, South Africa*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].
53. BBC, *South Africa call to solve gay 'serial killings'*, 30 czerwca 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15204429> [strona z dnia 21.11.2012].
54. BBC, *South Africa's lesbians fear 'corrective rape'*, 10 czerwca 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13908662> [strona z dnia 21.11.2012].
55. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Namibia*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].
56. CNN, *Group urges Burundi to drop new law against homosexuality*, 2 sierpnia 2009, <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/africa/08/03/burundi.homosexuality/index.html?iref=allsearch> [strona z dnia 25.11.2012].

STOSUNEK WŁADZ, PRZEDSTAWICIELI ORGANIZACJI KOŚCIELNYCH ORAZ OSÓB PUBLICZNYCH

Znaczne ograniczenia związane z możliwością wyrażania własnych poglądów oraz słabość sektora pozarządowego wpływa negatywnie na postrzeganie osób LGBTI przez ogół społeczeństwa oraz stwarza odpowiedni grunt pod budowę negatywnych sentymentów wobec tej grupy przez polityków oraz liderów religijnych. Podkreślanie związku homoseksualizmu z Zachodem służy politykom w Zimbabwe, Kenii, Ugandzie, Malawi czy Namibii i w praktyce nakręca spiralę sprzeciwu wobec praw osób LGBTI w tych krajach.⁵⁷

Prawa mniejszości seksualnych pojawiają się w debacie publicznej i używane są jako element gry politycznej. Obserwatorzy sceny politycznej w krajach afrykańskich podkreślają, że temat ten poruszany jest ze wzmożoną siłą w okresie kampanii wyborczych, przede wszystkim w celu zdobycia głosów wyborców. Odwoływanie się do elementów panafrkańskich i podkreślanie, że homoseksualizm do nich zdecydowanie nie należy, ma przede wszystkim pokazać niezależność, odrębność i odmienną tożsamość narodów Afryki oraz oddzielić od byłych potęg kolonialnych i kultury Zachodu.⁵⁸ Przykład Namibii pokazuje, jak silna jest wśród polityków afrykańskich chęć oddzielenia się od byłych potęg kolonialnych i tego, co one ze sobą przyniosły. Namibia uzyskała niepodległość w 1990 roku, a uchwalona Konstytucja była dość liberalna i nie zakazywała homoseksualizmu. W 1995 roku rząd uznał jednak, że homoseksualizm to choroba psychiczna i że nie jest to "afrykańskie zachowanie". Sam Nujoma, prezydent Namibii w latach 1990-2005, wielokrotnie potępiał homoseksualizm, oskarżając gejów i lesbijki o współpracę z Zachodem. W październiku 2000 roku domagał się, aby homoseksualiści opuścili Namibię. W tym samym czasie powołano do życia specjalną jednostkę policji, która miała śledzić i wykrywać osoby należące do mniejszości seksualnych.⁵⁹

Zdaniem wielu polityków w Afryce, homoseksualizm jest produktem importowanym z Zachodu i nigdy nie był częścią afrykańskiego dziedzictwa i tradycji. W latach 30. Jomo Kenyatta, jeden z najważniejszych kenijskich polityków, stwierdził, że homoseksualizm nie jest w ogóle znany w Afryce.⁶⁰ Również Daniel Toroitich arap Moi, prezydent w latach 1978-2002, mówił, że w jego kraju nie ma miejsca dla lesbijek i gejów. Ponadto twierdził, że homoseksualizm jest sprzeczny z afrykańskimi normami i tradycją.⁶¹ W podobnym tonie wypowiadali się późniejsi liderzy nowopowstałych państw afrykańskich. Robert Mugabe, prezydent Zimbabwe, stwierdził, że "lesbijki i geje są gorsi od psów i świń. Nie zasługują na żadne prawa. Reprezentują dekadencję Zachodu, która nie ma żadnego związku z prawdziwą kulturą Zimbabwe".⁶²

57. Dennis Altman, Peter Aggleton, Michael Williams, Travis Kong, Vasu Reddy, David Harrad, Toni Reis, Richard Parker, *Men who have sex with men: stigma and discrimination*, Vewpoint vol 380, czerwiec 2012, s. 442.

58. Ch. Gueboguo, *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hirer à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org> [strona z dnia 22.10.2012].

59. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, s. 37.

60. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 56.

61. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), s. 62.

62. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, s. 35.

Pod koniec listopada 2011 roku Mugabe skrytykował propozycję premiera Morgana Tsvangirai'a dotyczącą przyznania pewnych praw mniejszościom seksualnym, nazywając je satanistycznym pomysłem i podkreślając, że homoseksualizm jest potępiony przez naturę.⁶³ Badania psychologa Marca Carlsona pokazały jednak, że wśród 122 plemion zamieszkujących Zimbabwe można zaobserwować zachowania homoseksualne, które są przyjęte i nie wzbudzają sprzeciwu społeczności.⁶⁴ W Gambii w lutym 2012 roku prezydent Yahya Abdul-Aziz Jemus Junkung Jammeh oświadczył, że wie, czym są prawa człowieka, ale mogą one zniszczyć kulturę kraju. Dodał również, że wbrew naturze jest to, że osoby ten samej płci pobierają się czy umawiają na randki⁶⁵; stwierdził również, w wystąpieniu w publicznej telewizji 21 września 2009 roku, że nie będzie współpracował z obrońcami praw człowieka, a jeżeli ktoś uważa, że będzie ona miała miejsce, to "musi śnić". Zagroził, że działacze na rzecz praw osób LGBTI nie mogą czuć się bezpiecznie.⁶⁶ Wreszcie Mohamed Saïd Fofana, premier Gwinei, oświadczył, że związki pomiędzy osobami tej samej płci są złe i powinny być zabronione przez prawo. Podsumował, że prawa osób homoseksualnych nie są prawami człowieka.⁶⁷ Z kolei podczas debaty na temat dekryminalizacji homoseksualizmu w Zambii w 2001 roku podnoszono argument, że homoseksualizm niszczy afrykańską kulturę i chrześcijańską moralność. Pięć lat później, w grudniu 2006 roku rząd Zambii stwierdził, że nigdy nie zezwoli na małżeństwa gejów, a minister spraw wewnętrznych, Ronnie Shikapwasha zauważył, że kraj musi chronić chrześcijaństwo i nie może pozwolić "na te grzeszne praktyki, bowiem gejowskie małżeństwa są grzechem przeciwko Bogu."⁶⁸ Wreszcie w 2011 roku w Malawi tamtejszy Minister ds. Turystyki argumentował, że homoseksualizm nie jest pod żadnym pozorem malawijski.⁶⁹ W RPA Komisja Praw Człowieka podjęła dochodzenie pod koniec 2011 roku w sprawie króla Zulusów Goodwilla Zwelithini, który nazwał homoseksualistów zdemoralizowanymi. Dwór zaprzeczył, aby król wyrażał kiedykolwiek tego rodzaju uwagi, jednak Zwelithini już wcześniej wielokrotnie podkreślał, że w tradycji nie istniał homoseksualizm, a związki osób tej samej płci są niedopuszczalne.⁷⁰ W Ghanie Paul Evans Aidoo, Minister ds. Zachodniego Regionu, publicznie stwierdził, że związki osób tej samej płci są obrzydliwe. Była to odpowiedź na komunikat jednej z organizacji pozarządowych, w którym stwierdzono, że ponad 8 tysięcy homoseksualistów zarejestrowało się i czeka na pomoc medyczną. Aidoo wezwał do wzmożenia środków bezpieczeństwa i przeprowadzenia

63. CNN, *Nigerian senate passes anti-gay bill, defying British aid threat*, 1 grudnia 2011, <http://edition.cnn.com/2011/11/30/world/africa/africa-gay-rights/index.html> [strona z dnia 25.11.2012].

64. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, s. 35.

65. ILGA, *Gambia president will cut off gay's head*, 16 lutego 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/np6RAHn1jn> [strona z dnia 23.11.2012].

66. IRIN, *Gambia: African leaders must stand up to Jammeh, say lawyers*, 24 września 2009, <http://www.irinnews.org/Report/86285/GAMBIA-African-leaders-must-stand-up-to-Jammeh-say-lawyers> [strona z dnia 25.11.2012].

67. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Guinea*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

68. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, s. 36.

69. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Malawi*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

70. BBC, *South Africa investigates 'gay slur' King Zwelithini*, 6 października 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16697943> [strona z dnia 21.11.2012].

aresztowań homoseksualistów w regionie.⁷¹ Uznał, że zasadnym jest przeszukiwanie domów i dokonywanie zatrzymań osób należących do mniejszości seksualnych. Oświadczenie ministra było jednorazowe. Polityk później nie głosił podobnych postulatów, a po jego wypowiedzi, w regionie nie zatrzymano żadnej osoby.⁷² Retoryka ministra mogła mieć związek z zapowiedzianymi na 2012 rok wyborami. Rachel Spronk, ekspert zajmujący się sprawami mniejszości seksualnych w Ghanie, twierdzi, że politycy prowadzący kampanię muszą zaistnieć przed swoimi wyborcami, a poprzez bezpośrednie odwołanie do tradycji i kultury Afryki zmuszają rozmówcę do udzielenia na to pytanie jednoznacznej odpowiedzi, tj. stwierdzenia, że homoseksualizm jest "afrykański" lub "nieafrykański", a tym samym czy popiera czy jest przeciwny prawom osób LGBTI.⁷³

Wypowiedzi afrykańskich polityków i przedkładane postulaty zaostrzenia kar za przestępstwa homoseksualne, w szczególności po przedstawieniu w Ugandzie projektu ustawy, która wprowadzałaby nawet karę śmierci za tego rodzaju zachowanie, wywołują sprzeciw i reakcję Zachodu. W Ghanie media odnotowały wystąpienie premiera Wielkiej Brytanii Davida Camerona, w którym groził krajom naruszającym prawa mniejszości seksualnych ograniczeniem pomocy rozwojowej. W odpowiedzi prezydent John Atta Mills powiedział, że Ghana jest w stanie przestrzegać praw człowieka zapisanych w Konstytucji, ale nie zamierza zmieniać prawa krajowego.⁷⁴ Innym razem Mills mówił, że nie przyjmie pomocy zagranicznej jeżeli ta będzie sprzeczna z interesami kraju. Dodał, że nigdy nie poprze legalizacji homoseksualizmu.⁷⁵ Po krytyce ze strony Zachodu rząd Malawi oskarżył gejów i lesbijki o zatrzymanie udzielanej krajowi pomocy rozwojowej. Zdaniem Human Rights Watch (HRW) spowodowało to wzrost niezadowolenia i zwiększenie zagrożenia dla mniejszości seksualnych i osób ich wspierających.⁷⁶

Organizacje pozarządowe i obrońcy praw człowieka alarmują, że prowadzona przez kraje afrykańskie polityka wobec mniejszości seksualnych wpływa negatywnie na dostęp osób LGBTI do leczenia i profilaktyki HIV/AIDS. Kryminalizacja związków osób tej samej płci oraz opracowywanie polityki zdrowotnej kraju w oparciu o założenie, że kontakt seksualny pomiędzy mężczyznami lub kobietami nie jest dopuszczalny, powoduje, że nie wprowadza i nie finansuje się programów profilaktycznych i ochrony zdrowia przeznaczonych dla tej grupy. Pomimo tego, że mężczyźni, szczególnie ci, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami, są potencjalnie narażeni na zakażenie wirusem HIV częściej niż inne grupy.⁷⁷ The United States Agency for International Development

71. IRIN News, *Analysis: Understanding the drivers of homophobia in Ghana*, 1 sierpnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/93387/Analysis-Understanding-the-drivers-of-homophobia-in-Ghana> [strona z dnia 24.11.2012].
72. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Ghana*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].
73. IRIN News, *Analysis: Understanding the drivers of homophobia in Ghana*, 1 sierpnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/93387/Analysis-Understanding-the-drivers-of-homophobia-in-Ghana> [strona z dnia 24.11.2012].
74. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Ghana*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].
75. CNN, *Nigerian senate passes anti-gay bill, defying British aid threat*, 1 grudnia 2011, <http://edition.cnn.com/2011/11/30/world/africa/africa-gay-rights/index.html> [strona z dnia 25.11.2012].
76. HRW, *Repealing Malawi's LGBT Laws: An Example for Africa?*, 14 czerwca 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/06/14/repealing-malawi-s-lgbt-laws-example-africa> [strona z dnia 25.11.2012].
77. P. Semugoma, S. Nemande, S. D Baral, *The irony of homophobia in Africa*, *www.thelancet.com* v. 380, czerwiec 2012, s. 312.

(USAID) ocenia, że ponad 25 procent mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z mężczyznami w Ghanie jest zakażonych wirusem HIV. Jednak bojąc się potencjalnych konsekwencji, osoby te unikają kontaktu z lekarzami.⁷⁸ Z kolei w Kenii 60 procent mężczyzn sprzedających swoje usługi seksualne innym mężczyznom ma również kontakty seksualne z kobietami, co znacznie poszerza potencjalne grupy, która mogą być narażone na zakażenie HIV. Wreszcie świadomość na temat chorób przekazywanych drogą płciową jest bardzo mała.⁷⁹ Wprowadzenie odpowiedniej profilaktyki i leczenia wydaje się zatem niezbędne, a osoby LGBTI, będąc grupą szczególnie narażoną na zakażenie wirusem HIV, powinny być objęte szczególną opieką. Dotyczy to również mężczyzn homoseksualnych i heteroseksualnych przebywających w zakładach zamkniętych w wielu krajach afrykańskich.

W więzieniach w Ugandzie 80 procent wszystkich zgonów następuje z powodu HIV i gruźlicy, a w Zimbabwie i Malawi tylko z powodu HIV umiera odpowiednio 50 procent i 25 procent osadzonych. Dodatkowo, możliwość zakażenia w więzieniu jest wyższa, czego powodem są kontakty seksualne pomiędzy współwięźniami, które odbywają się najczęściej bez stosowania zabezpieczeń. W więzieniach w Zambii i Ugandzie kontakty seksualne w ogóle nie zależą od orientacji seksualnej. Seks bywa przedmiotem handlu. Zdarzają się również gwałty oraz przemoc na tle seksualnym.⁸⁰ Kryminalizacja związków pomiędzy osobami tej samej płci stanowi zatem główną przeszkodę we wprowadzaniu programów profilaktycznych dla osób osadzonych, np. takich, które umożliwiłyby używanie prezerwatyw lub zwiększyły świadomość na temat ochrony przed chorobami przekazywanymi drogą płciową. Program taki oficjalnie istnieje jedynie w RPA. Również władze penitencjarne w Burundi dopuszczają stosowanie przez osadzonych prezerwatyw. W Lesotho, pomimo penalizacji kontaktów pomiędzy osobami tej samej płci, więźniowie dostają prezerwatywy poprzez nieformalne kanały. Natomiast władze Zimbabwe stwierdziły, że taka polityka będzie jedynie promować homoseksualizm. W Ugandzie, Suazi, Tanzanii i Zambii pracownicy więzień podkreślają, że prawo w zdecydowanej mierze uniemożliwia dostarczanie i udostępnianie osadzonym prezerwatyw, dzięki czemu byłoby można prowadzić skuteczniejszą profilaktykę HIV/AIDS.⁸¹

Tylko w niektórych krajach afrykańskich władze powoli zaczynają zauważać problem i związek HIV/AIDS z profilaktyką i potrzebą skierowania programów leczniczych również do grupy LGBTI. Rada ds. AIDS w Zambii stwierdziła, że objęcie leczeniem i profilaktyką mężczyzn, którzy mają stosunki seksualne z innymi mężczyznami jest niezbędne, jednak istniejące prawo wpływa negatywnie na możliwość podjęcia i odpowiedniego wdrożenia takich działań.⁸² Władze Etiopii, pomimo sprzeciwu środowisk religijnych, zgodziły się na zorganizowanie w Adis Abebie konferencji na temat HIV/AIDS i sytuacji

78. IRIN News, *Analysis: Understanding the drivers of homophobia in Ghana*, 1 sierpnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/93387/Analysis-Understanding-the-drivers-of-homophobia-in-Ghana> [strona z dnia 24.11.2012].

79. Plus News, *Kenya: Bisexual male sex workers run big risks*, 20 kwietnia 2010, <http://www.plusnews.org/Report/88867/KENYA-Bisexual-male-sex-workers-run-big-risks> [strona z dnia 26.11.2012].

80. P. Semugoma, S. Nemande, S. D Baral, *The irony of homophobia in Africa*, *www.thelancet.com* v. 380, czerwiec 2012, s. 310.

81. P. Semugoma, S. Nemande, S. D Baral, *The irony of homophobia in Africa*, *www.thelancet.com* v. 380, czerwiec 2012, s. 311.

82. HRW, *Zambia. Intolerance Threatens health care*, 21 maja 2010, <http://www.hrw.org/en/news/2010/05/21/zambia-intolerance-threatens-health-rights> [strona z dnia 22.10.2012].

mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami. W konferencji, przygotowanej przez African Men for Sexual Health and Rights (AMShER) z RPA, uczestniczyło ponad 150 osób. Jednak według działaczy na rzecz praw osób LGBTI, pomimo wyrażonej przez władze zgody nie należy liczyć na większą zmianę w prowadzonej przez rząd polityce w kwestii mniejszości seksualnych.⁸³ W Suazi, Simon Zwane, Zastępca Dyrektora ds. Usług Zdrowotnych w Ministerstwie Zdrowia, podkreśla, że pomimo tego, że homoseksualizm jest tematem tabu, Ministerstwo stara się włączać mniejszości seksualne w działania promujące badania i przeciwdziałanie HIV. W tym celu rozpoczęto między innymi pierwszą kampanię publiczną adresowaną do tej grupy. Z drugiej strony Minister Sprawiedliwości i Spraw Konstytucyjnych, Magwagwa Gamedze, odrzucił rekomendacje ONZ dotyczące dekryminalizacji homoseksualizmu,⁸⁴ król Mswati nazwał związki homoseksualne satanistycznymi, a premier Barnabas Dlamini nienormalnymi i chorymi.⁸⁵ Retoryka władz ma znaczny wpływ na obniżenie dostępu do pomocy medycznej w ogóle, bowiem osoby homoseksualne boją się, że ujawnienie tożsamości seksualnej podczas wizyt u lekarza narazi ich na aresztowanie, nieprzyjemne komentarze lub uwagi.

Istotnym elementem debaty na temat praw osób homoseksualnych w państwach afrykańskich jest głos kościołów i związków religijnych. Rola, którą odgrywa Kościół katolicki czy anglikański oraz islam we wszystkich krajach na południe od Sahary jest niebagatelna, a liderzy religijni w Afryce cieszą się dużym zaufaniem społecznym. Według przeprowadzonych badań opinii publicznej 75 procent osób uważa ich za wiarygodnych, w Nigerii ta liczba sięga 85 procent, jednocześnie 13 procent społeczeństwa wierzy, że liderzy religijni mieli wpływ na podejmowanie i kształtowanie różnych decyzji politycznych i społecznych w ostatnich latach. Ponadto dla wielu osób w Afryce religia stanowi jedną z priorytetowych i najważniejszych kwestii w życiu.⁸⁶

Negatywne nastawienie liderów religijnych wobec pomocy udzielanej mniejszościom seksualnym nie jest marginalnym problemem. Biskup J.H.K. Banda z Zambii potępił podmioty, które udzielają pomocy i finansują działania zmierzające do poprawy sytuacji mniejszości seksualnych w kraju. Uzasadnił, że homoseksualizm jest sprzeczny z tradycyjnymi wartościami kraju.⁸⁷ Z kolei w Kenii, w mieście Mtwapa, tamtejsi liderzy religijni domagali się w lutym 2010 roku zamknięcia Kenya Medical Research Institute, który prowadził badania na temat traktowania i poszanowania praw osób z HIV/AIDS. W rezultacie tłum zaatakował centrum i pobił jednego z jego wolontariuszy. Policja nie zatrzymała żadnej osoby odpowiedzialnej za te czyny.⁸⁸ Mtwapa było jednym z niewielu

83. IRIN News, *HIV/AIDS: MSM meeting stirs controversy at HIV conference*, 5 grudnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94397/HIV-AIDS-MSM-meeting-stirs-controversy-at-HIV-conference> [strona z dnia 23.11.2012].
84. IRIN News, *Swaziland: Reaching out to gays for the first time*, 14 lutego 2012, <http://www.irinnews.org/Report/94857/SWAZILAND-Reaching-out-to-gays-for-the-first-time> [strona z dnia 23.11.2012].
85. IRIN News, *Swaziland: Reaching out to gays for the first time*, 14 lutego 2012, <http://www.irinnews.org/Report/94857/SWAZILAND-Reaching-out-to-gays-for-the-first-time> [strona z dnia 23.11.2012].
86. BBC, *Africans trust religious leaders*, 14 września 2005, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4246754.stm> [strona z dnia 26.11.2012].
87. HRW, *Zambia. Intolerance Threatens health care*, 21 maja 2010, <http://www.hrw.org/en/news/2010/05/21/zambia-intolerance-threatens-health-rights> [strona z dnia 22.10.2012].
88. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Kenya*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

miejsz w Kenii, gdzie osoby LGBTI czuły się bardziej swobodnie. Jednak sytuacja w mieście zaczęła się zmieniać, również za sprawą retoryki używanej przez liderów religijnych.⁸⁹ Przewodniczący Council of Imams and Preachers of Kenya powiedział, że homoseksualizm to zło, a to zło karze się śmiercią. Uzasadniał, że homoseksualizm nie jest częścią kenijskiej kultury i rozprzestrzenił się z powodu Europejczyków.⁹⁰ Tezy imama poparł również pastor Kenga Kahindi. Zgodził się, że homoseksualizm jest grzechem, ale śmierć za takie zachowanie to nie jest odpowiednia kara. Lepsze jest wprowadzenie programów korekcyjnych oraz leczenie osób homoseksualnych.⁹¹

Powołanie na biskupa New Hampshire, geja, Gene Robinsona w 2003 roku odbiło się echem w Afryce. Kościół anglikański w Ghanie potępił takie działanie, a w wydanym komunikacie stwierdzono, że homoseksualizm jest nienaturalny. Biskup Akry modlił się i wezwał Ducha Świętego do odpowiedniego pokierowania społecznością anglikańską tak, aby ta znalazła rozwiązanie dla tego niedopuszczalnego zachowania.⁹² Podobnie wybór komentował Peter Akinol, głowa Kościoła anglikańskiego w Nigerii.⁹³

Zarówno liderzy chrześcijańscy, jak i muzułmańscy wypowiadają się o homoseksualizmie w podobnym tonie i używają zbliżonych argumentów na poparcie swoich tez. Oba środowiska uważają, że kontakty seksualne pomiędzy osobami tej samej płci są sprzeczne z kulturą, wartościami i tradycją. Większość liderów religijnych w Ghanie, w tym imam Sheikh Osman Nuhu Sharubutu, sprzeciwiała się organizacji w 2006 roku w kraju konferencji dotyczącej praw osób homoseksualnych.⁹⁴ Stowarzyszenie The National Association of Charismatic and Christian Churches (NACC) argumentując swoją krytykę, stwierdziła, że wyraża jedynie głos społeczeństwa. Przeciwko homoseksualistom występowały również rada Christian Council of Ghana oraz Kościół ewangelicki The Global Evangelical Church of Ghana, który po synodzie w 2010 roku wezwał władze kraju do nieulegania lobby homoseksualnemu i do nieuznawania praw tej grupy. Organizacja podkreślała, że homoseksualizm jest niemoralny i stanowi zagrożenie dla duchowych podstaw społeczeństwa.⁹⁵

Zdarzają się jednak głosy zupełnie przeciwne. Na przykład, arcybiskup Desmond Tutu zaapelował o dekryminalizację homoseksualizmu, argumentując, że dzięki temu będzie można lepiej walczyć z HIV. Powiedział, że "uregulowania, które penalizują tak wiele form miłości i zaangażowania pomiędzy ludźmi w przyszłości będą wyglądać jak apartheid, który dla nas jest obecnie takim prawem".⁹⁶ W wydanym w październiku 2011

89. BBC, *Gay pride and prejudice in Kenya*, 16 czerwca 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10320057> [strona z dnia 21.11.2012].

90. BBC, *Gay Pride and Prejudice in Kenya*, audycja dostępna na stronie: <http://www.bbc.co.uk/programmes/p0082kx8> [strona z dnia 12.10.2012].

91. BBC, *Gay pride and prejudice in Kenya*, 16 czerwca 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10320057> [strona z dnia 21.11.2012].

92. A. M. Sallar i D. A. Kpagnane, *Homosexuality and HIV in Africa: An Essay on Using Entertainment Education as a Vehicle for Stigma Reduction*, Sexuality & Culture, 2011, s. 288.

93. A. M. Sallar i D. A. Kpagnane, *Homosexuality and HIV in Africa: An Essay on Using Entertainment Education as a Vehicle for Stigma Reduction*, Sexuality & Culture, 2011, s. 289.

94. A. M. Sallar i D. A. Kpagnane, *Homosexuality and HIV in Africa: An Essay on Using Entertainment Education as a Vehicle for Stigma Reduction*, Sexuality & Culture, 2011, s. 289.

95. A. M. Sallar i D. A. Kpagnane, *Homosexuality and HIV in Africa: An Essay on Using Entertainment Education as a Vehicle for Stigma Reduction*, Sexuality & Culture, 2011, s. 289.

96. BBC, *Tutu calls for end to gay stigma to help tackle HIV*, 20 lipca 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/health-18913497>.

roku stanowisku, Malawijska Rada Kościołów oświadczyła, że kraj potrzebuje pomocy, a niewinne osoby homoseksualne nie powinny być karane za swoje związki i relacje.⁹⁷ Z kolei w 1999 roku Rada Chrześcijańska w Botswanie opowiedziała się za zniesieniem prawa antyhomoseksualnego. Rupert Hambira powiedział wtedy, że nie należy oceniać innych, trzeba to zostawić Bogu oraz dodał, że homofobia nie ma podstaw w Biblii.⁹⁸

Ważną rolę w budowaniu nastawienia wobec mniejszości seksualnych oraz przekazywaniu informacji na temat tej grupy odgrywają media. Nadal jednym z najpopularniejszych mediów w Afryce jest radio oraz prasa. Jak silne oddziaływanie mają one na kreowanie nastawienia społecznego pokazał przykład Ugandy i gazety "Rolling Stone". Publikowane artykuły i informacje bezpośrednio wpływają na bezpieczeństwo osób LGBTI. W 2010 roku za rządów prezydenta Mutharika w Liberii aresztowano i skazano Tiwonge Chimbalanga, transseksualną kobietę oraz Stevena Monjeza, jej narzeczonego. Zatrzymanie dokonano po tym, jak w jednej z gazet opublikowano zdjęcia z zaręczyn pary.⁹⁹ Również w innych krajach regionu prasa umieszcza zdjęcia osób homoseksualnych, używając, podobnie jak politycy, agresywnego, oskarżającego i negatywnego języka. Media często szukają sensacji i budują negatywny obraz osoby homoseksualnej i mniejszości seksualnych. W maju 2009 roku "Ijumaa", lokalna gazeta w Tanzanii, opublikowała zdjęcie pary mężczyzn w łóżku, opatrując je tytułem *Caught Live!* ("Złapani na żywo!"). W artykule pojawiło się obraźliwe słownictwo skierowane pod adresem mniejszości seksualnych i mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami. Okazało się, że reporter gazety śledził jednego z mężczyzn z okładki, a potem w eskorcie policji wtargnął do pokoju hotelowego, w którym ten przebywał wraz ze swoim partnerem i zrobił im zdjęcie.¹⁰⁰

Przeciwdziałanie i zwalczanie negatywnej postawy wobec osób homoseksualnych jest trudne. Przykład Joyce Banda, która po śmierci Mutharika objęła w kwietniu 2012 roku urząd prezydenta Malawi pokazuje, że politycy obawiają się proponować jakiegokolwiek zmiany do istniejącego już porządku prawnego i społecznego. W maju 2012 roku Banda oświadczyła, że zamierza znieść w trybie pilnym prawo penalizujące nieprzyzwoite i nienaturalne kontakty.¹⁰¹ Jednak już we wrześniu 2012 roku, podczas przemówienia przed Zgromadzeniem Ogólnym ONZ, powiedziała, że "ktokolwiek, kto przysłuchiwał się debacie w Malawi, zdaje sobie sprawę, że Malawijczycy nie są jeszcze gotowi. Ja jako liderka nie mam prawa wpływania na to, co czują ludzie".¹⁰² W podobnym tonie wypowiadał się Festus Mogae, prezydent Botswany w latach 1998-2008. Podczas jednej z debat organizowanych przez BBC przyznał się, że w czasie swojej prezydentury nie

97. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Namibia*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

98. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia: A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, s. 37.

99. HRW, *Repealing Malawi's LGBT Laws: An Example for Africa?*, 14 czerwca 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/06/14/repealing-malawi-s-lgbt-laws-example-africa> [strona z dnia 25.11.2012].

100. IRIN News, *Africa: Crackdowns on gays make the closet safer*, 19 stycznia 2010, <http://www.irinnews.org/Report/87793/AFRICA-Crackdowns-on-gays-make-the-closet-safer> [strona z dnia 24.11.2012].

101. BBC, *Malawi to overturn homosexual ban, Joyce Banda says*, 18 maja 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18118350> [strona z dnia 25.11.2012].

102. AP, *AP Interview: Malawi unlikely to ax anti-gay laws*, 28 września 2012, <http://bigstory.ap.org/article/ap-interview-malawi-unlikely-ax-anti-gay-laws> [strona z dnia 25.11.2012].

domagał się uznania praw osób należących do mniejszości seksualnych, obawiał się bowiem, że nie wygra następných wyborów. Dodał, że większość społeczeństwa jest przeciwna homoseksualizmowi i podkreślił, że zmiany trzeba rozpocząć od tej kwestii, a potem dostosowywać do tego prawo.¹⁰³ Wreszcie prezydent Liberii Ellen Johnson Sirleaf, pierwsza prezydent kobieta wybrana w wolnych wyborach w Afryce oraz laureatka Nagrody Nobla, również niechętnie odnosi się do kwestii praw mniejszości seksualnych. Prezydent, co prawda nie podpisała projektu ustawy, który przewidywał większe kary za zachowania homoseksualne, ale dodała, że Liberyjczycy lubią siebie takimi, jakim są i odrzuciła możliwość dyskusji na temat dekryminalizacji homoseksualizmu w kraju.¹⁰⁴

W Afryce dopiero z początkiem lat 70. zaczyna powstawać ruch na rzecz praw mniejszości seksualnych¹⁰⁵ oraz wzrasta zainteresowanie tematem wśród badaczy, antropologów, historyków i socjologów. Jednak niezagwarantowanie podstawowych praw człowieka, w szczególności wolności słowa oraz wolności tworzenia związków, stowarzyszeń i organizacji wpłynęło na rozwój sektora pozarządowego na kontynencie. W konsekwencji w wielu krajach Afryki mniejszości seksualne nie są aktywne w życiu społecznym oraz obawiają się otwarcie walczyć o swoje prawa.

AKTYWNOŚĆ MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH W ŻYCIU SPOŁECZNYM

Działania i aktywność mniejszości w życiu społecznym krajów afrykańskich jest zdecydowanie ograniczona. Osoby LGBTI, obawiając się konsekwencji ujawnienia swojej orientacji seksualnej (stygmatyzacja, ostracyzm społeczny, zagrożenie atakami słownymi i fizycznymi, zagrożenie karą więzienia czy grzywny), wolą otwarcie nie okazywać swojej orientacji czy tożsamości seksualnej i decydują się na prowadzenie podwójnego życia.

Jedną z najczęściej stosowanych przez osoby LGBTI strategii jest nawiązanie kontaktów z osobą przeciwnej płci i dzięki temu zachowanie pozorów funkcjonowania w związku heteroseksualnym. Taka relacja może przybierać różnego rodzaju układy. W rezultacie dwie osoby dzielą wyłącznie ze sobą mieszkanie i nie łączą ich jakiegokolwiek kontakty fizyczne. Z drugiej strony mogą jednak pozostawać w pewnego rodzaju relacji, włączając w to kontakty seksualne. Często osoby homoseksualne funkcjonują w związkach heteroseksualnych, jednocześnie mając partnerów tej samej płci.

Jak wynika z badań przeprowadzonych wśród grupy homoseksualnych mężczyzn mieszkających w Dakarze i Nairobi, odpowiednio 88 procent i 69 procent z nich prowadzi "podwójne życie" i utrzymuje kontakty seksualne zarówno z kobietami i mężczyznami. W Malawi jedna trzecia mężczyzn homoseksualnych była w związku małżeńskim z kobietą, podobnie w Ghanie, gdzie z badań przeprowadzonych w 2006 roku wynika, że 62 procent homoseksualnych mężczyzn miało kontakty seksualne z kobietami, a nawet miało żony lub stałe heteroseksualne parterki. Z kolei w Botswanie, Malawi, Namibii 34 procent badanych mężczyzn, którzy mieli kontakty seksualne z innymi mężczyznami,

103. BBC, *World Debate: Gay Rights in Africa*, debata dostępna jest na stronie: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/9447768.stm> [strona z dnia 12.10.2012].

104. Monica Tabengwa, *Being Tolerant Is African, Too!*, 17 kwietnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/04/17/being-tolerant-african-too> [strona z dnia 26.11.2012].

105. M. Epprecht, *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA, s. 60.

miało żonę, a 54 procent z nich w przeciągu ostatnich 6 miesięcy odbywało kontakty seksualne zarówno z kobietami, jak i mężczyznami.¹⁰⁶ Wiedza, informacje i badania nad sytuacją mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami w Afryce nadal są dość ograniczone. Najwięcej obecnie wiadomo o sytuacji tej grupy w RPA, Zambii, Botswanie, Kenii, Malawi, Tanzanii i Ugandzie.¹⁰⁷

Prowadzenie "podwójnego życia" oraz kary grożące za zachowania homoseksualne powodują, że geje i lesbijki są zastraszani i szantażowani przez osoby, z którymi odbywają okazjonalne stosunki seksualne. GALZ podkreśla, że w Zimbabwie taka sytuacja nie należy do rzadkości i szczególnie partnerzy zależni finansowo szantażują drugą stronę mówiąc, że zgłoszą się na policję i powiedzą, że zostali zakażeni wirusem HIV. W zamian za milczenie żądają korzyści majątkowych.¹⁰⁸

Osoby LGBTI zdecydowanie zawężają krąg osób, które wiedzą o ich prawdziwej tożsamości czy orientacji seksualnej. Często nie wyjawiają swojego sekretu rodzinie i przyjaciołom, obawiając się poważnych konsekwencji. W Ghanie osiemnastoletni Patrick Williams został wyrzucony z domu przez matkę po tym, jak wyjawił jej, że jest gejem. Takie lub podobne podejście rodziców i rodziny do osób, które ujawniają swoją homoseksualną orientację jest spotykane w wielu krajach regionu.¹⁰⁹ W Kenii badania przeprowadzone przez The Kenya Human Rights Commission (KHRC) w 2011 roku pokazały, że tylko 18 procent osób LGBTI przyznało się najbliższym do swojej tożsamości lub orientacji seksualnej. Co więcej, 89 procent z nich w konsekwencji zostało później wykluczonych ze swojej rodziny.¹¹⁰ Z kolei lesbijki boją się, że mogą zostać zgwałcone przez wynajęte przez rodzinę osoby lub innych członków rodziny w celu "naprawy ich orientacji seksualnej". Niektóre osoby wierzą, że stosunek seksualny z mężczyzną sprawi, że lesbijka stanie się na powrót heteroseksualna.

Kary za zachowania homoseksualne i profilowanie przez policję osób, które potencjalnie mogłyby należeć do grupy LGBTI powoduje, że życie społeczne mniejszości seksualnych ogranicza się jedynie do pewnych względnie "bezpiecznych" miejsc. W Kenii częstym miejscem spotkań gejów są publiczne toalety oraz domki letniskowe na skraju plaż.¹¹¹ W Akrze w Ghanie istnieją kluby dla osób LGBTI, jednak zazwyczaj działają one w "podziemiu".¹¹² Do niedawna dość liberalnym miastem względem mniejszości seksualnych było Maputo w Kenii. Istniały tam kluby nocne i hotele, które gościły osoby homoseksualne. Sytuacja ulega jednak zmianie, głównie w rezultacie kampanii prowadzonej przez tamtejszych liderów religijnych.

106. A. M. Sallar i D. A. Kpagnane, *Homosexuality and HIV in Africa: An Essay on Using Entertainment Education as a Vehicle for Stigma Reduction*, Sexuality & Culture, 2011, s. 290.
107. A. M. Sallar i D. A. Kpagnane, *Homosexuality and HIV in Africa: An Essay on Using Entertainment Education as a Vehicle for Stigma Reduction*, Sexuality & Culture, 2011, s. 291.
108. GALZ, *The Blackmailers' Charter*, http://www.galz.co.zw/?page_id=308 [strona z dnia 25.11.2012].
109. BBC, *Ghana's secret gay community*, 14 marca 2007, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6445337.stm> [strona z dnia 21.10.2012].
110. Reuters, *Kenya political campaign puts gay taboo in spotlight*, 22 listopada 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/11/22/us-kenya-elections-gay-idUSBRE8AL0K920121122> [strona z dnia 25.11.2012].
111. Dennis Altman, Peter Aggleton, Michael Williams, Travis Kong, Vasu Reddy, David Harrad, Toni Reis, Richard Parker, *Men who have sex with men: stigma and discrimination*, Vewpoint vol. 380, czerwiec 2012, s. 442.
112. BBC, *Ghana's secret gay community*, 14 marca 2007, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6445337.stm> [strona z dnia 12.10.2012].

Polityka wielu państwa afrykańskich, która *de facto* i *de jure* ogranicza wolności słowa i możliwości tworzenia organizacji pozarządowych powoduje, że prowadzenie jakichkolwiek działań na rzecz praw osób LGBTI jest w praktyce trudne lub wręcz niemożliwe. W Botswanie w latach 90. XX wieku spotkania, podczas których dyskutowano kwestie związane z homoseksualizmem, sukcesywnie były kontrolowane, uniemożliwiane przez policję i służby bezpieczeństwa, nawet jeżeli odbywały się w domu prywatnym. Władze groziły pracownikom socjalnym zwolnieniem z pracy, jeżeli podjęliby się pomocy osobom homoseksualnym.¹¹³ W RPA jeszcze w latach 80. zeszłego wieku działania na rzecz mniejszości seksualnych były marginalne. Poprawa tej sytuacji związana była bezpośrednio ze zmianą sytuacji prawnej tej grupy. Z analizy informacji zawartej w raporcie na temat przestrzegania praw człowieka na świecie opublikowanego przez Departament Stanu Stanów Zjednoczonych (USDOS) wynika, że w większości krajów omawianego regionu nie istnieją formalne organizacje pozarządowe zajmujące się prawami osób LGBTI. W niektórych państwach działają tylko grupy, których struktura nie jest sformalizowana albo nie zidentyfikowano w ogóle podmiotów aktywnych na polu walki o prawa mniejszości seksualnych.

Warto jednak podkreślić, że o ile w wielu krajach afrykańskich zachowania homoseksualne nie są dozwolone, to nie penalizuje się samego działania na rzecz praw mniejszości seksualnych. W praktyce zatem władze tolerują istnienie pewnych mniej lub bardziej sformalizowanych grup i organizacji zajmujących się tym tematem. Na przykład w Namibii Ministerstwo Zdrowia oraz Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich zacieśniają współpracę ze środowiskiem LGBTI.¹¹⁴

The Gays and Lesbians of Zimbabwe (GALZ) powstała w 1990 roku w celu pomocy i służenia osobom LGBTI. Obecnie ta organizacja pozarządowa prowadzi centrum, bibliotekę oraz klub wideo. GALZ udziela pomocy bezpośredniej w pilnych sytuacjach, np. gdy dana osoba jest eksmitowana ze swojego domu oraz umożliwia swoim członkom dostęp do pomocy medycznej i psychologicznej, terapię uzależnienia od alkoholu, a także prowadzi poradnictwo w zakresie HIV/AIDS. Jednocześnie GALZ to organizacja członkowska, zatem osoba, która chciałaby do niej należeć musi się zarejestrować (tylko osoby powyżej osiemnastego roku życia) oraz opłacać składki. Liczba członków organizacji spadła z 500 w 2000 roku do 300 osób w 2011.¹¹⁵ Sytuacja GALZ, jej pracowników i członków nie jest pewna, ponieważ władze Zimbabwe podejmują szereg działań wymierzonych w ogóle w środowisko organizacji pozarządowych, które nasiliły się jeszcze w szczególności w 2011 roku. 8 lutego 2011 roku policja aresztowała ankierów Human Rights Forum, kiedy próbowali przeprowadzić sondę uliczną na temat odpowiedzialności ponadnarodowej. Z kolei w maju 2011 roku policja zatrzymała pracowników organizacji, która prowadziła szkolenia na temat skutków tortur.¹¹⁶ Policja w sierpniu 2012 roku dwa razy wkroczyła do siedziby GALZ. 11 sierpnia siły bezpieczeństwa weszły do biura

113. V.J. Ehlers, A. Zuyderduin, M.J. Oosthuizen, *The well-being of gays, lesbians and bisexuals in Botswana*, *Journal of Advanced Nursing*, 35(6), 2001, s. 849.

114. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Namibia*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

115. Research Directorate, Immigration and Refugee Board of Canada, Ottawa, *Zimbabwe: Treatment of sexual minorities, including legislation, state protection, and support services (2009-March 2012)* [ZWE104069.E], opracowanie dostępne na stronie ECOI.net: http://www.ecoi.net/local_link/218418/325267_en.html [strona z dnia 12.10.2012].

organizacji i aresztowały 44 osoby. Nikomu nie postawiono zarzutów, a po przesłuchaniu wszystkich zwolniono. 20 sierpnia siły bezpieczeństwa na 6 godzin wkroczyły do siedziby organizacji, konfiskując dokumenty, materiały i komputery. Z kolei w lipcu policja wezwała na przesłuchanie dyrektorkę organizacji. W ocenie Human Rights Watch (HRW) przez ostatnią dekadę władze w Zimbabwe zintensyfikowały działania wymierzone w mniejszości seksualne.¹¹⁷ Mogło mieć to związek z ważnymi wydarzeniami politycznymi w kraju takimi jak wybory, które odbyły się w 2011 roku. Z kolei na 2013 rok zaplanowano referendum na temat wprowadzenia zmian do Konstytucji, które w ogóle nie będą dotyczyły praw osób homoseksualnych, ale mają zapewnić możliwość przedłużenia kadencji prezydenta. Mugabe dzięki antyhomoseksualnej retoryce i zastraszaniu organizacji pozarządowych chce pozyskać dodatkowe głosy.

Niektóre środowiska działające na rzecz praw osób LGBTI w Afryce podkreślają, że Zachód zachęca je do większej konfrontacji z władzami. Jednak Rowland Jide Macaulay, jeden z księży z Nigerii, twierdzi, że model funkcjonowania międzynarodowego ruchu na rzecz gejów i lesbijek nie jest optymalny dla Afryki. Różnice kulturowe sprawiają, że potrzebne jest wypracowanie innego podejścia.¹¹⁸ W szczególności należy wziąć pod uwagę fakt, że środowisko organizacji pozarządowych i działalność obywatelska w wielu krajach afrykańskich dopiero powstaje. W niektórych państwach istnieją grupy nieformalne lub pojedyncze organizacje walczące o prawa osób LGBTI. Na przykład, w Suazi działa tylko The Gays and Lesbians Association of Swaziland (GALESWA) i liczy jednego, oficjalnego członka.¹¹⁹ W Lesotho powołano do życia Matrix, grupę wsparcia dla mniejszości seksualnych, która ma swoje oddziały w 10 dystryktach. W maju 2011 roku grupa zorganizowała pokaz filmu o życiu geja w RPA, a we wrześniu 2011 roku debatowała na temat osób LGBTI w jednej z rozgłośni radiowych wraz z przedstawicielami Ministerstwa Sprawiedliwości i Praw Człowieka.¹²⁰ Główne organizacje i grupy nieformalne działające na rzecz praw mniejszości seksualnych w krajach na południe od Sahary wymieniono w Tabeli 4. niniejszego raportu.

Istotnym problemem, przedstawionym również w poprzednim podrozdziale, jest dostęp mniejszości seksualnych do opieki medycznej. Traumatyczne przeżycia z przeszłości powodują, że osoby LGBTI nie chcą lub obawiają się umawiać na wizyty do lekarzy lub unikają mówienia o swojej orientacji seksualnej. Stworzenie specjalnych programów profilaktycznych i leczenia dla tej grupy jest potrzebne. Nie dotyczy to wyłącznie kwestii związanych z HIV/AIDS, bowiem szczególnie homoseksualni mężczyźni, z powodu trudności, które spotykają w życiu codziennym, odczuwają zagubienie, lęki, strach, kryzys tożsamości, autoostracyzm oraz mają skłonności samobójcze.¹²¹

116. HRW, *World Report 2012, Zimbabwe*, raport dostępny na stronie: <http://www.hrw.org/world-report-2012/world-report-2012-zimbabwe-0> [strona z dnia 12.10.2012].

117. HRW, *Zimbabwe: End Attacks on LGBT People*, 27 sierpnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/08/27/zimbabwe-end-attacks-lgbt-people> [strona z dnia 25.11.2012].

118. M. Epprecht, *Sexual Minorities, human rights and public health strategies in Africa*, African Affairs, 111/443, 2012, s. 230.

119. IRIN News, *Swaziland: Reaching out to gays for the first time*, 14 lutego 2012, <http://www.irinnews.org/Report/94857/SWAZILAND-Reaching-out-to-gays-for-the-first-time> [strona z dnia 23.11.2012].

120. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Lesotho*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

121. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2010, Ethiopia*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/af/154346.htm> [strona z dnia 12.10.2012].

Niechęć wobec instytucji państwowych wiąże się również z traktowaniem osób LGBTI przez służby porządku publicznego. Organizacja OutRight z Namibii podkreśla, że policja generalnie nie przyjmuje zawiadomień o przestępstwach popełnianych na osobach LGBTI.¹²² Podobna sytuacja ma miejsce w innych krajach Afryki, między innymi w RPA, gdzie kobiety najczęściej nie zgłaszają gwałtów czy pobić. W niektórych państwach zgłoszenie się lesbijki o pomoc na komisariat czy do innych instytucji państwowych może skutkować odebraniem jej praw rodzicielskich.¹²³

W przeciągu kilku ostatnich lat powstały inicjatywy i działania afirmatywne środowiska osób LGBTI; organizowane są protesty, demonstracje, akcje publiczne czy parady równości. W czerwcu 2010 roku w Ghanie ponad tysiąc osób uczestniczyło w proteście w Takoradi w Regionie Zachodnim, sprzeciwiając się zatrzymywaniu przez policję gejów i lesbijek mieszkających w tym mieście. Był to pierwszy tego rodzaju protest w regionie.¹²⁴ W 2008 roku w Maputo w Mozambiku 75 aktywistek z Coalition of African Lesbians wezwało rządy państw afrykańskich do zaprzestania traktowania osób należących do mniejszości seksualnych jak kryminalistów.¹²⁵ Z kolei kiedy Archie Ponpon i Abraham Kamara założyli w styczniu 2012 roku Movement for the Defence of Gays and Lesbians in Liberia (MDGLL) i wezwali władze do zalegalizowania związków osób tej samej płci, temat ten stał się przedmiotem dyskusji w radio. Wielu liderów religijnych potępiło takie postulaty, wtórowali im również politycy. Prezydent Liberii Ellen Sirleaf Johnson oznajmiła, że nigdy nie poprze prawa, które zezwala na kontaktu homoseksualne, a Jewel Taylor, żona Charlesa Tylora, obecnie zasiadająca w Parlamencie, zaproponowała, aby zwiększyć karę za sodomie z obowiązującego roku więzienia do 10 lat. Stosowny projekt trafił nawet do Komisji Parlamentarnej, ale jeszcze nie podjęto nad nim prac, a biorąc pod uwagę długość procesu legislacyjnego w Liberii może to jeszcze potrwać, jeżeli w ogóle będzie dyskutowany.¹²⁶ Działania podjęte przez MDGLL miały również inne poważne skutki. Tłum zaatakował dwóch aktywistów ruchu, którzy musieli schronić się na posterunku policji. Ponadto dom matki jednej z działaczek nowopowstałej grupy został podpalony i w rezultacie spłonął. Wreszcie organizacja nie uzyskała zgody władz na rejestrację.¹²⁷

Negatywne nastawienie społeczne powoduje, że osoby LGBTI boją się angażować w życie publiczne i oficjalnie mówić o swojej orientacji seksualnej. Co prawda podczas Igrzysk Olimpijskich w Londynie Karen Hultzer, łuczniczka z RPA przyznała się, że jest

122. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, Namibia, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

123. Research Directorate, Immigration and Refugee Board of Canada, Ottawa, *Zimbabwe: Treatment of sexual minorities, including legislation, state protection, and support services (2009-March 2012)* [ZWE104069.E], opracowanie dostępne na stronie ECOI.net: http://www.ecoi.net/local_link/218418/325267_en.html [strona z dnia 12.10.2012].

124. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Ghana*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

125. BBC, *Africa's lesbians demand change*, 27 lutego 2008 roku, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7266646.stm> [strona z dnia 23.11.2012].

126. BBC, *Liberian anger over gay rights call*, 19 marca 2012 roku, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17380950> [strona z dnia 25.11.2012].

127. BBC, *Liberian anger over gay rights call*, 19 marca 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17380950> [strona z dnia 25.11.2012].

lesbijką, podkreśliła jednak, że uczyniła to po to, aby pomóc innym ludziom bardziej otwarcie mówić o swojej seksualności.¹²⁸ Podobne działanie może mieć jednak tragiczne konsekwencje: Eudy Simelane, gwiazda żeńskiej drużyny piłki nożnej RPA, w 2008 roku została znaleziona martwa. Sekcja zwłok wykazała, że była wielokrotnie zgwałcona, brutalnie pobita a potem zadżgana nożem.¹²⁹

Nana Frimong, była szefowa Population Services International (PSI) z Angoli podkreśla, że w kraju nadal istnieje negatywne nastawienie wobec homoseksualistów, ale rzadko spotyka się ataki fizyczne na osoby LGBTI. Angola jest jednym z ciekawszych przypadków, w którym czynności sprzeczne z naturą karze się obozem pracy, a z drugiej strony wielką popularnością cieszy się transseksualna piosenkarka. Titica jest gwiazdą *kuduro* i tzw. miejskiego *rap-techno-fusion*, a jej piosenki puszcza się w klubach nocnych i podczas przyjęć dla dzieci. W październiku 2011 roku wydała pierwszy singiel "Chao", który nadal utrzymuje się na szczycie list przebojów. Jej kolejna piosenka "Olha o Boneco", w duecie z Ary, popularnym artystą *kizomba*, to również sukces. W 2011 roku Titica odebrała nagrodę dla najlepszej artystki *kuduro* i regularnie pojawia się w telewizji i radiu. Występowała również na corocznym koncercie diw przed prezydentem Jose Eduardo dos Santosem.¹³⁰

Publiczne mówienie o swojej orientacji czy tożsamości seksualnej jest niezwykle rzadkie. David Kuria — współzałożyciel GALCK, organizacji działającej na rzecz praw osób LGBTI w Kenii, oświadczył, że zamierza startować w wyborach do Senatu w 2013 roku. Byłby to drugi przypadek polityka w Afryce, który otwarcie mówi o swojej orientacji seksualnej. Pierwszym jest Ian Ollis, który obecnie zasiada w Parlamencie RPA. Informacja o kandydaturze Kurii pojawiła się we wszystkich głównych dziennikach w Kenii.¹³¹ W listopadzie 2012 roku Kuria zdecydował się jednak zrezygnować z udziału w kampanii do Senatu z powodu braku wystarczającej ilości funduszy na jej prowadzenie.¹³² W Zambii Francis Chisambisha w lipcu 1998 roku odważył się w artykule w "The Post", jednej z głównych gazet w kraju, publicznie wyjawić swoją orientację seksualną, uzasadniając, że jego homoseksualizm nie jest zdradą afrykańskiego dziedzictwa. Dwa miesiące później powstała pierwsza organizacja zajmująca się prawami osób homoseksualnych w Zambii - LEGATRA (Lesbians, Gays, Bisexuals & Transgender Persons Association).¹³³

SYTUACJA PRAWNA MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH

W 2001 roku Utjijwa Kanani z Botswany twierdząc, że zapisy Kodeksu Karnego dotyczące penalizacji homoseksualizmu stoją w sprzeczności z Konstytucją, podjął działania

128. Reuters, *Olympics-Africa archer comes out at London as gay role model*, 5 sierpnia 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/08/05/oly-gay-games-day-idUSL6E81VPYT20120805> [strona z dnia 23.11.2012].

129. IRIN News, *Africa: Crackdowns on gays make the closet safer*, 19 stycznia 2010, <http://www.irinnews.org/Report/87793/AFRICA-Crackdowns-on-gays-make-the-closet-safer> [strona z dnia 24.11.2012].

130. BBC, *Transsexual artist Titica takes Angola by storm*, 12 kwietnia 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17628726> [strona z dnia 23.11.2012].

131. Reuters, *Kenya political campaign puts gay taboo in spotlight*, 22 listopada 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/11/22/us-kenya-elections-gay-idUSBRE8AL0K920121122> [strona z dnia 25.11.2012].

132. Informacja dostępna na stronie: http://www.kuriaforsenator.com/index.php?option=com_content&view=article&id=140:reasons-for-withdrawing-from-the-kiambu-senate-race&catid=45:front-page&Itemid=1 [strona z dnia 25.11.2012].

133. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008, s. 36.

litygacyjne przed Sądem Najwyższym.¹³⁴ Bezsukutecznie. Nadal w większość krajów w Afryce penalizuje się zachowania homoseksualne albo kontakty seksualne "sprzeczne z naturą". Wśród 43 państw, które położone są na południe od Sahary, 33 karze związku pomiędzy osobami tej samej płci więzieniem, grzywną, obozem pracy lub umieszczeniem w ośrodku resocjalizującym. Obecnie tylko w Sudanie, Mauretanii, Somalii (bez Somalilandu i Putlandu) oraz 12 stanach północnych w Nigerii za zachowania homoseksualne grozi kara śmierci. W 4 państwach (Lesotho, Namibia, Suazi i Zimbabwe) związki pomiędzy kobietami nie są penalizowane. W 10 z omawianych krajów prawo nie zakazuje relacji pomiędzy osobami tej samej płci. Są to Demokratyczna Republika Konga, Gabon, Gwinea Bissau, Gwinea Równikowa, Kongo, Republika Południowej Afryki, Republika Środkowoafrykańska, Republika Zielonego Przylądka, Rwanda oraz Wybrzeże Kości Słoniowej.

Państwa regionu gwarantują konstytucyjną ochronę takich praw jak wolność wyrażania własnych poglądów czy wolność zrzeszania się, jak również innych praw podstawowych. W praktyce jednak te prawa i wolności nie są respektowane. Dodatkowo w Botswanie, Mozambiku, Republice Zielonego Przylądka, Mauritiusie i Seszelach istnieje prawo antydyskryminacyjne. Wyjątek w regionie stanowi Republika Południowej Afryki, która wprowadziła, po pierwsze, konstytucyjną ochronę przed dyskryminacją ze względu na m.in. orientację seksualną, ale również zezwoliła na zawieranie związków małżeńskich pomiędzy osobami tej samej płci. Sytuacja prawna osób LGBTI w Dżibuti nie jest jasna. Kodeks Karny penalizuje zachowania dyskryminujące m.in. ze względu na obyczajowość, płeć czy poglądy polityczne, jednak zakazuje również nakłaniania innych osób do czynów lubieżnych. Sytuację prawną osób LGBTI we wszystkich krajach omawianych w raporcie prezentuje Tabela 1. niniejszego raportu.

Prawo penalizujące związki pomiędzy osobami tej samej płci albo sodomie w wielu krajach regionu nie jest stosowane w praktyce. Osoby LGBTI są zatrzymywane przez policję i inne służby odpowiadające za porządek publiczny, jednak po zebraniu zeznań wypuszcza się je na wolność. Brak jest jednak odpowiednich danych na temat ilości i przyczyny zatrzymań, spraw skierowanych do sądów oraz wyroków skazujących i ułaskawiających, trudno zatem w jednoznaczny sposób ocenić jaka jest sytuacja prawna mniejszości seksualnych w krajach regionu.

W raporcie Departamentu Stanu Stanów Zjednoczonych, który zawiera najbardziej dokładną analizę informacji na temat przestrzegania praw człowieka na świecie, wymienia się kilka krajów afrykańskich, w których prawo stosowane jest w praktyce, a osoby LGBTI są skazywane za swoją orientację czy tożsamość seksualną (Tabela 5. prezentuje pełną listę krajów i podaje informacje, czy skazywano i aresztowano w oparciu o prawo zakazujące sodomii lub związków pomiędzy osobami tej samej płci). W pozostałych państwach prawo zazwyczaj nie było stosowane w praktyce, najczęściej przez ostatnich kilka lat. USDOS podaje, że w Gambii pomimo prawnego zakazu kontaktów „sprzecznych z naturą” do tej pory nie skazano żadnej osoby. W Kongo z kolei prawo nie było stosowane od 1996 roku, podobnie w Tanzanii. Z kolei w Ugandzie, Erytrei, Zambii, Mozambiku, Kenii, Malawi, Kamerunie oraz Senegalii zatrzymywano i skazywano osoby LGBTI. Na przestrzeni kilku ostatnich lat media, organizacje międzynarodowe i pozarządowe donosiły przede wszystkim o następujących sprawach:

134. Louis-Georges Tin (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*.

- Gambia: - 16 maja 2008 roku policja aresztowała dwóch rzekomych homoseksualistów z Senegalu. Prawo antyhomoseksualne w kraju zaostrzono w 2005 roku, zakazując stosunków seksualnych pomiędzy kobietami.¹³⁵
- Kenia: - W 2010 roku policja aresztowała 5 osób podejrzanych o uczestnictwo w zaślubinach dwóch gejów. O zdarzeniu powiadomiła policję anonimowa osoba. Biskup Lawrence Chai z National Council of Churches of Kenya powiedział, że homoseksualizm jest niemoralny i nie ma dla niego miejsca.¹³⁶ Wkrótce potem władze zwolniły zatrzymanych z powodu braku zgromadzenia wystarczających dowodów.¹³⁷
- Malawi: - W grudniu 2009 roku Tiwonge Chimbalanga i jego partner Steven Monjeza zostali aresztowani za publiczne świętowanie swoich zaręczyn i później skazani na 14 lat obozu pracy, maksymalną możliwą karę.¹³⁸ W uzasadnieniu do wyroku sąd podkreślił, że wymierzenie takiej kary miało na celu odstraszenie innych od podobnego działania i ochronę społeczeństwa przed "takimi ludźmi".¹³⁹ Pod presją międzynarodową, prezydent Malawi, Bingu wa Mutharika, udzielił parze amnestii ze względów humanitarnych,¹⁴⁰ podkreślił jednak, że mężczyźni dokonali przestępstwa przeciwko kulturze, religii i porządkowi prawnemu.¹⁴¹ W tej sprawie interweniowała również Unia Europejska, która wyraziła zaniepokojenie homofobią i dyskryminacją ze względu na orientację seksualną w Malawi. Unia Europejska wezwała władze kraju do wypełniania zobowiązań płynących z prawa międzynarodowego.¹⁴²
  - W lutym 2010 roku aresztowano mężczyznę, który rozwieszał plakaty z hasłem "prawa gejów to prawa człowieka" w mieście Blantyre na południu kraju. Oskarżono go o działanie przeciwko porządkowi publicznemu, za co grozi kara więzienia.¹⁴³
- Tanzania: - W lipcu 2009 roku Zuberi Juma (znany również jako Aunty Zuberi) oraz Ibrahim Ramadhani (znany jako Aunty Suzzy) zostali aresztowani za nieobyczajne zachowanie. Mężczyźni nosili kobiece ubrania.¹⁴⁴

135. IRIN News, *Gambia: Mob violence and murder feared after President's gay beheading threat*, 12 czerwca 2008, <http://www.irinnews.org/Report/78716/GAMBIA-Mob-violence-and-murder-feared-after-President-s-gay-beheading-threat> [strona z dnia 25.11.2012].

136. BBC, *Kenyan police raid 'gay wedding' and arrest five men*, 12 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8512928.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

137. BBC, *Kenya 'gay wedding' suspects freed*, 17 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8520906.stm> [strona z dnia 23.10.2012].

138. BBC, *Malawi court convicts gay couple*, 18 maja 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10121618> [strona z dnia 23.10.2012].

139. BBC, *Malawi gay couple get maximum sentence of 14 years*, 20 maja 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/10130240> [strona z dnia 23.10.2012].

140. BBC, *Malawi pardons jailed gay couple*, 29 maja 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10190653> [strona z dnia 23.10.2012].

141. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), s. 58.

142. *Declaration by High Representative Catherine Ashton on behalf of the European Union on the human rights of LGBT people in Malawi*, 21 maja 2010 roku, <http://consilium.europa.eu/policies/foreign-policy/third-countries-and-regions/eu-africa-relations/southern-africa> [strona z dnia 30.11.2012].

143. BBC, *Malawi arrests 'gay-poster' man*, 3 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8495229.stm> [strona z dnia 30.11.2012].

- 29 września 2009 roku 39 aktywistów działających na rzecz praw osób homoseksualnych zostało zatrzymanych w Dar es Salaam podczas jednego ze spotkań.¹⁴⁵
- Zimbabwe: - W 2010 roku, po 6 dniach, zwolniono z aresztu dwóch pracowników GALZ-Ellen Chadehama i Ignatiusa Mhambi, których traktowano w sposób nieludzki. Postawiono im zarzut promocji pornografii.¹⁴⁶
- Senegal: - W grudniu 2008 roku władze aresztowały 9 mężczyzn, którzy działali na rzecz profilaktyki HIV/AIDS oraz udzielali pomocy mniejszościom seksualnym. Mężczyzn skazano na 8 lat więzienia za "działalność w grupie zorganizowanej, promującej czynności sprzeczne z naturą".¹⁴⁷
- W sierpniu 2008 roku zatrzymano dwóch mężczyzn w Dakarze i później skazano ich za zawarcie homoseksualnego małżeństwa i dopuszczanie się czynności sprzecznych z naturą. W 2009 roku aresztowano 30 innych mężczyzn, oskarżając ich o takie same czyny.¹⁴⁸

W kilku krajach wprowadzono prawo zaostrzające kary za zachowania homoseksualne. W Malawi w lutym 2011 roku zmieniono Kodeks Karny, zakazując związków seksualnych pomiędzy kobietami.¹⁴⁹ Podobne zmiany wprowadzono w Burundi, gdzie w kwietniu 2010 roku prezydent Pierre Nkurunziza zgodził się na zniesienie kary śmierci, wprowadzenie zakazu tortur i penalizację zbrodni przeciwko ludzkości. Jednak dodatkową zmianą była również kryminalizacja homoseksualizmu i wprowadzenie za takie zachowanie kary więzienia od 2 do 3 lat i grzywny w wysokości około 80 dolarów.¹⁵⁰

Warto podkreślić, że podczas Powszechnego Przeglądu Okresowego Praw Człowieka większość państw regionu nie przyjęła uwag dotyczących zmiany prawa, w tym dekryminalizacji związków pomiędzy osobami tej samej płci (więcej zob. Tabela 3). Jedynie Ghana, Gwinea Równikowa, Nigeria, Republika Południowej Afryki, Republika Zielonego Przylądka, Seszele, Wyspy Świętego Tomasza i Książęca oraz częściowo Wybrzeże Kości Słoniowej zaakceptowały rekomendacje dotyczące sytuacji społecznej i prawnej osób LGBTI. Pozostałe państwa albo je odrzuciły, albo nie ustosunkowały się do nich w jasny sposób. Pokazuje to jedynie, że nastawienie władz krajów afrykańskich wobec praw osób LGBTI w nadchodzącym czasie najprawdopodobniej nie ulegnie poprawie.

144. IGLHRC, *Tanzania: Arbitrary Arrests and Detentions of Gay and Lesbian Activists*, 30 października 2009, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/993.html> [strona z dnia 30.11.2012].

145. IGLHRC, *Tanzania: Arbitrary Arrests and Detentions of Gay and Lesbian Activists*, 30 października 2009, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/993.html> [strona z dnia 30.11.2012].

146. Guardian, *Zimbabwe gay rights workers released after alleged torture*, 28 maja 2010, <http://www.guardian.co.uk/world/2010/may/28/zimbabwe-gay-rights-workers-released-torture> [strona z dnia 26.11.2012].

147. IRIN News, *Africa: Crackdowns on gays make the closet safer*, 19 stycznia 2010, <http://www.irinnews.org/Report/87793/AFRICA-Crackdowns-on-gays-make-the-closet-safer> [strona z dnia 24.11.2012].

148. IRIN News, *Africa: Crackdowns on gays make the closet safer*, 19 stycznia 2010, <http://www.irinnews.org/Report/87793/AFRICA-Crackdowns-on-gays-make-the-closet-safer> [strona z dnia 24.11.2012].

149. IGLHRC, *African Civil Society Condemn Malawi Criminalizing Consensual Sexual Relations Between Adult Women*, 11 lutego 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/partners/1340.html> [strona z dnia 26.11.2012].

150. IRIN News, *Africa: Crackdowns on gays make the closet safer*, 19 stycznia 2010, <http://www.irinnews.org/Report/87793/AFRICA-Crackdowns-on-gays-make-the-closet-safer> [strona z dnia 24.11.2012].

SYTUACJA W WYBRANYCH KRAJACH AFRYKAŃSKICH UGANDA, DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA, KAMERUN ORAZ NIGERIA

Dostępność informacji źródłowych na temat przestrzegania praw człowieka i traktowania osób LGBTI w Ugandzie, Kamerunie, Nigerii i Demokratycznej Republice Konga (DRK) jest znacząco różna. Wiele podmiotów, które przygotowują opracowania o sytuacji w tych krajach skupia swoją uwagę na wybranych problemach. Najwięcej informacji na temat sytuacji mniejszości seksualnych dotyczy Ugandy. O Kamerunie i Nigerii mówi się mniej, chociaż można znaleźć opracowania i informacje związane z sytuacją osób LGBTI i stosowaniem w praktyce prawa penalizującego zachowania homoseksualne w Kamerunie oraz prawa szariatu, które obowiązuje w niektórych stanach Nigerii. Zdecydowanie najmniej mówi się na temat DRK, wydaje się, że z dwóch powodów. Po pierwsze od wielu lat DRK ogarnięta jest wewnętrznym konfliktem zbrojnym i jedną z głównych poruszanych kwestii jest przemoc seksualna używana jako broń przez oddziały paramilitarne.¹⁵¹ Po drugie DRK jako jedno z nielicznych państw w Afryce nie penalizuje zachowań homoseksualnych.

Demokratyczna Republika Konga to była kolonia belgijska, która liczy ponad 73 miliony obywateli.¹⁵² Obecna Konstytucja państwa podkreśla, że każda osoba urodziła się równa w godności i przysługujących jej prawach (art. 11) i nikt nie może być dyskryminowany z powodu religii, pochodzenia rodzinnego, warunków społecznych, zamieszkania, opinii, przekonań politycznych, rasy, pochodzenia etnicznego, plemiennego czy przynależności kulturalnej lub językowej (art. 13). Ponadto państwo ma gwarantować ochronę prawa do życia oraz zapewnić możliwość swobodnego rozwoju osobowości, w zgodzie z prawem, porządkiem publicznym, prawami innych oraz moralnością publiczną (art. 16).¹⁵³ Kodeks Karny DRK zakazuje zachowań nieprzyzwoitych (fr. *l'attentat à la pudeur*), których sprawca dopuszcza się wobec innej osoby bez względu na jej płeć oraz używa w tym celu przemocy, podstęp lub groźby. Za tego rodzaju przestępstwo grozi kara więzienia od 6 miesięcy do 5 lat (art. 168). Jednocześnie ktokolwiek, kto dopuści się obrazy moralności (fr. *aura attenté aux moeurs*), rozpusty lub demoralizacji innej osoby poniżej 21 roku życia, bez względu na jej płeć, może zostać skazany na karę więzienia od 3 miesięcy do 5 lat (art. 172).¹⁵⁴

151. Od lat w prowincjach: Północne Kiwu, Południowe Kiwu oraz Orientale grupy rebelianckie i zbrojne dopuszczają się szeregu naruszeń praw człowieka, w tym prawa konfliktów zbrojnych oraz prawa humanitarnego. Ludność cywilna zamieszkująca teren walk narażona jest na przemoc o charakterze niedyskryminującym, jest uprowadzana, torturowana oraz zmuszana do pracy przymusowej. Więcej zob.: USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, DRC*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

152. CIA, *WorldBook, DRC*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> [strona z dnia 12.10.2012].

153. Teks Konstytucji Demokratycznej Republiki Konga dostępny jest na stronie: <http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/73054/74526/F-513672633/COD-73054.pdf> [strona z dnia 21.11.2012].

154. Tekst Kodeksu Karnego Demokratycznej Republiki Konga dostępny jest na stronie: <http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/SERIAL/69343/69050/F279894825/Code%20penal%20%28a%20jour%202004%29.pdf> [strona z dnia 21.11.2012].

Warto podkreślić, że w przeszłości w **DRK** istniały próby wprowadzenia prawa penalizującego zachowania homoseksualne. W październiku 2010 roku do Parlamentu wpłynął projekt ustawy, który wprowadzał kary więzienia od 3 do 5 lat lub grzywnę w wysokości 500 tysięcy franków za tego rodzaju zachowania. Organizacje pozarządowe podkreślały w tamtym czasie, że propozycja zmian w prawie miała związek ze zbliżającymi się wyborami. Dotychczas projekt nie został poddany pod głosowanie i nie prowadzono nad nim dalszych prac legislacyjnych.

Jedno z najbardziej restrykcyjnych zakazów zachowań homoseksualnych obowiązuje w Nigerii, w szczególności w stanach, które wprowadziły i stosują prawo szariatu. Artykuł 214 Kodeksu Karnego Nigerii penalizuje zachowania seksualne z inną osobą, które odbywają się wbrew naturze lub kontakty seksualne ze zwierzęciem. Za popełnienie takiego czynu grozi kara 14 lat pozbawienia wolności, a za sam zamiar jego popełnienia 7 lat więzienia. Jednocześnie zgodnie z art. 215 Kodeksu Karnego podejrzanego o takiego rodzaju czynu można zatrzymać bez nakazu sądu. Ponadto 3 lata więzienia grożą mężczyźnie, który w miejscu publicznym lub prywatnym, dopuszcza się czynu nierządowego z innym mężczyzną, namawia lub ma zamiar namawiać do takiego czynu (art. 217 Kodeksu Karnego). Co więcej w 12 północnych stanach Nigerii (Kebbi, Sokoto, Zamfara, Niger, Katsina, Kano, Kaduna, Jigawa, Bauchi, Gombe, Yobe oraz Borno) za zachowania homoseksualne, zgodnie z prawem szariatu, grozi kara śmierci poprzez ukamienowanie w przypadku mężczyzny lub chłosta i 6 miesięcy więzienia w przypadku kobiety. Według dostępnych źródeł i informacji prawo nie jest jednak stosowane w praktyce. The Special Rapporteur on Extrajudicial Executions stwierdził, że taki stan rzeczy narusza międzynarodowe zobowiązania Nigerii. Zauważa bowiem, że okrutnym, niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem albo karaniem jest sam fakt istnienia sankcji za pewne zachowania (w tym przypadku zachowania o charakterze homoseksualnym), która wzbudza w danej osobie stan permanentnego zagrożenia i strachu.¹⁵⁵

W lipcu 2011 roku do Senatu **Nigerii** wpłynął projekt ustawy, który wprowadzał zakaz zawierania małżeństw pomiędzy osobami tej samej płci. Była to trzecia podobna propozycja dyskutowana w przeciągu ostatnich paru lat (dwie poprzednie wpłynęły do Parlamentu w 2006 i 2008 roku). Do projektu wpisano definicję małżeństwa osób tej samej płci, określając je jako związek osób, które zamierzają zamieszkiwać i żyć razem jako mąż i żona lub w celu odbywania kontaktów homoseksualnych. Karą za tego rodzaju czynu miały być 3 lata więzienia. Jednocześnie osobie, która miała wiedzę o takim związku i nie zgłosiła tego władzom mogła grozić kara więzienia do 5 lat oraz/lub grzywna w wysokości 2 tysięcy nairów dla osób indywidualnych oraz 50 tysięcy nairów dla grup (art. 2. pkt. 4 projektu ustawy).¹⁵⁶ Co ważne w projekcie ustawy wpisano zapis o tym, że małżeństwem pomiędzy osobami tej samej płci będzie również nieformalny związek takich osób (taki stan rzeczy ma być zapewniony poprzez niehonorowanie w Nigerii aktów ślubu zawartych pomiędzy osobami tej samej płci w innym kraju).

155. OHCHR, *High Commissioner's report to the Human Rights Council on violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity (issued 15 December 2011) - A/HRC/19/41*, 15 grudnia 2011, pkt. 46, dostępny na stronie: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/LGBTUNReports.aspx> [strona z dnia 21.10.2012].

156. HRW, *Nigeria: 'Same Gender' Marriage Ban Would Attack Rights*, 1 listopada 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/11/01/nigeria-same-gender-marriage-ban-would-attack-rights> [strona z dnia 26.11.2012].

Dlatego organizacje pozarządowe podkreślały, że przyjęcie proponowanych uregulowań w rzeczywistości prowadzić będzie do ograniczenia możliwości działania na rzecz praw osób LGBTI w Nigerii.¹⁵⁷

Human Rights Watch dodawał, że takie prawo w praktyce wprowadzi zakaz działania różnego rodzaju instytucji, które zajmują się prawami osób homoseksualnych w Nigerii, w tym klubom, stowarzyszeniom czy innym miejscom spotkań przeznaczonym dla mniejszości seksualnych.¹⁵⁸ Jednocześnie przyjęcie projektu znacznie ograniczy możliwość wyrażania własnych poglądów, a to z kolei bezpośrednio przełoży się na pomoc medyczną świadczoną osobom LGBTI przez organizacje, które zajmują się leczeniem i profilaktyką HIV/AIDS.¹⁵⁹

W listopadzie 2011 roku Senat **Nigerii** w trzecim czytaniu przyjął projekt ustawy zakazującej małżeństw homoseksualnych i przekazał go Izbie Reprezentantów.¹⁶⁰ Jednak w grudniu 2012 roku projekt ustawy nie był jeszcze głosowany w niższej izbie Parlamentu. Niektórzy komentatorzy oceniają, że prawdopodobnie prezydent Goodluck Jonathan podpisze ustawę, jeżeli zostanie przyjęta.¹⁶¹ Byłoby to jednak sprzeczne z deklaracją władz Nigerii podczas Przeglądu Okresowego Praw Człowieka w 2009 roku. Wtedy władze zgodziły się przyjąć rekomendację, w której podkreślono, że prezydent i Zgromadzenia Narodowe sprzeciwiają się projektowi ustawy dotyczącej zakazu zawierania związków małżeńskich pomiędzy osobami tej samej płci.

Przyjęcie przez Senat projektu ustawy spotkało się z ostrą reakcją Davida Camerona, premiera Wielkiej Brytanii, który zagroził konsekwencjami finansowymi.¹⁶² Poparcie w **Nigerii** dla zmian w prawie jest jednak duże. Większość polityków oraz niektóre media sprzyjają założeniom projektu. W jednej z wpływowych gazet "This Day" redaktor naczelny opublikował 10 października 2011 roku notkę redakcyjną, w której stwierdził, że projekt ustawy jest dobry, bowiem chroni tradycyjne więzi rodzinne stanowiące fundament społeczeństwa.¹⁶³ Ahmed Lawan, senator, wyraził opinię, że kryminalizacja zachowań homoseksualnych jest pożądana, bowiem istnieje potrzeba ochrony wartości rodzinnych oraz ludzkości, która zniknie jeżeli dozwolone zostaną małżeństwa osób tej samej płci.¹⁶⁴ Inny senator, David Mark, dodał, że takie związki są sprzeczne z kulturą i tradycją.¹⁶⁵

157. IRIN News, *Nigeria: Tightening the noose on gay rights*, 15 listopada 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94207/NIGERIA-Tightening-the-noose-on-gay-rights> [strona z dnia 24.11.2012].

158. HRW, *Joint Memorandum to the Government of Nigeria: 'Same Gender Marriage (Prohibition) Bill, 2011' violates Constitution*, 1 listopada 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/11/01/joint-memorandum-government-nigeria-same-gender-marriage-prohibition-bill-2011-viola> [strona z dnia 26.11.2012].

159. Global Post, *Nigeria: Where being openly gay comes at a steep price*, 13 sierpnia 2012, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/nigeria/120802/nigeria-gay-rights-goodluck-jonathan-hiv-aids> [strona z dnia 27.11.2012].

160. CNN, *Nigerian senate passes anti-gay bill, defying British aid threat*, 1 grudnia 2011, <http://edition.cnn.com/2011/11/30/world/africa/africa-gay-rights/index.html> [strona z dnia 25.11.2012].

161. Global Post, *Nigeria: Where being openly gay comes at a steep price*, 13 sierpnia 2012, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/nigeria/120802/nigeria-gay-rights-goodluck-jonathan-hiv-aids> [strona z dnia 27.11.2012].

162. CNN, *Nigerian senate passes anti-gay bill, defying British aid threat*, 1 grudnia 2011, <http://edition.cnn.com/2011/11/30/world/africa/africa-gay-rights/index.html> [strona z dnia 25.11.2012].

163. IRIN News, *Nigeria: Tightening the noose on gay rights*, 15 listopada 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94207/NIGERIA-Tightening-the-noose-on-gay-rights> [strona z dnia 24.11.2012].

164. BBC, *Nigerian leaders unite against same-sex marriages*, 5 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15992099> [strona z dnia 25.11.2012].

165. HRW, *Nigeria: 'Same Gender' Marriage Ban Would Attack Rights*, 1 listopada 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/11/01/nigeria-same-gender-marriage-ban-would-attack-rights> [strona z dnia 26.11.2012].

Ponadto za projektem zmian opowiadają się również środowiska chrześcijańskie i muzułmańskie. W styczniu 2006 roku podczas dyskusji nad jednym z projektów ustawy minister sprawiedliwości Bayo Ojo oświadczył, że zarówno Koran jak i Biblia zakazują kontaktów pomiędzy osobami tej samej płci, a homoseksualizm to produkt Zachodu, z którym należy walczyć.¹⁶⁶ Z kolei jeden z posłów z północy stwierdził, że związki homoseksualne powinny być karane śmiercią i zaproponował odpowiednią poprawkę do projektu ustawy. Poprawkę tę w dalszym toku legislacyjnym odrzucono.¹⁶⁷

Dyskusje na temat zaostrzenia prawa zakazującego kontaktów homoseksualnych toczą się również w **Ugandzie**. Obecnie, zgodnie z art. 145 Kodeksu Karnego Ugandy osoba, która odbywa stosunek seksualny sprzeczny z naturą, odbywa stosunek seksualny ze zwierzęciem lub pozwala mężczyźnie odbyć stosunek seksualny wbrew naturze z kobietą lub innym mężczyzną może zostać skazana na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Zamiar popełnienia któregoś z tych czynów karany jest więzieniem na okres 7 lat (art. 146 Kodeksu Karnego). Ponadto, za nachodzenie i nieprzyzwoite kontakty z chłopcem poniżej 18 roku życia grozi kara cielesna i/lub kara pozbawienia wolności na okres 14 lat (art. 147 Kodeksu Karnego). Wreszcie osoba, która dopuszcza się czynu nierządowego z inną osobą lub nakłania ją do takiego czynu w miejscu publicznym lub prywatnym może być skazana na 7 lat więzienia (art. 148 Kodeksu Karnego). USDOS i UK Home Office podkreślają jednak, że do tej pory nie skazano żadnej osoby za tego rodzaju czyny, zatem prawo nie jest stosowane w praktyce.¹⁶⁸ Departament Stanu podaje, na przykład, że 12 października 2011 roku policja aresztowała w Kampali jedną osobę za rzekome zachowanie homoseksualne, 15 października wniesiono akt oskarżenia, ale później mężczyznę zwolniono za kaucją.¹⁶⁹ W ciągu ostatnich miesięcy zatrzymywano różne osoby z powodu ich domniemanej orientacji seksualnej, jednak w przeanalizowanych źródłach nie znaleziono przypadków skazywania osób homoseksualnych za przestępstwa z artykułu 146 czy 147 Kodeksu Karnego. Osoby, które publicznie mówią o swojej seksualności nie są za to ścigane, ponieważ orientacja seksualna jako taka nie jest postrzegana jako czyn zabroniony. Przestępstwem jest wyłącznie akt o charakterze homoseksualnym.

Przypadki aresztowania osób LGBTI w **Nigerii** nie są częste jednak zdarzają się. W sierpniu 2007 roku 18 mężczyzn zostało aresztowanych w Bauchi za noszenie kobiecych strojów, później oskarżenie zmieniono na zarzut włóczęgostwa. Mężczyzn wkrótce po zatrzymaniu wypuszczono na wolność.¹⁷⁰ We wrześniu 2012 roku sąd w Abudży skazał

166. IRN News, *Nigeria: Government proposes law to ban same-sex marriage*, 20 stycznia 2006, <http://www.irinnews.org/Report/57879/NIGERIA-Government-proposes-law-to-ban-same-sex-marriage> [strona z dnia 25.11.2012].

167. BBC, *Nigerian leaders unite against same-sex marriages*, 5 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15992099> [strona z dnia 25.11.2012].

168. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2010, Uganda*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/af/154375.htm> [strona z dnia 28.10.2012].

169. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2010, Uganda*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/af/154375.htm> [strona z dnia 28.10.2012].

170. IGLHRC, *Nigeria: Dispatch from Bauchi on the Case of 18 Men Arrested for Gender Transgression*, 13 listopada 2007, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/342.html> [strona z dnia 21.11.2012].

Bestwooda Chukwuemeka, dwudziestodwuletniego aktora, na 3 miesiące więzienia za kontakty seksualne z innym mężczyzną.¹⁷¹ Gazeta "Premium Times" przedstawiła wersję wydarzeń oskarżonego, który powiedział, że wrócił do domu pijany i myślał, że w łóżku leży jego dziewczyna. Zaczął zatem dotykać osobę leżącą obok niego, ale w rzeczywistości był to jego kolega. Sędzia podkreślił, że taka kara będzie ostrzeżeniem dla innych, którzy alkoholem usprawiedliwiają swoje czyny.¹⁷²

Z kolei w **Kamerunie** odnotowywano szereg przypadków skazywania osób LGBTI za przestępstwa z art. 347 bis Kodeksu Karnego, tj. za kontakt seksualny z osobą tej samej płci. Karą za tego rodzaju czyn jest więzienie (od 6 miesięcy do 5 lat) oraz grzywna od 20 tysięcy do 200 tysięcy franków.¹⁷³ W ostatnich kilku latach media i organizacje pozarządowe donosiły o następujących sprawach:

- W styczniu 2008 roku sąd skazał na 6 miesięcy ciężkich robót mężczyzn, których oskarżonych o homoseksualizm.¹⁷⁴
- W marcu 2011 roku mężczyzna został skazany za przestępstwo homoseksualne na 3 lata więzienia.¹⁷⁵
- 2 marca 2011 roku Jean-Claude Roger Mbede został zatrzymany, a 28 kwietnia 2011 roku skazany na 36 miesięcy więzienia i karę grzywny 33 tysięcy franków za zachowanie homoseksualne. Mbede wysłał do innego mężczyzny wiadomość tekstową, w której napisał: "jestem w tobie bardzo zakochany". Jednak adresat wiadomości pracował pod przykryciem dla sił bezpieczeństwa i zgłosił sprawę na policję. Mbede osadzono w więzieniu Kondengui Central Prison w Jaunde, jednak w lecie 2012 roku został zwolniony ze względu na zły stan zdrowia. Mężczyzna skarżył się, że w więzieniu był obrażany oraz bity.¹⁷⁶
- 17 kwietnia 2011 roku w Douala zatrzymano trzech mężczyzn. Abubakar Silliki i Yannick Mbezele udali się na komisariat w celu rozwiązania sporu dotyczącego podziału pieniędzy. Na komisariacie Mbezele powiedział, że Silliki obiecał mu pieniądze za stosunek seksualny. Policja zatrzymała obu. Trzeci z mężczyzn, Pascal Ytembenga, udał się później na komisariat, aby dowiedzieć się, co dzieje się z jego kolegami. Został zatrzymany za to, że zachowywał się "kobieco".¹⁷⁷
- 25 lipca 2011 roku w Jaunde aresztowano dwóch mężczyzn, dziewiętnastoletniego

171. Guardian, *Nigerian court jails actor for homosexuality under colonial law*, 21 września 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/21/nigeria-court-jails-actor-gay-offence> [strona z dnia 21.11.2012].

172. 76 crimes, *3 months in Nigerian jail for mistaken gay sex, or rape?*, 18 września 2012, <http://76crimes.com/2012/09/18/3-months-in-nigerian-jail-for-mistaken-gay-sex-or-rape/> [strona z dnia 21.11.2012].

173. BBC, *Cameroon jails men over gay sex*, 24 listopada 2011 roku, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15871386> [strona z dnia 23.11.2012].

174. IRIN News, *Africa: Crackdowns on gays make the closet safer*, 19 stycznia 2010, <http://www.irinnews.org/Report/87793/AFRICA-Crackdowns-on-gays-make-the-closet-safer> [strona z dnia 24.11.2012].

175. BBC, *Cameroon jails men over gay sex*, 24 listopada 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15871386> [strona z dnia 23.11.2012].

176. 76 Crimes, *Eric O. Lembembe, Gay in Cameroon: after beatings in prison, rejection at home*, 21 lipca 2012, <http://76crimes.com/2012/07/21/gay-in-cameroon-after-beatings-in-prison-rejection-at-home/> [strona z dnia 26.11.2012], ILGA, *Roger Mbede remains free for now in Cameroon*, 12 września 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/n/Ecsyb19E> [strona z dnia 29.11.2012] oraz HRW, *Cameroon: Free Men Charged Under 'Sodomy' Law*, 17 sierpnia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/08/17/cameroon-free-men-charged-under-sodomy-law> [strona z dnia 26.11.2012]. Zob. również AI, *UA: 166/11 Index: AFR 17/003//011 Cameroon*, 3 czerwca 2011, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR17/003/2011/en/be21ea0d-a9c5-42ed-961c-c243cda22cd4/afr170032011en.html> [strona z dnia 26.11.2012].

177. IGLHRC, *Cameroon: Press Release on Arrest of Three Alleged Homosexuals*, 23 kwietnia 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/1375.html> [strona z dnia 26.11.2012].

Jonasa i dwudziestopięcioletniego Frankiego,¹⁷⁸ którzy w kobiecych strojach wracali z jednego z barów. Oskarżono ich o zachowanie homoseksualne na podstawie art. 347 bis Kodeksu Karnego.¹⁷⁹

- W sierpniu 2011 roku zatrzymano 4 mężczyzn. Joseph Magloire Ombwa (46 lat) został aresztowany w domu, dwóch, Sylvain Séraphin Ntsama (34 lata) i Emma Loutsi Tiomela (17 lat) zatrzymano podczas odwiedzin w areszcie u Ombwy. Natomiast czwarty, Nicolas Ntamack (19 lat) został aresztowany w domu. HRW dodaje, że istnieją uzasadnione obawy, że Ombwawe został poddany badaniu analnemu podczas pobytu na komisariacie. HRW już w 2005 roku potępiło stosowanie tego rodzaju praktyk.¹⁸⁰
- W drugiej połowie sierpnia 2011 roku dwóch mężczyzn zostało zatrzymanych i odprawionych na komisariat przez mężczyznę, z którym chcieli się spotkać. Obaj zostali wypuszczani po interwencji prawników.¹⁸¹
- 6 września 2011 roku w Douala zatrzymano Jean Jules Moussongo po tym jak rodzice jednego z jego kolegów zawiadomili policję, mówiąc, że ten "chce odbyć stosunek seksualny z ich synem".¹⁸²
- W listopadzie 2011 roku trzech mężczyzn skazano na karę 5 lat więzienia i 200 tysięcy franków grzywny (najwyższy możliwy wymiar kary) za naruszenie art. 347 bis Kodeksu Karnego. Według policji mężczyzn aresztowano w chwili odbywania stosunku oralnego w samochodzie, jednak aresztowani temu zaprzeczyli, podkreślając, że zatrzymali ich wyłącznie dlatego, że nosili kobiece ubrania.¹⁸³
- W lutym 2012 roku zatrzymano i oskarżono o homoseksualizm trzy kobiety. Jest to prawdopodobnie pierwsza taka sprawa w kraju. Kobiety zostały aresztowane w jednym z miast na granicy z Gwineą Równikową i Gabonem. Powodem była kłótnia. Jedna z kobiet oskarżyła drugą o niewierność i kontakty z mężatką. Policję o zdarzeniu powiadomił mąż tej ostatniej.¹⁸⁴
- W czerwcu 2012 roku Samuel Gervais zwany Madonną został zatrzymany przez patrol policji ESIR (fr. *l'Équipe spéciale d'intervention rapide*). Gervais na jednej ze stron internetowych (<https://gayromeo.com>) poznał mężczyznę, z którym się później umówił. Ten po spotkaniu zażądał opłaty za swoją usługę, a gdy Gervais nie chciał mu dać pieniędzy, zabrał mu laptopa i wybiegł na ulicę. Gervais zaczął go gonić, mężczyzna jednak podbiegł do patrolu ESIR i powiedział, że właśnie odbył stosunek seksualny z mężczyzną i nie dostał zapłaty. Obydwaj zostali zatrzymani.¹⁸⁵

178. HRW, *Cameroon: Stop Criminalizing Same-sex Conduct*, 30 września 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/09/30/cameroon-stop-criminalizing-same-sex-conduct> [strona z dnia 26.11.2012].

179. HRW, *Cameroon: Free Men Charged Under 'Sodomy' Law*, 17 sierpnia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/08/17/cameroon-free-men-charged-under-sodomy-law> [strona z dnia 26.11.2012].

180. HRW, *Cameroon: Stop Criminalizing Same-sex Conduct*, 30 września 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/09/30/cameroon-stop-criminalizing-same-sex-conduct> [strona z dnia 26.11.2012] oraz BBC, *Jail term for Cameroon gay libel*, 3 marca 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4772244.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

181. HRW, *Cameroon: Stop Criminalizing Same-sex Conduct*, 30 września 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/09/30/cameroon-stop-criminalizing-same-sex-conduct> [strona z dnia 26.11.2012].

182. HRW, *Cameroon: Stop Criminalizing Same-sex Conduct*, 30 września 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/09/30/cameroon-stop-criminalizing-same-sex-conduct> [strona z dnia 26.11.2012].

183. BBC, *Cameroon jails men over gay sex*, 24 listopada 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15871386> [strona z dnia 23.11.2012].

184. BBC, *Cameroon in 'first' lesbian charges*, 14 lutego 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17158128> [strona z dnia 23.11.2012].

185. ILGA, *The arrest of a young Cameroonian for homosexuality*, 28 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nBDtHir1uh> [strona z dnia 26.11.2012].

HRW argumentuje, że władze **Kamerunu** używają art. 347 bis Kodeksu Karnego do systematycznego naruszania praw osób należących do mniejszości seksualnych. Są one zatrzymywane, nękanie przez policję i doświadczają przemocy w więzieniach. Organizacja podkreśla, że niektórzy byli torturowani lub traktowani w sposób nieludzki podczas pobytu na komisariacie lub w ośrodkach zamkniętych. Władze jednocześnie nie podejmują stosownych kroków w celu zapewnienia tej grupie odpowiedniej ochrony przed takiego rodzaju traktowaniem. W ocenie HRW sytuacja mniejszości seksualnych w Kamerunie jest zła, a tylko w 2011 roku aresztowano więcej niż 10 osób LGBTI.¹⁸⁶ Organizacje pozarządowe alarmują, że policja w Kamerunie zatrzymuje osoby na podstawie ich wyglądu, oceniając, że są to osoby homoseksualne, bo zachowują się w taki czy inny sposób.¹⁸⁷ Jednocześnie osoby zatrzymane na podstawie art. 347 bis Kodeksu Karnego są przetrzymywane bez postawienia formalnych zarzutów. Zdarzają się również sytuacje, w których po oczyszczeniu z zarzutów przez sąd, prokuratura przygotowuje i przesyła kolejny akt oskarżenia, tylko dlatego, aby uniemożliwić zwolnienie takiej osoby z aresztu. Zatrzymywane są również kobiety, które nie zachowują się stereotypowo. Ponadto kobiety, które mają kontakty seksualne z innymi kobietami mogą utracić prawa rodzicielskie.¹⁸⁸ Na ataki i groźby fizyczne narażone są również kobiety transseksualne. Policja nie podejmuje wystarczających działań, co w praktyce oznacza, że ofiara nie może dochodzić swoich praw.¹⁸⁹ Alice Nikom, jedna z prominentnych aktywistek na rzecz praw osób homoseksualnych w Kamerunie, potwierdza, że regularnie jej grożono i jest zastraszana.¹⁹⁰ Podobne traktowane są również inne osoby LGBTI.¹⁹¹

We wszystkich omawianych krajach istnieje silna homofobia i dyskryminacja osób należących do mniejszości seksualnych. W **DRK** homoseksualizm nie jest akceptowy, a większość społeczeństwa jest wrogo nastawiona wobec osób LGBTI. Z kolei ci, którzy otwarcie mówią o swojej orientacji seksualnej spotykają się z szeregiem konsekwencji, w tym ostracyzmem ze strony lokalnej społeczności czy nawet rodziny. W konsekwencji wiele osób decyduje się nie ujawniać swojej orientacji lub tożsamości seksualnej.¹⁹²

Wielu **Nigeryjczyków** nie toleruje homoseksualizmu, uważając, że jest to "towar" pochodzący z Zachodu. Z przeprowadzonej w 2008 roku ankiety przez Nigeria's Information for Sexual and Reproductive Rights wynika, że jedynie 1,4 procent respondentów

186. HRW, *Cameroon: Letter to the Minister of Justice Regarding Article 354*, 22 grudnia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/12/22/cameroon-letter-minister-justice-regarding-article-354> [strona z dnia 26.11.2012].

187. HRW, *Cameroon: Free Men Charged Under 'Sodomy' Law*, 17 sierpnia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/08/17/cameroon-free-men-charged-under-sodomy-law> [strona z dnia 26.11.2012].

188. HRW, *Cameroon: Same-Sex Relations Bring Attacks, Arrests*, 4 listopada 2010, <http://www.hrw.org/news/2010/10/28/cameroon-same-sex-relations-bring-attacks-arrests> [strona z dnia 26.11.2012].

189. ILGA, *A Day In Kampala*, 3 października 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nKLSsic1jp> [strona z dnia 26.11.2012].

190. ILGA, *Opinion: Gay rights in Cameroon*, 22 lutego 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/npDCr6S1Fe> [strona z dnia 26.11.2012].

191. IGLHRC, *Cameroon Government Must Cease Persecution of LGBT Human Rights Defenders*, 14 stycznia 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/pressroom/pressrelease/1314.html> [strona z dnia 26.11.2012].

192. Immigration and Refugee Board of Canada, *Democratic Republic of the Congo: Situation of homosexuals, including legislation and support services; treatment of homosexuals by society and government authorities (2008 - February 2011)*, COD103703.FE, 3 marca 2011, opracowanie dostępne na stronie: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4db7c4272.html> [strona z dnia 24 października 2012].

(próba 6 tysięcy osób) jest tolerancyjna wobec homoseksualistów.¹⁹³ Środowiska zajmujące się mniejszościami seksualnymi podkreślają, że nastawienie społeczeństwa jest na ogół wrogie. W konsekwencji mówienie czy ujawnianie swojej orientacji seksualnej jest niemożliwe. Jeden z mężczyzn, Rashidi Williams, dwudziestopięcioletni gej z północny Nigerii, powiedział, że został kilkakrotnie zaatakowany i obrażany z powodu swojej orientacji seksualnej.¹⁹⁴ Podobnie jak w innych krajach Afryki, również w Nigerii geje i lesbijki mieszkają i żyją wraz z osobami płci przeciwnej tylko po to, aby zamaskować swoją prawdziwą tożsamość seksualną. Obie strony zawierają swego rodzaju umowę, często w ogóle nie utrzymując kontaktów intymnych.¹⁹⁵

Podobnie jest w **Ugandzie**, gdzie homofobia to zjawisko powszechne. Mniejszości seksualne są potępiane przez społeczeństwo, doświadczają ostracyzmu oraz przemocy werbalnej i słownej. W konsekwencji wiele osób boi się mówić o swojej orientacji lub tożsamości seksualnej. UK Home Office, w konkluzjach do wytycznych na temat Ugandy, podkreśla, że w określonych przypadkach traktowanie osób LGBTI przez podmioty państwowe może prowadzić do prześladowania. Ponadto władze kraju nie gwarantują dostatecznej ochrony. Niemożliwa jest również wewnętrzna relokacja, ponieważ homofobia to zjawisko powszechne i obecne w całym kraju. W rezultacie mniejszości seksualne w Ugandzie mogą być postrzegane jako członkowie określonej grupy społecznej.¹⁹⁶ Problem z zagwarantowaniem praw osobom LGBTI zauważa również Unia Europejska. W swoim raporcie podkreśla, że grupa ta doświadcza dyskryminacji, prześladowania oraz jest narażona na różnego rodzaju groźby.¹⁹⁷

Co więcej, osoby LGBTI w **Ugandzie** spotykają się z werbalną i fizyczną agresją. Pokazuje to m.in. raport Human Rights First, który opisuje sytuację uchodźców LGBTI przebywających w kilku krajach afrykańskich m.in. Ugandzie. W raporcie podkreśla się, że grupa ta narażona jest na przemoc zarówno ze strony innych uchodźców i niektórych członków społeczności przyjmującej oraz marginalizację w dostępie do pomocy organizacji pozarządowych, rządowych i międzynarodowych.

Od grudnia 2009 roku, program przeciwdziałania dyskryminacji Human Rights First udokumentował szereg przypadków pobic, gróźb i włamań do domów osób LGBTI i ich rodzin, jak również organizacji, które zajmują się prawami mniejszości seksualnych. Odnotowywano również zaginięcia osób, które przyznały się do swojej orientacji seksualnej. Niektórzy uchodźcy LGBTI musieli opuścić swoje miejsce zamieszkania, po tym jak zaczęto donosić o ich orientacji lub tożsamości seksualnej:

193. IRIN News, *Nigeria: Tightening the noose on gay rights*, 15 listopada 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94207/NIGERIA-Tightening-the-noose-on-gay-rights> [strona z dnia 24.11.2012].

194. BBC, *Nigerian leaders unite against same-sex marriages*, 5 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15992099> [strona z dnia 25.11.2012].

195. Nigerian Tribune, *A diary of 'gays' in Nigeria*, 20 kwietnia 2012, <http://tribune.com.ng/index.php/features/39472-a-diary-of-gays-in-nigeria> [strona z dnia 21.11.2012].

196. United Kingdom Home Office, *Guidance Uganda OGN v6.0*, listopad 2011, <http://www.bia.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/countryspecificasylumpolicyogns/ugandaogn?view=Binary> [strona z dnia 28.10.2012].

197. EU, *Human Rights and Democracy in The World: Report In EU Action In 2011*, czerwiec 2012, raport dostępny na stronie: http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/2011_hr_report_en.pdf [strona z dnia 15.11.2012].

- W 2010 roku, dwie kobiety z Kongo, które otwarcie mówiły o prawach osób LGBTI zostały dwa dni później zgwałcone i pozostawione na poboczu drogi.
- W listopadzie 2011 roku, uchodźca, który jest homoseksualistą, został zamknięty przez grupę nieznaną osób w jego mieszkaniu. Chciano go tam spalić żywcem.
- Pomiędzy czerwcem a listopadem 2011 roku zgwałcono pięć lesbijek i osób transseksualnych.
- W sierpniu 2011 roku dom uchodźczynie, która jest lesbijką, został zdemolowany przez okolicznych mieszkańców po tym jak do lokalnej rady zajmującej się uchodźcami przekazano informację o jej orientacji seksualnej.
- Transseksualna kobieta z Burundi została aresztowana przez policję z powodu jej tożsamości płciowej i później zgwałcona w areszcie.
- Dom lesbijki z Sudanu został spalony przez okolicznych mieszkańców, domagano się również, aby została zwolniona z pracy. Kobieta była nauczycielką.

Organizacje zajmujące się prawami osób LGBTI w **Ugandzie** odnotowały również kilka przypadków gwałtów zbiorowych i innego rodzaju ataków o podłożu seksualnym dokonywanych na gejach (w tym przypadki, kiedy zmuszano daną osobę do wetknięcia różnych przedmiotów w odbytu). Niektórzy w konsekwencji takiego zdarzenia stali się impotentami lub odnosili poważne obrażenia. Wielu mężczyzn uchodźców było również ofiarami gwałtów w swoich krajach pochodzenia, tj. przed przyjazdem do Ugandy, zatem doświadczyli kolejnej traumy.

Jednocześnie Human Rights First podkreśla, że policja w Ugandzie nachodzi osoby LGBTI najczęściej w godzinach od 3 do 6 rano i zmusza do płacenia łapówek, aby ci uniknęli aresztowania. W 2009 roku zatrzymano 72 osoby w dystrykcie Kampala za tzw. "przestępstwa przeciwko naturze", a w 2010 roku 86.

Na groźby, ataki i gorsze traktowanie narażeni są również pracownicy organizacji pozarządowych zajmujących się prawami osób LGBTI w **Ugandzie**. Do domów tych osób włamywano się, a niektórzy byli zmuszani do zmiany miejsca zamieszkania. W sierpniu 2011 roku włamywacze wynieśli z biura jednej z takich organizacji komputer, na którym znajdowała się baza jej członków. Inne, cenne przedmioty nie zostały skradzione. Działacze na rzecz praw osób LGBTI powiedzieli Human Rights First, że przed 2009 rokiem, tj. przed zgłoszeniem projektu prawa antyhomoseksualnego, w Ugandzie zauważalna była dyskryminacja osób LGBTI. Po 2009 roku jednak odnotowano wzrost agresji wobec tej grupy.¹⁹⁸

Również w **Nigerii** działania na rzecz osób LGBTI są znacząco ograniczone. W Abudży praktycznie nie ma klubów dla mniejszości seksualnych, nie organizuje się również parad równości. Jeden z aktywistów na rzecz praw osób homoseksualnych, Ifeanyi Kelly Orazulike, powiedział, że otwarte mówienie o swojej orientacji seksualnej ma pewną cenę. Orazulike został kilka razy pobity i otrzymuje anonimowe groźby.¹⁹⁹ W ostatnim dziesięcioleciu odnotowano kilka przypadków zabójstw dokonanych na osobach LGBTI.

198. Human Rights First, *The Road to Safety, Strengthening Protection for LGBTI Refugees in Uganda and Kenya*, 2012, http://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/pdf/RPP-The_Road_to_Safety.pdf [strona z dnia 21.11.2012].

199. Global Post, *Nigeria: Where being openly gay comes at a steep price*, 13 sierpnia 2012, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/nigeria/120802/nigeria-gay-rights-goodluck-jonathan-hiv-aids> [strona z dnia 27.11.2012].

W 2002 roku zabito studenta po tym jak jego kolega rozpuścił plotkę, że jest gejem. W 2008 roku po publikacji w jednej z gazet adresu i fotografii pastora, który był gejem, tłum zaatakował w Lagos kościół, z którego pracownicy musieli uciekać w obawie o swoje bezpieczeństwo.²⁰⁰ Kolejnym przykładem jest również historia Davis Mac-Iyall, członka społeczności anglikańskiej w Nigerii, który w 2005 roku założył organizację Changing Attitude i rozpoczął kampanię na rzecz praw osób homoseksualnych. W 2008 roku Mac-Iyalla został zmuszony do opuszczenia kraju po tym jak zaczął otrzymywać listy z pogrózkami i grożono mu śmiercią. Mac-Iyalla otwarcie podkreślał, że jest anglikaninem i gejem, jednak Kościół anglikański w specjalnym komunikacie oświadczył, że nie jest on praktykującym członkiem społeczności, a jego działania są obraźliwe i niewłaściwe. Mężczyzna zdecydował się opuścić Nigerię i wyjechał do Togo, jednak nadal otrzymywał anonimowe listy z pogrózkami. W rezultacie otrzymał status uchodźcy w Wielkiej Brytanii.²⁰¹ Wreszcie w 2008 roku zamknięto The House of Rainbow, kościół, który otwarcie akceptował homoseksualizm. Pastor, który mu przewodził wyjechał z kraju z powodu gróźb śmierci, które otrzymywał.²⁰²

Grupy działające na rzecz praw mniejszości seksualnych w **Ugandzie** szacują liczbę homoseksualistów w kraju na 500 tysięcy. Rząd mówi jednak, że jest ona specjalnie zawyżona, aby promować ten rodzaj zachowania. W rzeczywistości brakuje dokładnych danych, które pozwalałyby na przedstawienie lepszych szacunków.²⁰³ Bez względu na liczbę homoseksualistów zamieszkujących Ugandę, nastawienie ogółu społeczeństwa wobec tej grupy nie jest pozytywne. Pepe Onziema, działaczka na rzecz osób LGBTI i dyrektorka programowa Sexual Minorities Uganda (SMUG), podkreśla, że nie obawia się tak bardzo policji jak sąsiadów, którzy mogą ją zaatakować. Onziema dodaje, że nawet jeżeli projekt prawa antyhomoseksualnego nie wprowadzi kary śmierci, nadal będzie wzmacniać homofobię wśród społeczeństwa.²⁰⁴ Reuters opisuje historię dwudziestotrzyletniego geja z Kampali, który boi się wychodzić na zewnątrz, ponieważ obawia się o swoje bezpieczeństwo. Mężczyzna dodaje, że większość osób nie mówi otwarcie o swojej orientacji seksualnej.²⁰⁵ Z kolei lesbijka mieszkająca w stolicy powiedziała, że jest w ciągłym zagrożeniu, w szczególności po zaproponowanym przez Bahatiego projekcie nie może chodzić po ulicy tak jak wcześniej. Czuje się wytykana palcami.²⁰⁶ Inni opowiadają, że tłum zaatakował ich na ulicy, w mieszkaniu lub podczas jazdy samochodem. Wiele osób w obawie o swoje zdrowie i życie wyjechało z kraju.²⁰⁷ Kasha Jacqueline Nabagesera, której przyznano prestiżową nagrodę The Martin Ennals Award for Human Rights Defenders za odwagę i jej konsekwencję w podejmowanej pracy na rzecz mniejszości seksualnych, również wielokrotnie mówiła, że nie czuje się bezpiecznie i że często jej grożono. Zmuszona jest zmieniać swoje miejsce zamieszkania.²⁰⁸ W dokumencie "Getting Out", wyreżyserowanym przez Alexandra Chapman, pokazano historię gejów z Ugandy. John, jeden z nich, po tym jak aresztowano jego przyjaciół i zmuszono do wyjawienia nazwisk znajomych, którzy mogą być homoseksualistami, zdecydował się wyjechać z

200. IRIN News, *Nigeria: Tightening the noose on gay rights*, 15 listopada 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94207/NIGERIA-Tightening-the-noose-on-gay-rights> [strona z dnia 24.11.2012].

201. BBC, *Gay Nigerian tells of death threats*, 31 lipca 2008, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7535533.stm> [strona z dnia 23.11.2012].

202. Global Post, *Nigeria: Where being openly gay comes at a steep price*, 13 sierpnia 2012, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/nigeria/120802/nigeria-gay-rights-goodluck-jonathan-hiv-aids>

kraju. Do domu lesbijki Florence włamali się sąsiedzi, później ją pobili i kazali wynosić się z wioski, w której mieszkała. Erin Power z UK Lesbian and Gay Immigration Group, organizacji działającej w Wielkiej Brytanii, twierdzi, że duża grupa homoseksualistów przyjeżdżających z Ugandy nie chce otwarcie mówić o swojej orientacji seksualnej, przede wszystkim dlatego, że musieli przez tyle lat trzymać ten fakt w tajemnicy.²⁰⁹ Jedno z badań opinii publicznej pokazuje, że 95 procent Ugandyjczyków opowiada się za kryminalizacją homoseksualizmu. Frank Mugisha, aktywista na rzecz praw osób LGBTI, podkreśla, że przemoc wobec osób homoseksualnych w Ugandzie jest częsta. Dodaje, że spotyka się z groźbami adresowanymi wobec jego osoby. Ludzie grożą mu śmiercią, np. umieszczając komentarze na jego profilu na Facebooku.²¹⁰

Mniejszości seksualne we wszystkich omawianych krajach spotykają się z niechęcią ze strony społeczeństwa, która dodatkowo podsycana jest przez media, liderów religijnych i polityków. W **Kamerunie** 19 maja 2012 roku uczestnicy spotkania dotyczącego kwestii homofobii zostali zaatakowani, pobici i okradzeni przez grupę osób z sąsiedztwa.²¹¹ Władze jednak nie podejmują działań, które przeciwdziałałyby podobnym sytuacjom i zagwarantowałyby ochronę poszkodowanym. W ocenie HRW dyskryminacja mniejszości seksualnych w Kamerunie jest powszechna. Szczególnie mężczyźni narażeni są na ostracyzm społeczny i potępienie ze strony rodziny i innych członków społeczności.²¹² Ponadto, w Kamerunie działa grupa The Rassemblement de la Jeunesse Camerounaise Association (Cameroonian Youth Rally), która sprzeciwia się promocji homoseksualizmu. W sierpniu 2012 roku zorganizowano dzień nienawiści przeciwko mniejszościom seksualnym. Jeden z członków organizacji, Sismondi Barlev Bidjocka, podkreślał, że homoseksualizm to przestępstwo przeciwko ludzkości.²¹³

Media prowadzą wrogą kampanię przeciwko osobom homoseksualnym, publikując ich dane i zdjęcia, wzbudzają strach i poczucie zagrożenie, które ma płynąć ze strony tej grupy. Określają osoby homoseksualne jako głodne władzy, skorumpowane, bogate i chcące przejąć kontrolę nad państwem.²¹⁴ Na pierwszych stronach gazet w **Kamerunie** publikowane są zdjęcia pobitych kobiet transseksualnych. Umieszcza się je przede wszystkim w celu zwiększenia ich sprzedaży.²¹⁵ W 2006 roku aresztowano redaktora naczelnego jednej z gazet w Kamerunie i skazano na 4 miesiące więzienia i grzywnę za zniesławienie ministra w artykule, w którym stwierdzono, że jest on homoseksualistą.²¹⁶ W tym samym roku gazety "L'Anecdote" i "Nouvelles d'Afrique" opublikowały

209. Guardian, 'Why was I born gay in Africa?', 27 marca 2011, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/27/uganda-gay-lesbian-immigration-asylum> [strona z dnia 21.10.2012].

210. PBS, *In Uganda, Gays Face Growing Social, Legal Hostility*, kwiecień 2012, http://www.pbs.org/news/hour/bb/world/jan-june12/uganda_04-05.html [strona z dnia 21.10.2012].

211. ILGA, *LGBT meeting in Cameroon turns bloody as gay-bashers invade*, 21 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nAY9Or61E8> [strona z dnia 26.11.2012].

212. HRW, *Cameroon: Same-Sex Relations Bring Attacks, Arrests*, 4 listopada 2010, <http://www.hrw.org/news/2010/10/28/cameroon-same-sex-relations-bring-attacks-arrests> [strona z dnia 26.11.2012].

213. ILGA, *Cameroon Catholic archbishop says gays are enemy of creation*, 22 sierpnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nG0dbAZ1Va> [strona z dnia 26.11.2012].

214. HRW, *Cameroon: Same-Sex Relations Bring Attacks, Arrests*, 4 listopada 2010, <http://www.hrw.org/news/2010/10/28/cameroon-same-sex-relations-bring-attacks-arrests> [strona z dnia 26.11.2012].

215. ILGA, *A Day In Kampala*, 3 października 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nKLSsic1jp> [strona z dnia 26.11.2012].

216. BBC, *Jail term for Cameroon gay libel*, 3 marca 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4772244.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

informacje na temat 50 znanych osobach publicznych, które są homoseksualistami.²¹⁷

Do debaty na temat propozycji ustawy antyhomoseksualnej i praw osób LGBTI w **Ugandzie** również włączyły się media. W kwietniu 2009 roku "The Red Pepper" w artykule *Top Homos in Uganda named* opublikował listę gejów i lesbijek wraz z imionami i nazwiskami tych osób oraz informacją czym się dokładnie zajmują.²¹⁸ Z kolei w październiku 2010 roku "Rolling Stone" umieścił na pierwszej stronie imiona, zdjęcia i niektóre adresy części aktywistów działających na rzecz praw osób LGBTI, tytułując tekst *Powiedź ich*. Sąd Najwyższy zakazał dalszej publikacji tego artykułu.²¹⁹ Giles Muhame, redaktor naczelny gazety powiedział jednak, że nadal będzie to robić, ale uczyni to w "bardziej dyplomatyczny sposób". Jego celem była bowiem ochrona społeczeństwa przed ludźmi, którzy rekrutują młode osoby w swoje szeregi.²²⁰ Innym razem argumentował, że gazeta "jest jak kamień, który toczy się, aby zdmuchnąć homo".²²¹

"Rolling Stone" w swoim pierwszym artykule opublikował 15 nazwisk wraz ze zdjęciami i zapowiedział, że w najbliższym czasie ujawni sto następnych. Miesiąc później przedstawiono 14 kolejnych.²²² Po tym wydarzeniu organizacje pozarządowe alarmowały, że wzrosła liczba ataków na osoby LGBTI. Dom jednej z członkiń SMUG został obrzucony kamieniami przez sąsiadów. Kobieta omal nie zginęła.²²³ Na liście opublikowanej w październiku 2010 roku znajdował się również David Kato. Nadal nie jest jasne, czy zamordowanie mężczyzny w styczniu 2011 roku było bezpośrednio związane z publikacją w "Rolling Stone". Świadczenie wydarzenia mówią, że do mieszkania Kato około godziny pierwszej w nocy wszedł mężczyzna, potem uderzył go dwa razy w głowę młotkiem i odjechał. Kato zmarł w drodze do szpitala. Policja powiedziała po tym wydarzeniu, że ma numery tablic rejestracyjnych wozu i szuka sprawcy.²²⁴ Poszukiwany został wkrótce zatrzymany, a policja oznajmiła, że powodem morderstwa był rabunek. Niektórzy nie zgadzają się z taką oceną, uzasadniając, że rzeczywiste motywy są trzymane przez policję w tajemnicy, aby nie rozżłościć zagranicznych donorów. Jednym z dowodów na potwierdzenie tej tezy miałyby być fakt, że, na przykład, komputer Kato nie został skradziony. Z kolei "Red Pepper" oskarżyła Kato o nakłanianie "rabusia do seksu".²²⁵ W listopadzie 2011 roku mordercę Kato skazano na 30 lat więzienia.²²⁶

217. BBC, *Cameroon papers sued for 'outing'*, 15 lutego 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4716046.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

218. Guardian, *Ugandan paper calls for gay people to be hanged*, 21 października 2010, <http://www.guardian.co.uk/world/2010/oct/21/ugandan-paper-gay-people-hanged> [strona z dnia 21.10.2012].

219. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2010, Uganda*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/af/154375.htm> [strona z dnia 28.10.2012].

220. BBC, *Uganda's Rolling Stone paper told to stop outing gays*, 1 listopada 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-11666789> [strona z dnia 23.11.2012].

221. Reuters, *Feature: Gay activist murder prompts Ugandan reflection*, 30 stycznia 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/01/30/us-uganda-murder-idUSTRE70T10S20110130> [strona z dnia 23.11.2012].

222. BBC, *Uganda's Rolling Stone paper told to stop outing gays*, 1 listopada 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-11666789> [strona z dnia 23.11.2012].

223. BBC, *Uganda's Rolling Stone paper told to stop outing gays*, 1 listopada 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-11666789> [strona z dnia 23.11.2012].

224. HRW, *Uganda: Promptly Investigate Killing of Prominent LGBT Activist*, 27 stycznia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/01/27/uganda-promptly-investigate-killing-prominent-lgbt-activist> [strona z dnia 26.11.2012].

225. Reuters, *Feature: Gay activist murder prompts Ugandan reflection*, 30 stycznia 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/01/30/us-uganda-murder-idUSTRE70T10S20110130> [strona z dnia 23.11.2012].

226. Reuters, *Ugandan jailed for 30 years for murder of gay activist*, 11 listopada 2011, <http://af.reuters.com/article/worldNews/idAFTRE7AA1CR20111111> [strona z dnia 28.10.2012].

Z drugiej strony, na wiadomość o zamordowaniu Kato, Alan Kasujja, jeden z prowadzących poranne show w radiu w Kampali, wezwał wszystkich do "odwrócenia się od homofobii". Powiedział, że jego słuchacze byli podzieleni co do tego, czy Kato był ofiarą rabunku czy nienawiści. Wielu z nich z rezerwą podchodziło do homoseksualizmu.²²⁷ Z pewnością społeczeństwo Ugandy jest silnie podzielone w kwestii zagwarantowania praw mniejszościom seksualnym. Niektórzy zauważają, że przed 2009 rokiem ludzie nie interesowali się tym tematem, obecnie jednak sytuacja uległa zmianie.²²⁸

W 2009 roku do Parlamentu **Ugandy** wpłynął projekt ustawy zaostrzającej kary za przestępstwa homoseksualne. Poseł David Bahati był pomysłodawcą i zwolennikiem uregulowań, które będą przeciwdziałać związkom oraz kontaktom seksualnym pomiędzy osobami tej samej płci. Propozycja ustawy antyhomoseksualnej podzieliła społeczeństwo. Wiele gejów i lesbijek mówiło o tym, że jeżeli nowe prawo wejdzie w życie, będą czuć się zagrożeni. Z kolei Bahati podkreślał, że homoseksualizm nie jest uwarunkowany genetycznie, ale jest zachowaniem nabytym i można się go oduczyć. Dlatego trzeba wspierać kościoły i meczety, które będą mogły rozpocząć działania resocjalizujące takie osoby.²²⁹

Pierwszy projekt ustawy antyhomoseksualnej wpłynął do Parlamentu Ugandy w 2009 roku i wprowadzał karę śmierci za powtarzające się zachowania homoseksualne. Co prawda prace legislacyjne nad tą propozycją zostały zawieszane, jednak w lutym 2012 roku Bahati ponownie wniósł ten sam projektu ustawy. Tym razem usunięto z niego zapis o karze śmierci, zmieniając go na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Zaproponowano również kary dla tych, którzy wiedzieli, ale nie przekazali informacji na temat innych osób mających relacje i będących w związku z osobą tej samej płci. Bahati zapowiedział, że nowa ustawa skupi się przede wszystkim na uniemożliwieniu promocji praw osób LGBTI i będzie zakazywać publicznych debat na temat homoseksualizmu.²³⁰

Pierwszy projekt ustawy z 2009 roku zakładał, że kara śmierci będzie grozić osobie, która ponownie popełnia przestępstwo o charakterze homoseksualnym, odbyła stosunek homoseksualny z osobą niepełnosprawną lub poniżej 18 roku życia oraz sprawcy, który jest nosicielem wirusa HIV. Ponadto, każda osoba podejrzana o popełnienie czynu homoseksualnego miała być poddana obowiązkowym badaniom medycznym, aby sprawdzić czy jest zakażona wirusem HIV. Kara więzienia do lat 7 groziła za pomocnictwo, doradztwo i podżeganie do czynów homoseksualnych.²³¹ W kolejnych miesiącach po prezentacji projektu, rząd oraz prezydent zdystansowali się wobec propozycji Bahatiego i wielokrotnie to publicznie podkreślali. W lutym 2012 roku Uganda Media Centre opublikowało oświadczenie, w którym rząd stwierdzał, że w przeciwieństwie do ostatnich doniesień, nawet jeżeli nowe prawo zostanie przegłosowane w Parlamencie i

227. Reuters, *Feature: Gay activist murder prompts Ugandan reflection*, 30 stycznia 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/01/30/us-uganda-murder-idUSTRE70T10S20110130> [strona z dnia 23.11.2012].

228. Reuters, *Uganda anti-gay bill draws church, donor battle lines*, 29 czerwca 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/06/29/us-uganda-gays-idUSBRE85R0XR20120629> [strona z dnia 23.11.2012].

229. BBC, *Uganda fear over gay death-penalty plans*, 2 grudnia 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8412962.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

230. AFP, *Uganda MP to drop death clause in anti-gay bill*, 9 lutego 2012, <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5hs2B60XHUEB1jav2vNkNrJqClzMQ?docId=CNG.5754c1297c4350e7f999b98ecde74982.2c1> [strona z dnia 28.11.2012].

231. BBC, *Uganda fear over gay death-penalty plans*, 2 grudnia 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8412962.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

wejdzie w życie, nie wprowadzi się kary śmierci za zachowania homoseksualne.²³² Rząd dodał jednak, że Parlament ma prawo dyskusji nad każdą nową propozycją. Wyjaśniono również, że projekt ten nie stanowił części pakietu zmian legislacyjnych, które przewidywał rząd.²³³ W kwietniu 2012 roku Edward Kiwanuka Ssekandi, wiceprezydent Ugandy, jeszcze raz potwierdził, że kara śmierci za przestępstwa homoseksualne nie będzie wprowadzona pod żadnym pozorem. Dodał jednak, że homoseksualizm jest obcy ugandyjskiej kulturze i tradycji.²³⁴

Wielu polityków w **Ugandzie** popiera działania skierowane przeciwko mniejszościom seksualnym. Co prawda podczas spotkania z delegacją Unii Europejskiej w kwietniu 2012 roku Museveni stwierdził, że homoseksualiści żyjący w Ugandzie nie są dyskryminowani²³⁵ oraz, że homoseksualizm stanowi dziedzictwo afrykańskie, a kwestie związane z seksualnością zawsze były sprawami wyłącznie prywatnymi,²³⁶ jednak wielu parlamentarzystów i członków rządu sprzeciwia się "promocji homoseksualizmu" oraz przyznaniu praw osobom LGBTI. Jeden z ministrów powiedział wręcz, że grupa ta jest wpierana przez zachodni wywiad i dąży w konspiracji do zniszczenia Ugandy.²³⁷ Również James Nsaba Butturo, jeden z ważniejszych polityków Ugandy (obecnie poza Parlamentem) oznajmił, że Uganda nigdy nie zaakceptuje homoseksualizmu ani nie będzie traktować praw osób homoseksualnych jako praw człowieka.²³⁸

Poparcie dla projektu ustawy wyraziły również środowiska religijne. Rada Interreligious Council of Uganda oświadczyła, po krytyce niektórych krajów w związku z przedstawieniem projektu ustawy antyhomoseksualnej, że rząd powinien zerwać relacje dyplomatyczne z państwami, które zmuszają Ugandę do zaakceptowania homoseksualizmu.²³⁹

Frank Mugisha ze SMUG zauważa, że projekt ustawy antyhomoseksualnej wpłynął do Parlamentu zaraz po konferencji ewangelickiego ruchu antyhomoseksualnego, który odbył się w Kampali w marcu 2009 roku. Scott Lively, pastor ewangelicki ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, powiedział wtedy, że społeczeństwo powinno przeciwstawić się ruchowi homoseksualistów i chronić instytucję małżeństwa. Ponadto, pastor Joseph Serwadda, przewodniczący Victory Christian Centre Church, mówił, że na równi z homoseksualizmem nie można też zalegalizować prostytucji czy złodziejstwa.²⁴⁰ Godwyns

232. BBC, *Uganda anti-gay bill 'not backed by government'*, 9 lutego 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16963339> [strona z dnia 28.11.2012].

233. AFP, *Uganda government denies backing anti-gay bill*, 9 lutego 2012, <http://www.google.com/hosted-news/afp/article/ALeqM5j17G1i0vwlTgMjJQ3nWZ9sjLF3pg?docId=CNG.5898d5e01f8ae0f5fddc52d810aa4f9b.5c1> [strona z dnia 28.11.2012].

234. ILGA, *Uganda Vp Tells British Minister Death Penalty For Gays Will Be Dropped*, 30 kwietnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nw5eEC614k> [strona z dnia 26.11.2012].

235. ILGA, *Uganda Vp Tells British Minister Death Penalty For Gays Will Be Dropped*, 30 kwietnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nw5eEC614k> [strona z dnia 26.11.2012].

236. ILGA, *Uganda's President Admits Gays Part Of Africa's Heritage*, 2 kwietnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/ntrEacB1Aq> [strona z dnia 26.11.2012].

237. Maria Burnett, *Uganda making life tough for NGOs, LGBT rights*, 30 sierpnia 2012, <http://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2012/08/30/uganda-making-life-tough-for-ngos-lgbt-rights/?iref=allsearch> [strona z dnia 25.11.2012].

238. BBC, *Uganda fear over gay death-penalty plans*, 2 grudnia 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8412962.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

239. BBC, *Uganda fear over gay death-penalty plans*, 2 grudnia 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8412962.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

240. Reuters, *Uganda anti-gay bill draws church, donor battle lines*, 29 czerwca 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/06/29/us-uganda-gays-idUSBRE85R0XR20120629> [strona z dnia 23.11.2012].

Onwuchekwa z Justice for Gay Africans z Wielkiej Brytanii dodaje, że wzrost aktywności różnych grup ewangelickich ze Stanów Zjednoczonych w Afryce spowodował ogóle pogorszenie się sytuacji mniejszości seksualnych w Ugandzie. Według niego lobby ewangelickie jest dość silne i stara się przekonać Parlament do przyjęcia, m.in., nowego prawa antyhomoseksualnego.²⁴¹

Działania przeciwko mniejszościom seksualnym podejmuje także pastor Martin Ssem-pa. 15 kwietnia 2011 roku zorganizował marsz przeciwko homoseksualizmowi, dwa dni później podczas innego spotkania jego uczestnicy grozili osobom LGBTI.²⁴² Innym razem Ssem-pa wyświetlał filmy pornograficzne zgromadzonym w kościele, aby zdobyć poparcie dla projektu ustawy antyhomoseksualnej. Pastor stwierdził, że kontakty i relacje pomiędzy osobami tej samej płci wpływają negatywnie na dobro klanu i plemienia.²⁴³ Z drugiej strony Gideon Byamugisha, jeden z kanoników anglikańskich, powiedział, że prawo antyhomoseksualne będzie wodą na młyn przemocy i nietolerancji oraz wyrokiem na mniejszości seksualne mieszkające w Ugandzie. Dodał, że politycy odwołują się do wstępu do homoseksualizmu i w opraciu o taką retorykę "budują swój polityczny kapitał".

Argumentował, że "jeżeli wprowadzą drakońskie prawo, to jedynie zyskają w oczach swoich wyborców. Prawo idzie za daleko, jeżeli rodziny, ale również księża, którzy niosą posługę tym osobom, będą w praktyce zagrożeni karą za swoje działania".²⁴⁴

Według Godwynsa Onwuchekwa z Justice for Gay Africans z Wielkiej Brytanii niechęć do mniejszości seksualnych jest jedynym wspólnym tematem, który jednoczy muzułmanów i chrześcijan w **Nigerii**.²⁴⁵ Nie bez znaczenia w dyskusji na temat praw osób LGBTI pozostaje właśnie nastawienie liderów religijnych. Damian Ugwu z Social Justice Advocacy Initiative twierdzi, że zarówno Kościół katolicki, jak i muzułmanie rzadko promują tolerancję względem mniejszości seksualnych.²⁴⁶ Wielu liderów religijnych potępia homoseksualizm, podkreślając, że jest nieafrykański oraz obcy tradycyjnej kulturze i historii kraju.²⁴⁷

Wrogą retorykę wobec osób LGBTI prowadzą również liderzy religijni w **Kamerunie**. Simon-Victor Tonyé Bakot, arcybiskup katolicki Jaunde, powiedział, że homoseksualizm jest przeciwieństwem idealnego systemu reprodukcji, to wróg kobiet i prokreacji oraz stoi afrotem do rodziny. Bakot podkreślił, że Kościół katolicki modli się za te osoby i podchodzi do nich tolerancyjnie, jednak zdecydowanie sprzeciwia się takiemu zachowaniu.²⁴⁸

241. BBC, *Gay rights: Africa, the new frontier*, 7 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16068010> [strona z dnia 10.11.2012].

242. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2010, Uganda*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/af/154375.htm> [strona z dnia 28.10.2012].

243. BBC, *Uganda cleric shows gay porn film*, 18 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8521471.stm> [strona z dnia 21.11.2012].

244. Guardian, *Ugandan church leader brands anti-gay bill 'genocide'*, 4 grudnia 2009, <http://www.guardian.co.uk/katine/2009/dec/04/gideon-byamugisha-homosexuality-bill?intcmp=239> [strona z dnia 27.11.2012].

245. BBC, *Gay rights: Africa, the new frontier*, 7 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16068010> [strona z dnia 10.11.2012].

246. IRIN News, *Nigeria: Tightening the noose on gay rights*, 15 listopada 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94207/NIGERIA-Tightening-the-noose-on-gay-rights> [strona z dnia 24.11.2012].

247. BBC, *Nigerian leaders unite against same-sex marriages*, 5 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15992099> [strona z dnia 25.11.2012].

248. ILGA, *Cameroon Catholic archbishop says gays are enemy of creation*, 22 sierpnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nGOdbAZ1Va> [strona z dnia 26.11.2012].

Gideon Assa z Organisation for Gender, Civic Engagement and Youth Development (OGCEYOD) stwierdza, że silna pozycja Kościoła katolickiego ma znaczący wpływ na położenie mniejszości seksualnych. Dodatkowo wzmocnione jest to powszechnym przekonaniem, że homoseksualizm w ogóle nie istnieje, jest chorobą czy złym czarem rzucany przez kogoś innego, najczęściej w celu zemsty. Assa zaznacza jednak, że pomimo tego w Jaunde i Douali rośnie życie społeczne osób należących do mniejszości seksualnych.²⁴⁹

Warto podkreślić, że homoseksualizm w **Kamerunie** nie jest jednak zjawiskiem nowym. Tradycyjnie geje mieszkający w tym kraju nazywani byli *nkouandengué donne l'argent*, m.in. dlatego, że dzięki kontaktom z osobami tej samej płci można było stać się zamożnym. Wśród Fang, jednego z plemion, które zamieszkiwało ziemie wchodzące w skład obecnego Kamerunu, Gabonu i Gwinei Równikowej, homoseksualizm postrzegany był jako lekarstwo na bogactwo. Wierzone, że takie stosunki zapewnią dobrobyt. Również dzisiaj uważa się, że relacje homoseksualne pozwalają zdobyć pieniądze i gwarantują lepsze życie, co sprawia, że niektóre osoby decydują się czerpać z niego dochody, szukając sobie bogatych partnerów lub partnerek. Jednocześnie dla kamuflażu wchodzą w związku heteroseksualne, nazywane w tym przypadku *nfinga*.²⁵⁰

W **Nigerii** zachowania homoseksualne także nie były czymś niespotykanym. Badania etnograficzne i historyczne nad społecznościami zamieszkującymi obecne tereny kraju przed przybyciem Europejczyków pokazują, że, na przykład, w plemieniu Igbo kobiety odgrywały ważną rolę społeczną na równi z mężczyznami. Dopuszczalne były również małżeństwa pomiędzy dwiema kobietami, bowiem system społeczny był zbudowany na zupełnie innym od europejskiego, pojmowaniu roli płciowej i płci. W konsekwencji, niezależnie finansowo kobiety mogły pełnić rolę "kobiecego męża" i odbywać kontakty seksualne ze swoją "żoną".²⁵¹

Obecnie w **Kamerunie** istnieją różne znane miejsca spotkań osób homoseksualnych, na przykład w 2002 roku w Duala otworzono pierwszy klub dla gejów "Pacyfik", lokal później został zamknięty przez właściciela, który chciał realizować inne projekty finansowe. Niedługo potem otworzono drugi taki klub, zwany "Folofolo". Częstym miejscem spotkań osób LGBTI są bary, restauracje czy kluby nocne, zwane *small „g”* (fr. „g” *en miniature*). Określenie to nawiązuje do powieści Patrici Highsmith zatytułowanej *Small g*, w której jeden z bohaterów uczęszcza do klubów w przewodniku oznaczonych małą literą "g", tj. miejsc przeznaczonych dla gejów. W Jaunde osoby homoseksualne można spotkać w niedzielę w okolicach godziny dwudziestej drugiej, która w języku potocznym określana jest jako "msza o 22" (fr. *la messe de 22h*). W mieście osoby LGBTI spotykają się również w soboty w okolicach godziny dwudziestej w dzielnicy Bastos.²⁵²

W Lubumbashi, drugim co do wielkości mieście **DRK**, łatwo można spotkać osoby homoseksualne. Mniejszości seksualne powoli wychodzą z ukrycia i spotykają się w

249. ILGA, *Opinion: Gay rights in Cameroon*, 22 lutego 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/npDCr6S1Fe> [strona z dnia 26.11.2012].

250. Ch. Gueboguo, *Suicide et homosexualité en Afrique : le cas du Cameroun*, artykuł dostępny na stronie: http://semgai.free.fr/contenu/textes/GUEBOGUO_suicide.html [strona z dnia 22.10.2012].

251. T. Msibi, *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1), ss. 65-66.

252. Dennis Altman, Peter Aggleton, Michael Williams, Travis Kong, Vasu Reddy, David Harrad, Toni Reis, Richard Parker, *Men who have sex with men: stigma and discrimination*, *Vewpoint* vol. 380, czerwiec 2012, s. 442.

w klubach nocnych w mieście.²⁵³ W 2010 roku odnotowano w DRK kilka przypadków złego traktowania osób LGBTI przez policję i inne służby porządkowe, **jednak** nie jest to zjawisko powszechne.²⁵⁴ Niezwykle istotną kwestią, która może wpłynąć na poprawę sytuacji osób LGBTI w omawianych krajach jest społeczeństwo obywatelskie i możliwości nieskrępowanego podejmowania działań przez organizacje pozarządowe. Jednak w szczególności w Kamerunie i Ugandzie władze podejmują szereg kroków zmierzających do ograniczenia działania organizacji pozarządowych, co negatywnie przekłada się na kondycję całego społeczeństwa obywatelskiego.

Władze **Ugandy** ograniczają wolności wyrażania poglądów, niezależność mediów oraz swobodę tworzenia organizacji i stowarzyszeń, jak również możliwości organizowania pokojowych zgromadzeń, pomimo tego, że art. 29 ust. 1 Konstytucji tego kraju wprost gwarantuje każde z tych praw i wolności, jak również swobodę wyboru religii lub wierzeń. Jednocześnie art. 38 ust. 2 Konstytucji zapewnia, że każdy obywatel Ugandy ma prawo do uczestnictwa w pokojowych zgromadzeniach organizowanych przez podmioty społeczne, których celem jest wpływ na politykę rządu. W praktyce jednak, według oceny USDOS, AI oraz HRW, władze nie gwarantują tych praw i wolności swoim obywatelom, w szczególności ogranicza się wolność wyrażania własnych poglądów, niezależność mediów oraz wolność organizowania, uczestnictwa i przeprowadzania zgromadzeń publicznych. Amnesty International podkreśla, że po wyborach z lutego 2011 roku rząd wprowadził zakaz protestów, a demonstracje, które odbyły się później policja rozpychała siłą. Rząd uzasadniał, że ich celem było obalenie władzy i dlatego zastosowano takie środki.

W Ugandzie w znaczący sposób ograniczona jest wolność tworzenia i uczestnictwa we wszelkiego rodzaju stowarzyszeniach, związkach i innych organizacjach. Dodatkowo prawo regulujące kwestie związane z sektorem pozarządowym (NGO Registration Act z 2006 roku) w dużej mierze ogranicza rozwój i funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego. Każda organizacja pozarządowa musi przejść proces weryfikacji przez Radę NGO, w skład której wchodzi przedstawiciele różnych ministerstw oraz służb specjalnych. Ustawa definiuje organizację pozarządową jako podmiot powołany w celu udzielania pomocy nieodpłatnej, włączając w to kwestie religijne, edukacyjne, oświatowe, naukowe, społeczne i charytatywne. Pomoc ta świadczona powinna być wspólnie lub części tej wspólnoty (art. 1 ust. 1 lit. e Ustawy o rejestracji organizacji pozarządowych). Rada ma prawo odmówić rejestracji organizacji, której cele stoją w sprzeczności z prawem. W praktyce oznacza to możliwość odmowy rejestracji organizacji, która ma zajmować się lub zajmuje się prawami człowieka lub prawami mniejszości, w tym mniejszości seksualnych.²⁵⁵

Ponadto nie wydawane są zezwolenia na organizację demonstracji i protestów na podstawie art. 32 ust. 2 Ustawy o Policji, który nakazuje ubiegać się o zgodę policji na zgromadzenie, które będzie liczyć 25 lub więcej osób. Policja powołuje się na ten wymóg

253. ILGA, *Congo: gays in a misunderstood struggle*, 24 listopada 2011, <http://ilga.org/ilga/en/article/nh9snSk1Vm> [strona z dnia 26.11.2012].

254. ILGA, *DR Congo: Possible revival of anti-homosexuality bill*, <http://ilga.org/ilga/en/article/n1G0xDt1Kn> [strona z dnia 26.11.2012].

255. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Uganda*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

pomimo tego, że Sąd Konstytucyjny orzekł w 2008 roku o niezgodności tego artykułu z Konstytucją Ugandy.²⁵⁶ Wielu organizacjom odmówiono lub nie odpowiedziano na wnioski dotyczące organizacji zgromadzenia publicznego.

Raporty USDOS, AI i HRW podają, że policja brutalnie rozprawiała się z protestującymi: według różnych źródeł w kwietniu i maju 2011 roku zabito co najmniej 10 (USDOS) lub 9 demonstrantów (AI). AI podkreśla, że policja użyła wtedy nadmiernej siły wobec protestujących przy co najmniej sześciu okazjach. Wiele osób w rezultacie działania organów porządku publicznego zostało rannych lub poważnie rannych. W kwietniu 2011 roku wobec demonstrantów użyto siły, a wiele spotkań różnych organizacji zostało zamkniętych przez władze. Natomiast materiały kampanijne i informacyjne zarekwirowano. Prezydent Museveni zaś krytykowany jest za korupcję, bezrobocie oraz wzrost zakażeń HIV, pogarszający się system opieki zdrowotnej oraz szkolnictwo.²⁵⁷

Trudna sytuacja w kraju przyczynia się do zaostrzenia polityki władz **Ugandy** w stosunku do organizacji zajmujących się prawami człowieka. Te spotykają się z coraz większymi represjami i ograniczeniem działań, a aktywiści są nękani, zatrzymywani przez policję oraz grozi się im śmiercią. Organizacje walczące o prawa mniejszości seksualnych pracują na bardzo niepewnym gruncie, obawiając się, że nie będą mogły kontynuować swoich działań. Niektóre z nich zmuszone są do autocenzury tylko po to, aby nie narazić się władzy.²⁵⁸

W czerwcu 2012 roku Simon Lokodo, Minister ds. Etyki i Spójności Ugandy oświadczył, że 38 organizacji pozarządowych zostanie wyrejestrowanych z powodu działalności, która niszczy tradycję i kulturę kraju oraz promuje homoseksualizm.²⁵⁹ Lokodo stwierdził, że "ponad wszelką wątpliwość udało mi się stwierdzić, że 38 organizacji pozarządowych, jeżeli nie więcej, istnieje nie z przyczyn humanitarnych, lecz po to, aby zniszczyć tradycję i kulturę kraju poprzez promocję homoseksualizmu". Dodał, że "wiemy, że pod płaszczykiem działań o charakterze humanitarnym, organizacje te używane są w celu promocji nieodobrej kultury. Promują homoseksualizm jakby był to najlepszy sposób zachowania seksualnego. (...) Jeżeli organizacje te będą nadal działały, to będzie to działanie nielegalne. Zostaną wykryte i postawione przed sąd". Uzasadnił, że "homoseksualizm jest nielegalny, nie do zaakceptowania oraz wypacza kulturę. W żaden sposób nie wnosi nic pozytywnego. Jeżeli homoseksualizm będzie zalegalizowany, to tak jakby społeczeństwu nie oferować żadnej przyszłości. Nie ma możliwości prokreacji pomiędzy dwoma mężczyznami czy dwiema kobietami. Bardzo to potępiamy".²⁶⁰ Tygodnik

256. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Uganda*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

257. Maria Burnett, *Uganda making life tough for NGOs, LGBT rights*, 30 sierpnia 2012, <http://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2012/08/30/uganda-making-life-tough-for-ngos-lgbt-rights/?iref=allsearch> [strona z dnia 25.11.2012].

258. HRW, *Uganda: Minister Shuts Down Rights Workshop*, 16 lutego 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/02/16/uganda-minister-shuts-down-rights-workshop> [strona z dnia 26.11.2012] oraz HRW, *Uganda: Growing Intimidation, Threats to Civil Society*, 21 sierpnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/08/21/uganda-growing-intimidation-threats-civil-society> [strona z dnia 26.11.2012].

259. ILGA, *Humanity is under attack in Uganda*, 26 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nBqx4qC1w1> [strona z dnia 26.11.2012].

260. Guardian, *Uganda bans 38 organisations accused of 'promoting homosexuality'*, 20 czerwca 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jun/20/uganda-bans-organisations-promoting-homosexuality> [strona z dnia 21.10.2012].

"The Observer" wydawany w Ugandzie dotarł do listy organizacji kwalifikujących się do zamknięcia i są to, m.in.: Civil Society Coalition on Human Rights and Constitutional Law, The Refugee Law Project, The Rainbow and Diversity Organization, The Angel Support Group, Trans Equality Uganda oraz The Rainbow Foundation Mbarara.²⁶¹

Wcześniej władze nie godziły się na spotkania i szkolenia prowadzone przez organizacje zajmujące się prawami osób LGBTI. 14 lutego 2012 roku Minister ds. Etyki i Integracji zakazał dalszego prowadzenia spotkania organizowanego przez Freedom and Roam Uganda (FARUG) w jednym z hoteli w Entebbe. Minister stwierdził, że konferencja była nielegalna oraz naruszała wolność zgromadzeń i wolność wyrażania poglądów. Dodał również, że działania podejmowane przez FARUG są wbrew tradycji i uznał spotkanie za nielegalne. Human Rights Watch powołuje się na świadków wydarzenia, którzy twierdzą, że Kashy Jacquelin Nabagasera grożono aresztowaniem. Kobieta zmuszona była uciekać z hotelu i schronić się w bezpiecznym miejscu. Zamknięcie spotkania przez władze odbyło się tydzień po tym, jak David Bahati ponownie wniósł pod obrady Parlamentu projekt prawa antyhomoseksualnego.²⁶²

Cztery miesiące później, 19 czerwca 2012 roku, policja wkroczyła i zamknęła inne szkolenie dla osób LGBTI organizowane przez East and Horn of Africa Human Rights Defenders Project (EHAHRDP). Dotyczyło ono kwestii związanych z monitorowaniem praw mniejszości seksualnych. Uczestniczyły w nim osoby z Rwandy, Tanzanii, Kenii i Ugandy. Policja wkroczyła na szkolenie o godzinie 14.30 czasu lokalnego. Hotel, w którym się odbywało, otoczono. Zablokowano wszystkie wyjścia. Pod budynek przyjechała ciężarówka z policjantami w pełnym ekwipunku. Wiele z osób biorących udział w szkoleniu wróciło do swoich pokoi, jednak policja sprawdziła rejestr hotelowy i kazała wszystkim zgromadzić się w jednym z pomieszczeń. Około godziny 17.00 do policyjnego wozu odprowadzono 3 działaczy EHAHRDP oraz 3 uczestników szkolenia. Zdaniem Amnesty International prześladowanie osób LGBTI w Ugandzie wzrosło. Na osoby LGBT "poluje się jak na czarownice", grupa ta doświadcza dyskryminacji i przemocy.²⁶³ W **Kamerunie** ważną kwestią jest brak zapewnienia wolności zrzeszania się oraz wolności wyrażania własnych poglądów, co wpływa na sytuację osób LGBTI. Władze w znacznej mierze ograniczają wolne media, a dziennikarze nie mają możliwości swobodnego działania i przygotowywania niezależnych materiałów.²⁶⁴ Amnesty International dodaje, że kilkunastu dziennikarzy zostało aresztowanych i uwięzionych, w szczególności dotyczyło to grupy, która relacjonowała demonstracje antyrządowe na początku roku i później po wyborach prezydenckich, w październiku 2011 roku. Władze odmawiają aktywistom i organizacjom działającym na rzecz praw człowieka możliwości organizacji pokojowych zgromadzeń publicznych, pomimo tego, że prawo w praktyce to gwarantuje.²⁶⁵ Co prawda

261. The Washington Time, *Advocacy of gay rights unwelcome in Uganda*, 4 lipca 2012, <http://www.Washingtontimes.com/news/2012/jul/4/uganda-targets-rights-groups-in-anti-gay-campaign/> [strona z dnia 21.10.2012].

262. HRW, *Uganda: Minister Shuts Down Rights Workshop*, 16 lutego 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/02/16/uganda-minister-shuts-down-rights-workshop> [strona z dnia 26.11.2012].

263. AI, *Uganda: Police close down gay rights workshop*, 19 czerwca 2012, <http://www.amnesty.org/en/news/uganda-police-close-down-gay-rights-workshop-2012-06-19> [strona z dnia 21.10.2012].

264. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Cameroon*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

265. AI, *Amnesty International Report 2012, The state of the world's human rights, Cameroon*, raport dostępny na stronie: <http://www.amnesty.org/en/annual-report/2012> [strona z dnia 12.10.2012].

organizatorzy są zobowiązani do powiadomienia o zamiarze przeprowadzenia demonstracji czy innego rodzaju zdarzenia, ale obowiązujące przepisy nie nakładają na nich obowiązku otrzymania formalnej zgody od władz, a te w teorii nie mogą również wydać zakazu zgromadzenia publicznego. Jednak w oparciu o przyjętą interpretację prawa organy państwowe odmawiają lub nie wyrażają zgody na tego rodzaju przedsięwzięcia.²⁶⁶ Komisja Europejska w swoim raporcie opisuje, że wspiera działania na rzecz obrońców praw człowieka i finansuje projekty związane z ochroną tych praw. Jedno z takich przedsięwzięć, festiwal filmowy praw człowieka w Jaunde, nie mógł zostać zorganizowany z powodu zakazu wydanego przez władze, które obawiały się zagrożenia dla porządku publicznego.²⁶⁷

W **Kamerunie** Unia Europejska finansuje projekty, które w założeniu mają budować potencjał wśród środowiska zajmującego się

budując potencjał środowiska zajmującego się prawami osób LGBTI, jednak spotyka się to z krytyką władz, które uważają, że prowadzi to do promocji homoseksualizmu.²⁶⁸ Większość działań na rzecz mniejszości seksualnych spotyka się z reakcją ze strony państwa. 27 marca 2012 roku władze zamknęły szkolenie, podczas którego dyskutowano na temat praw człowieka, w tym praw osób LGBTI. Spotkanie organizowane było przez Adolescents against AIDS (SID'ADO), Association pour la Défense de Homosexuelles (ang. *Association for the Defense of Gays and Lesbians*, ADEPHO) oraz Collective des Familles des Enfants Homosexuelles (ang. *Collective of Families of Gay and Lesbian Children*), ale byli na nim obecni również przedstawiciele ambasad Stanów Zjednoczonych i Niemiec. Najpierw organizatorzy otrzymali formalną zgodę władz lokalnych, później jednak, podczas trwania szkolenia, do hotelu, w którym się ono odbywało, wtargnęła policja. Władze lokalne tuż przed jego rozpoczęciem wycofały swoją zgodę, argumentując, że podczas trwania szkolenia będą dyskutowane prawa mniejszości seksualnych. Stephane Koche, jeden z organizatorów, został aresztowany i przetrzymany na komisariacie przez 3 godziny.²⁶⁹

Słabość sektora pozarządowego wpływa również na kwestie związane z profilaktyką i leczeniem HIV/AIDS wśród mniejszości seksualnych mieszkających w Nigerii, DRK, Ugandzie i Kamerunie. Warto przypomnieć, że we wszystkich tych państwach liczba osób zakażonych HIV jest znacząca, tym bardziej wydaje się zasadnym prowadzenie profilaktyki i leczenia wśród grup najbardziej zagrożonych zakażeniem HIV.

W preambule do Konstytucji Kamerunu bezpośrednio nawiązuje się do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka wymieniając m.in. wolność wyrażania własnych poglądów, prawo do pracy, wolność tworzenia organizacji i stowarzyszeń. W art. 1 gwarantuje się, że Republika Kamerunu "powinna uznawać i chronić tradycyjne wartości, które odpowiadają demokratycznym pryncypiom, prawom człowieka i prawu".

266. USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011, Cameroon*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

267. EU, *Human Rights and Democracy in The World: Report In EU Action In 2011*, czerwiec 2012, raport dostępny na stronie: http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/2011_hr_report_en.pdf [strona z dnia 15.11.2012].

268. EU, *Human Rights and Democracy in The World: Report In EU Action In 2011*, czerwiec 2012, raport dostępny na stronie: http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/2011_hr_report_en.pdf [strona z dnia 15.11.2012].

269. HRW, *Cameroon: LGBT Rights Workshop Shut Down*, 5 kwietnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/04/05/cameroon-lgbt-rights-workshop-shut-down> [strona z dnia 26.11.2012].

W raporcie z 2010 roku The International Gay and Lesbian Human Rights Commission (IGLHRC) podkreśla, że obowiązujące w **Kamerunie** prawo ogranicza mniejszościom seksualnym dostęp do profilaktyki i leczenia HIV/AIDS, powodując stygmatyzację tej grupy.²⁷⁰ Ponadto władze nie zezwalają na dystrybucję w więzieniach prezerwatyw, pomimo tego, że stosunki seksualne pomiędzy mężczyznami i gwałty w ośrodkach zamkniętych są częstym zjawiskiem.²⁷¹ Takie działanie zmniejszyłoby liczbę zakażeń wirusem HIV.

Również w **Nigerii** osoby LGBTI, które są zakażone HIV, nie mają dostępu do pomocy medycznej. Jeżeli chcą umówić się na wizytę u lekarza, zazwyczaj podają fałszywe dane, obawiając się upokorzenia.²⁷² Zdecydowanie negatywnie wpływa to na profilaktykę i leczenie HIV/AIDS pomimo tego, że w krajowym planie na rzecz promocji i ochrony praw człowieka z 2006 roku (National Action Plan for the Promotion & Protection of Human Rights in Nigeria) opublikowanym przez władze Nigerii jasno wspomina się o tym, że konstytucja chroni obywateli przed dyskryminacją bezpośrednią i pośrednią. Jednocześnie w dokumencie zaznacza się, że zakażenie HIV, wiek oraz orientacja seksualna powodują dyskryminację i nierówność społeczną.²⁷³

Brak odpowiedniej profilaktyki i leczenia HIV/AIDS wśród osób LGBTI jest powszechne w **Ugandzie**. Dotychczas władze nie prowadziły programów dedykowanych tej grupie. Jednak w maju 2012 roku Komisarz ds. Praw Człowieka podczas prezentacji corocznego raportu przed Parlamentem zaznaczył, że istnieje potrzeba zagwarantowania wszystkim bez wyjątku dostępu do opieki medycznej.²⁷⁴

Z inicjatywny środowisk pozarządowych 19 maja 2012 roku w Kampali otworzono pierwsze centrum dla osób LGBTI, które udziela pomocy medycznej, zajmie się osobami chorymi na HIV oraz leczeniem chorób przenoszonych drogą płciową. Centrum zostało otworzone przez grupę Ice Breakers Uganda (IBU). Jednym z powodów otwarcia kliniki był fakt, że wielu lekarzy w Ugandzie obawia się udzielać pomocy osobom homoseksualnym.²⁷⁵ Dennis Wamala, jeden z działaczy na rzecz praw osób LGBTI powiedział, że w nowotworzonej klinice będą pracować profesjonalści, a centrum ma poprawić dostęp tej grupy do opieki medycznej. Jest otwarte dla wszystkich i udziela bezpłatnej pomocy.

270. IGLHRC, *Cameroon: The Status of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights in Cameroon. Shadow Report*, 1 czerwca 2010, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/publications/reportsandpublications/1488.html> [strona z dnia 26.11.2012].

271. HRW, *Cameroon: Same-Sex Relations Bring Attacks, Arrests*, 4 listopada 2010, <http://www.hrw.org/news/2010/10/28/cameroon-same-sex-relations-bring-attacks-arrests> [strona z dnia 26.11.2012].

272. IRIN News, *Nigeria: Tightening the noose on gay rights*, 15 listopada 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94207/NIGERIA-Tightening-the-noose-on-gay-rights> [strona z dnia 24.11.2012].

273. HRW, *Joint Memorandum to the Government of Nigeria: 'Same Gender Marriage (Prohibition) Bill, 2011' violates Constitution*, 1 listopada 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/11/01/joint-memorandum-government-nigeria-same-gender-marriage-prohibition-bill-2011-viola> [strona z dnia 26.11.2012].

274. ILGA, *Uganda Human Rights Commission Report Urges Right To Health For All*, 4 maja 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nwrcnYq1vf> [strona z dnia 26.11.2012].

275. Freedom and Roam Uganda (Farug), grupa działająca na rzecz praw lesbijek w Ugandzie, przeprowadziła badanie, z którego wynika, że lekarze udzielając osobom homoseksualnym pomocy medycznej kierują się przesłankami religijnymi czy kulturalnymi a nie etyką zawodową. Z badania wynika również, że wielu lekarzy boi się udzielać pomocy homoseksualistom. ILGA, *First Lgbti Clinic Opens In Uganda's Capital, Kampala*, maj 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/ny8GRYb13Z> [strona z dnia 21.11.2012].

Wiele osób LGBTI obawia się wizyt w szpitalu lub u lekarza, głównie z powodu atmosfery, jaka powstała po przedstawieniu propozycji prawa antyhomoseksualnego w 2009 roku. Projekt również wprowadzał kary dla tych lekarzy, którzy nie będą przysyłać policji danych o homoseksualnych pacjentach.²⁷⁶

Richard Nduhura, Minister Zdrowia **Ugandy**, powiedział, że klinika nie jest potrzebna, ponieważ "my nie dyskryminujemy i nie marginalizujemy, jeżeli chodzi o udzielanie pomocy medycznej. Kiedy ludzie zgłaszają się o pomoc, nie możemy pytać o ich orientację seksualną". Dyrektor Generalny ugandyjskiej Komisji ds. AIDS (Uganda AIDS Commission), David Apuuli Kihumuro, powiedział, że "nonsensem jest stwierdzenie, że osoby LGBTI są zawsze dyskryminowane w dostępie do pomocy medycznej. Byłem lekarzem przez 40 lat i nigdy nie słyszałem, aby pacjenta pytano o jego orientację seksualną". Ponadto, Samuel Lokodo zamierza przeprowadzić śledztwo w sprawie centrum, bowiem potencjalnie może ono promować homoseksualizm. "Jeżeli okaże się, że klinika promuje kulturę, która nie pozostaje w zgodzie z naszą moralnością, klinika zostanie zamknięta. (...) Te osoby [LGBTI] przeprowadzają swoje operacje pod ukryciem, nie jest łatwo je wyśledzić. Jednak nie możemy pozwolić na jakieś zgromadzenia, stowarzyszenia, infrastrukturę czy działania, które promują homoseksualizm".²⁷⁷ Adres kliniki nie jest podawany do publicznej wiadomości w obawie o bezpieczeństwo pacjentów.²⁷⁸

W opracowywanej krajowej strategii zwalczania HIV/AIDS nie pojawiają się zapisy dotyczące homoseksualistów i mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami. Jams Kigozi z ugandyjskiej Komisji ds. AIDS, instytucji odpowiedzialnej za przygotowanie dokumentu, stwierdził, że ponieważ homoseksualizm jest nielegalny w kraju, strategia nie będzie dotyczyć tej kwestii.²⁷⁹ Osoby homoseksualne zostały jednak zidentyfikowane jako grupa najwyższego ryzyka w ramach programu ochrony zdrowia publicznego w Ugandzie. Wiele inicjatyw podejmowanych przez rząd nie oferuje jakiegokolwiek pomocy osobom LGBTI.²⁸⁰

W **Ugandzie** zauważalny jest postęp w dziedzinie zwiększania świadomości na temat praw i sytuacji mniejszości seksualnych. 4 sierpnia 2012 roku po raz pierwszy odbyła się parada równości. Ponad 100 osób zebrało się na plaży w Entebbe w pobliżu Jeziora Wiktorija, sprzedano wówczas 250 biletów. Podczas trwania parady zjawiła się policja, zatrzymując 3 osoby, które później wypuszczono.²⁸¹ Sexual Minorities Uganda w marcu 2012 roku zorganizowała demonstrację przeciwko przemocy motywowanej płcią. Protestujący nieśli również plakaty dotyczące praw mniejszości seksualnych.²⁸² W Kampali

276. ILGA, *First Lgbti Clinic Opens In Uganda's Capital, Kampala*, maj 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/ny8GRYb13Z> [strona z dnia 21.11.2012].

277. Lokodo powiedział również, "If the clinic was for offering social services to the people, that would be good. However, this clinic is meant for giving assurances those who are involved in it [homosexuality]. It's supposed to treat the ruptured backs [anus]. We can't allow this."

278. IRIN News, *Uganda: New LGBTI clinic faces fierce government criticism*, lipiec 2012, <http://m.irinnews.org/95844.htm> [strona z dnia 21.11.2012].

279. IRIN News, *Uganda: Calls for inclusion of MSM in new HIV strategy*, 26 sierpnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/93586/UGANDA-Calls-for-inclusion-of-MSM-in-new-HIV-strategy> [strona z dnia 24.11.2012].

280. ILGA, *First Lgbti Clinic Opens In Uganda's Capital, Kampala*, maj 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/ny8GRYb13Z> [strona z dnia 21.11.2012].

281. ILGA, *"Give me PRIDE, or give me Death!"*, 30 sierpnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nHyUyEE1Ws> [strona z dnia 26.11.2012].

282. ILGA, *Uganda's gays see public opinion gains*, 26 marca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nsMKcwM1ZS> [strona z dnia 26.11.2012].

w czerwcu 2012 roku wyświetlano film dokumentalny pt. *Gay Love in Pre-colonial Africa: The Untold Story of Ugandan Martyrs*. Dokument opisuje historię męczenników, którzy w latach 1885-1887 przeszli na chrześcijaństwo i odmówili królowi Bugandy odbycia z nim stosunku seksualnego. Co ważne, królestwo Buganda nadal istnieje i jest rządzone przez króla Kabaka Ronalda Mutebi II. Władze kilkakrotnie przekonywały go do wsparcia przygotowywanego projektu prawa antyhomoseksualnego, ale bez skutku. W dokumencie pokazano wywiady z członkami Bugandy, tradycję i kulturę tej grupy, wraz np. z malowidłami, które przedstawiają stosunek seksualny pomiędzy mężczyznami. Film ma być wyświetlany w różnych miejscach w kraju.²⁸³

Mniejszości seksualne podejmują również mniej konwencjonalne metody walki o swoje prawa. Na przykład w maju 2012 roku kilka rządowych stron internetowych zostało zaatakowanych przez hakerów. Na stronie premiera pojawił się wpis, w którym przeproszał gejów za swoje zachowanie oraz wspierał organizowaną paradę równości.²⁸⁴ Na innych stronach zamieszczano oświadczenia o tym, że działania rządu są nie do zaakceptowania.²⁸⁵

Pomimo pozytywnych zmian i powołania w marcu 2012 roku parlamentarnej Komisji ds. Praw Człowieka, jeden z posłów stwierdził, że będzie ona forum i tubą dla homoseksualistów do promowania ich spraw.²⁸⁶ Z kolei we wrześniu 2012 roku władze Ugandy zatrzymały brytyjskiego producenta teatralnego Davida Cecila za wystawienie w kraju sztuki dotyczącej homoseksualnego mężczyzny. Sąd jednocześnie nie zezwolił Celilowi na opuszczenie kraju. Sztuka pt. *The River and the Mountain* została kilkakrotnie (w dniach od 17 do 23 sierpnia 2012 roku) wystawiona w Kampali pomimo tego, że ugandyjska Rada Mediów nie wyraziła na to zgody. Organ stwierdził dopiero 29 sierpnia, że sztuka promuje homoseksualizm, co jest niezgodne z ugandyjskim prawem. Cecilowi postawiono zarzut nieprzestrzegania postanowienia Rady.²⁸⁷

Prawa mniejszości seksualnych to trudny temat społeczny. Zarówno USDOS, AI, HRW oraz Komisja Europejska podkreślają, że prawa osób LGBTI w omawianych krajach (wyłączając DRK) nie są gwarantowane przez tamtejsze władze, co przejawia się przede wszystkim w dyskryminacji oraz ściganiu i sądzeniu osób, które dopuścili się kontaktów lub domniemyanych kontaktów z osobą tej samej płci.

Mniejszości seksualne w **Ugandzie**, według USDOS, AI i HRW, narażone są na dyskryminację, groźby, zastraszanie, a prawa tej grupy są znacząco ograniczane. Podobnie sytuację oceniła Wysoka Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (OHCHR,

283. ILGA, *Ugandan Documentary on Gay Love in Pre-Colonial Africa*, 8 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nzLycnr1HP> [strona z dnia 26.11.2012].

284. BBC, *Uganda prime minister hacked 'over gay rights'*, 18 maja 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-19281664> [strona z dnia 21.11.2012].

285. Reuters, *Gay rights activists hack Ugandan government website*, 16 sierpnia 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/08/16/net-us-uganda-gayrights-idUSBRE87F0X120120816> [strona z dnia 23.11.2012].

286. ILGA, *Ugandan Parliament Creates New Committee On Human Rights*, 7 marca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nqZaayF1Q4> [strona z dnia 26.11.2012].

287. ILGA, *Uganda Releases Gay Play Producer, David Cecil On Bail*, 19 września 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/njswOU91Fk> [strona z dnia 26.11.2012] oraz ILGA, *Uganda: Producer of Nation's First Gay Play Could Be Jailed*, 11 września 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nlHdgwh1J4> [strona z dnia 26.11.2012]

288. OHCHR, *OHCHR in Uganda (2010-2011)*, <http://www.ohchr.org/EN/Countries/AfricaRegion/Pages/UGSummary2010-2011.aspx> [strona z dnia 29.10.2012].

ang. *The United Nations High Commissioner for Human Rights*) stwierdzając, że niepokój wzbudza w szczególności nierówne traktowanie osób LGBTI, zakażonych HIV oraz kobiet.²⁸⁸ Ocena ta stoi w sprzeczności z tym co władze Ugandy powiedziały podczas Powszechnego Przeglądu Okresowego Rady Praw Człowieka ONZ. Stwierdzono wtedy, że rząd nie dopuścił się jakiegokolwiek zbrodni przeciwko osobom LGBTI i podkreślano, że prawo Ugandy nie dyskryminuje tej grupy oraz umożliwia tworzenie i prowadzenie organizacji pozarządowych, ale istotne jest to, aby każdy podmiot spełniał wymienione prawem kryteria.²⁸⁹

Polityka władz Ugandy dotycząca praw osób homoseksualnych nadal pozostaje niezmienna, a odrzucenie przedstawionych podczas Przeglądu Okresowego Praw Człowieka rekomendacji jest tego dodatkowym potwierdzeniem. Wydaje się, że prezydent Ugandy dystansuje się od podejmowanych inicjatyw ustawodawczych dotyczących zaostrożenia prawa antyhomoseksualnego ze względu na potencjalną reakcję ze strony państw zachodnich, które poprzez projekty rozwojowe zasilają również budżet państwa. Co prawda doradca prezydenta John Nagenda stwierdził, że "jeżeli Amerykanie mają nam mówić co robić, lepiej niech idą do diabła",²⁹⁰ jednak wypowiedzi czołowych polityków są raczej bardziej dyplomatyczne i stonowane.

Sytuacja osób LGBTI w Ugandzie, Kamerunie, DRK oraz Nigerii jest trudna. Grupa ta spotyka się z dyskryminacją, ostracyzmem społecznym czy ma ograniczony dostęp do opieki medycznej, w szczególności leczenia i profilaktyki HIV/AIDS. Ponadto narażona jest na ataki werbalne i fizyczne ze strony społeczeństwa, różnego rodzaju grup oraz osób indywidualnych. Słabość sektora pozarządowego w znaczący sposób wpływa na możliwość zmiany tej sytuacji i zwiększania świadomości dotyczącej praw osób należących do mniejszości seksualnych. Jednocześnie, według niektórych źródeł, osoby LGBTI, w szczególności w Ugandzie i Kamerunie, narażone są na utratę zdrowia lub życia oraz w niektórych przypadkach na prześladowanie. Jednocześnie władze tych krajów nie chcą lub nie mogą zapewnić im odpowiedniej ochrony.

289. *Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Uganda, A/HRC/19/16*, 22 grudnia 2011, dokument dostępny na stronie: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.16_English.pdf [strona z dnia 28.03.2012]. Zob. w szczególności punkt 72 oraz punkt 111.71.

290. BBC, *Gay rights: Africa, the new frontier*, 7 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16068010> [strona z dnia 10.11.2012].

TABELA 1. PRAWO A ZACHOWANIA HOMOSEKSUALNE W KRAJACH AFRYKAŃSKICH

Prawo penalizujące zachowania homoseksualne i zachowania sprzeczne z naturą w wybranych krajach afrykańskich (Tabela nie obejmuje takich krajów jak: Maroko/Sahara Zachodnia, Algiera, Libia, Tunezja, Egipt, Sudan, Sudan Południowy, Czad, Niger oraz Mali)

KRAJ	M/M	K/K	KARA/UWAGI
ANGOLA	TAK	TAK	Osoba, która dopuszcza się czynności sprzecznych z naturą może być skazana na obóz pracy.
BENIN	TAK	TAK	Każdy osoba, która popełnia czyn niezgodny z naturą z osobą tej samej płci może być skazana na karę więzienia od roku do 3 lat i grzywnę od 100 tys. do 500 tys. franków (art. 88 Kodeksu Karnego).
BOTSWANA	TAK	TAK	Osobie, która dopuszcza się przestępstwa przeciwko naturze tj. ma kontakty seksualne z osobą tej samej płci (kontakty seksualne przeciwko naturze), zwierzęciem lub zezwala na takie kontakty grozi kara więzienia do lat 7. Kara więzienia do lat 5 jeżeli ma zamiar popełnienia przestępstwa przeciwko naturze. Art. 164 (przestępstwo przeciwko naturze) oraz art. 165 (zamiar popełnienia przestępstwa) Kodeksu Karnego http://www.elaws.gov.bw/default.php?UID=602 [strona z dnia 10.10.2012].
BURKINA FASO	TAK	TAK	Kara więzienia od 2 miesięcy do 2 lat i grzywna w wysokości od 50 tys. do 600 tys. franków za przestępstwo przeciwko moralności publicznej (pl. pogwałcenie norm obyczajowych, fr. <i>un outrage public à la pudeur</i>). Przestępstwo przeciwko moralności to czyn zamierzony popełniony w miejscu publicznym lub prywatnym. Sekcja 8, art. 410 Kodeksu Karnego. http://www.justice.gov.bf/files/Documents%20en%20lign/Textes%20juridiques/Codes%20et%20Lois/Le_code_pnal_de_1996.pdf [strona z dnia 10.10.2012].
BURUNDI	TAK	TAK	Kara więzienia od 3 miesięcy do 2 lat i/lub grzywna od 50 tys. do 100 tys. franków za kontakty seksualne z osobą tej samej płci. Art. 567 Kodeksu Karnego. http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,BDI,,4c31b05d2,0.html [strona z dnia 10.10.2012].
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA	NIE	NIE	Prawo nie penalizuje homoseksualizmu ani kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.

KRAJ	M/M	K/K	KARA/UWAGI
DŻIBUTI	?	?	<p>Miesiąc więzienia i grzywna 50 tys. franków za nakłanianie/zabieganie gestem, słowem lub innymi możliwymi środkami osób, bez względu na ich płeć, do czynności lubieżnych (fr. <i>provoquer à la débauche</i>).</p> <p>Księga V, Rozdział V (Contraventions De Cinquieme Classe), Art. R. 5 pkt 10° Kodeksu Karnego.</p> <p>http://www.djibouti.mid.ru/doc/UK.htm [strona z dnia 10.10.2012].</p> <p>Jednocześnie art. 390 Kodeksu Karnego penalizuje zachowania mające charakter dyskryminujący z powodu pochodzenia, płci, sytuacji rodzinnej, stanu zdrowia, niepełnosprawności, obywatelstwa (lit. fr. <i>moeurs</i>), poglądów politycznych, działania związkowego, przynależności lub braku przynależności (do grup/stowarzyszeń/organizacji), narodowości, pochodzenia etnicznego, rasy lub religii.</p>
ERYTREA	TAK	TAK	<p>Ktokolwiek kto dopuszcza się kontaktu seksualnego z osobą tej samej płci oraz jakiegokolwiek innego czynu nierządnego może być skazany na karę więzienia. (ang. <i>simple imprisonment</i> art. 105 ust. 1 Kodeksu Karnego) od 10 dni do 3 lat (art. 600 w związku z art. 105 ust. 1 Kodeksu Karnego).</p>
ETIOPIA	TAK	TAK	<p>Kara co najmniej roku więzienia, jednak nie więcej niż 10 lat za "akt homoseksualny".</p> <p>Akt homoseksualny z niepełnoletnim - kara więzienia od 3 do 15 lat. Jeżeli małoletni jest poniżej 13 roku życia kara więzienia od 15 do 25 lat. W przypadku kobiety mającej kontakty seksualne z małoletnią kara więzienia do lat 10 (art. 631 Kodeksu Karnego).</p> <p>Zob. również art. 629 w związku z art. 630 Kodeksu Karnego.</p> <p>http://www.unhcr.org/refworld/country,,NATLEGBOD,,ETH,,49216b572,0.html [strona z dnia 10.10.2012].</p>
GABON	NIE	NIE	
GAMBIA	TAK	TAK	<p>Kara 14 lat więzienia za kontakty seksualne "sprzeczne z naturą", kontakty seksualne ze zwierzętami lub umożliwienie jakiegokolwiek osobie takich kontaktów (art. 144 ust. 1 Kodeksu Karnego).</p> <p>Kontakty seksualne "sprzeczne z naturą" obejmują, obcowanie analne i oralne, penetrację analną lub oralną jakimkolwiek przedmiotem oraz "inne akty homoseksualne" (art. 144 ust. 2 Kodeksu Karnego).</p> <p>http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex_browse.details?p_lang=en&p_country=GMB&p_classification=01.04&p_origin=COUNTRY&p_sortby=SORTBY_COUNTRY [strona z dnia 10.10.2012].</p>

KRAJ	M/M	K/K	KARA/UWAGI
GHANA	TAK	TAK	Za kontakty seksualne, które są "sprzeczne z naturą" grozi kara więzienia co najmniej 5 lat jednak nie więcej niż 25 lat (sekcja 104 pkt 1 Kodeksu Karnego). Kontakt "sprzeczny z naturą" to nienaturalny kontakt seksualny odbyty z osobą lub zwierzęciem (sekcja 104 pkt 2 Kodeksu Karnego). http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.imldb.iom.int%2FviewDocument.do%3Fid%3D%257B3856B76B-1B0E-47BB-B967-C88B8F0534C7%257D&ei=dFOtUP3cEM2Shgf-pq4DQBw&usq=AFQjCNEdHMbss5ivqSXXtCBmk2r-nkQsyoQ&cad=rja [strona z dnia 10.10.2012].
GWINEA	TAK	TAK	Za akt przeciwko naturze popełniony z osobą tej samej płci grozi kara więzienia od 6 miesięcy do 3 lat i grzywna od 100 tys. do 1 miliona franków. Jeżeli akt popełniony został z osobą poniżej 21 lat grozi maksymalna kara. Jeżeli akt został skonsumowany lub użyto siły, kara więzienia powinna wynosić od 5 do 10 lat. (art. 325 Kodeksu Karnego). http://www.unhcr.org/refworld/country,LEGAL,,LEGISLATION,GIN,,44a3eb9a4,0.html [strona z dnia 10.10.2012].
GWINEA BISSAU	NIE	NIE	
GWINEA RÓWNIKOWA	NIE	NIE	
KAMERUN	TAK	TAK	Osoba, która ma kontakty seksualne z osobą tej samej płci podlega karze więzienia od 6 miesięcy do 5 lat i karze grzywny od 20 tys. do 200 tys. franków. (Art. 347 bis Kodeksu Karnego). http://www.juriafrica.com/document/11417/art-347-bis-code-penal.html [strona z dnia 10.10.2012].
KENIA	TAK	TAK	Osoba, która dopuszcza się kontaktów seksualnych "sprzecznych z naturą", kontaktów seksualnych ze zwierzętami, zezwala mężczyźnie na kontakty seksualne przeciwko naturze z kobietą albo mężczyzną, może podlegać karze 14 lat więzienia lub 21 lat więzienia, jeżeli kontakt seksualny był popełniony na innej osobie, bez jej przyzwolenia lub na niej wymuszony (art. 162 Kodeksu Karnego). Osobie, która usiłowała popełnić przestępstwo seksualne przeciwko naturze grozi kara 7 lat więzienia (art. 163 Kodeksu Karnego). Mężczyzna, który w miejscu prywatnym lub publicznym dopuszcza się czynu nierządowego z innym mężczyzną lub gdy stara się doprowadzić do czynu nierządowego innych mężczyzn podlega karze więzienia na okres 5 lat (art. 165 Kodeksu Karnego). http://www.kenyalaw.org/Downloads/GreyBook/8.%20The%20Penal%20Code.pdf [strona z dnia 10.10.2012].

KRAJ	M/M	K/K	KARA/UWAGI
KOMORY	TAK	TAK	Kara więzienia od roku do 5 lat i grzywna od 50 tys. do miliona franków za akt nieobyczajny lub "sprzeczny z naturą" z osobą tej samej płci. Jeżeli akt został popełniony z małoletnim grozi zawsze kara maksymalna (art. 319 ust. 3 Kodeksu Karnego). http://www.comores-droit.com/code/penal [strona z dnia 10.10.2012].
KONGO	NIE	NIE	
LESOTHO	TAK	NIE	Kwestia karania za kontakty homoseksualne regulowana jest przez prawo zwyczajowe. Kodeks Karny nie obejmuje czynów o charakterze homoseksualnym. Z kolei Criminal Procedure and Evidence Act w sekcji 187 pkt. 5 stwierdza, że sodomia jest przestępstwem przeciwko moralności. Prawo ogranicza się jedynie do penalizacji kontaktów homoseksualnych pomiędzy mężczyznami i nie wspomina o takich kontaktach pomiędzy dwoma kobietami. http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session8/LS/MSG_UPR_LSO_S08_2010_MatrixSupportGroup.pdf [strona z dnia 10.10.2012].
LIBERIA	TAK	TAK	Kara więzienia do roku za sodomie, która definiowana jest jako anormalny akt seksualny (sekcja 14.74 Kodeksu Karnego).
MADAGASKAR	TAK	TAK	Penalizowane są kontakty seksualne z osobami tej samej płci jeżeli te mają mniej niż 21 lat. Za kontakty seksualne z osobą poniżej 21 roku życia grozi kara więzienia od 2 do 5 lat i grzywna w wysokości 10 mln ariarów.
MALAWI	TAK	TAK	Kontakty seksualne przeciwko naturze, kontakty seksualne ze zwierzęciem oraz dopuszczając innych czynnych do kontaktu seksualnego "sprzecznego z naturą" grozi kara więzienia na okres 14 lat z lub bez kary cielesnej (art. 153 Kodeksu Karnego). Zamiar popełnienia takiego przestępstwa karany jest więzieniem - 7 lat z lub bez kary cielesnej (art. 154 Kodeksu Karnego). Mężczyzna, który dopuszcza się nieobyczajnego kontaktu z innym mężczyzną, namawia innego mężczyznę do takiego kontaktu z nim samym lub innym mężczyzną może być skazany na karę 5 lat więzienia i karę cielesną. http://www.malawilii.org/files/mw/legislation/consolidated-act/7:01/penal_code_pdf_14611.pdf [strona z dnia 10.10.2012].
MAURITIUS	TAK	TAK	Osobie, która dopuszcza się sodomii lub okrucieństwa grozi kara więzienia do lat 5 (art. 250 ust. 1 Kodeksu Karnego). W praktyce prawo nie jest stosowane wobec kobiet. http://www.gov.mu/portal/sites/legaldb/files/criminal.pdf [strona z dnia 10.10.2012].

KRAJ	M/M	K/K	KARA/UWAGI
MOZAMBIK	TAK	TAK	Czyny o charakterze homoseksualnym podlegają karze 3 lat pobytu w ośrodku resocjalizującym (art. 70 i 71 Kodeksu Karnego).
NAMIBIA	TAK	NIE	Penalizacja sodomii opiera się na prawie zwyczajowym i odpowiednim orzecznictwie.
NIGERIA	TAK	TAK	Osoba, która ma kontakty seksualne z inną osobą wbrew naturze, ma kontakty seksualne ze zwierzęciem lub pozwala mężczyźnie na kontakty sprzeczna z naturą może być skazana na 14 lat więzienia (art. 214 Kodeksu Karnego). Osoba, która ma zamiar popełnić takie przestępstwo może być skazana na 7 lat więzienia. Taka osoba nie może zostać aresztowana bez nakazu sądu (art. 215 Kodeksu Karnego). Mężczyzna, który w miejscu publicznym lub prywatnym, dopuszcza się czynu nierządowego z innym mężczyzną, namawia lub ma zamiar namawiać do takiego czynu może zostać skazany na 3 lata więzienia. Taka osoba nie może zostać aresztowana bez nakazu sądu (art. 217 Kodeksu Karnego). http://www.nigeria-law.org/Criminal%20Code%20Act-PartIII-IV.htm#Chapter%2021 [strona z dnia 10.10.2012].
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	NIE	NIE	Konstytucja zakazuje dyskryminacji ze względu na orientację seksualną oraz zezwala na zawieranie związków pomiędzy osobami tej samej płci.
REPUBLIKA ŚRODKOWO AFRYKAŃSKA	NIE	NIE	
REPUBLIKA ZIEŁONEGO PRZYŁĄDKA	NIE	NIE	
RWANDA	NIE	NIE	
SENEGAL	TAK	TAK	Osoba, która dopuszcza się nienaturalnego lub niemoralnego aktu z osobą tej samej płci może zostać skazana na karę więzienia od roku do 5 lat oraz grzywnę od 100 tys. do 1,5 mln franków. Jeżeli akt popełniono z osobą poniżej 21 roku życia, zawsze obowiązuje najwyższa możliwa kara (art. 319 ust 3 Kodeksu Karnego).
SESZELE	TAK	TAK	Osoba, która ma kontakty seksualne "sprzeczna z naturą" z inną osobą, ma kontakty seksualne ze zwierzęciem oraz mężczyzna, który zezwala na kontakty seksualne wbrew naturze może być skazana na 14 lat więzienia (art. 151 Kodeksu Karnego). http://www.seylii.org/sc/legislation/consolidated-act/158 [strona z dnia 10.10.2012].

KRAJ	M/M	K/K	KARA/UWAGI
SIERRA LEONE	TAK	TAK	Za "pederastię", sodomię i okrucieństwo grozi dożywotnia kara pozbawienia wolności (sekcja 61 The Offences Against the Person Act 1861). Dotychczas w praktyce nie skazywano kobiet za tego rodzaju zachowanie.
SOMALIA	TAK	TAK	Fizyczne kontakty pomiędzy osobami tej samej płci, jeżeli prawo nie nakłada wyższej kary, jest karane więzieniem od 3 miesięcy do 3 lat. Kara powinna być zmniejszona o 1/3 jeżeli jest to kontakt inny niż zbliżenie fizyczne (art. 409 Kodeksu Karnego). http://www.somalilandlaw.com/Penal_Code_English.pdf [strona z dnia 10.10.2012].
SUAZI	TAK	NIE	Sodomia definiowana jest w prawie zwyczajowym jako analny kontakt seksualny pomiędzy dwoma mężczyznami. Grozi za to kara nie większa niż 10 lat więzienia. Obecnie, prawo nie zakazuje kontaktów seksualnych pomiędzy kobietami.
TANZANIA	TAK	TAK	Osoba, która dopuszcza się stosunku seksualnego "sprzecznego z naturą" z inną osobą, stosunku seksualnego ze zwierzęciem oraz pozwala mężczyźnie na stosunek seksualny wbrew naturze, może być skazana na 14 lat więzienia (art. 154 Kodeksu Karnego) Osoba, która zamierza popełnić jedno z tych przestępstw może być skazana na karę 7 lat więzienia (art. 155 Kodeksu Karnego). Mężczyzna, który dopuszcza się czynu nierządowego z innym mężczyzną w miejscu publicznym lub prywatnym, lub namawia lub zamierza namówić innego mężczyznę do takiego czynu może być skazany na karę pozbawienia wolności na okres 5 lat (art. 157 Kodeksu Karnego). http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/59637/104199/F-1839757965/TZA59637.pdf [strona z dnia 10.10.2012].
Togo	TAK	TAK	Osoba, która dopuszcza się czynności obscenicznych lub "wbrew naturze" z osobą tej samej płci może zostać skazana na karę więzienia od roku do 3 lat i grzywnę od 100 tys. do 500 tys. Franków (art. 88 Kodeksu Karnego) http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/SERIAL/64691/95265/F806691942/code%20penal.pdf [strona z dnia 10.10.2012].

KRAJ	M/M	K/K	KARA/UWAGI
UGANDA	TAK	TAK	<p>Osobie, która odbywa stosunek seksualny wbrew naturze, odbywa stosunek seksualny ze zwierzęciem lub pozwala mężczyźnie na odbycie stosunku seksualnego "wbrew naturze" grozi kara dożywotniego pozbawienia wolności (art. 145 Kodeksu Karnego).</p> <p>Za zamiar popełnienia tych czynów grozi kara 7 lat więzienia (art. 146 Kodeksu Karnego).</p> <p>Osobie, która niezgodnie z prawem i w nieprzyzwoity sposób nachodzi chłopca poniżej 18 roku życia grozi kara więzienia na okres 14 lat z lub bez kary cielesnej (art. 147 Kodeksu Karnego).</p> <p>Osobie, która dopuszcza się czynu nierządowego z inną osobą lub nakłania ją do takiego czynu, w miejscu publicznym lub prywatnym, grozi 7 lat więzienia (art. 148 Kodeksu Karnego).</p> <p>http://www.ulii.org/ug/legislation/consolidated-act/120 [strona z dnia 10.10.2012].</p>
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ	NIE	NIE	
WYSPIY ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIĄŻĘCA	TAK	TAK	Za kontakty homoseksualne grozi obóz pracy.
ZAMBIA	TAK	TAK	<p>Osobie, która dopuszcza się kontaktów seksualnych z inną osobą wbrew naturze, dopuszcza się kontaktów ze zwierzęciem oraz mężczyzna, który zezwala mężczyźnie lub kobiecie na kontakt seksualny wbrew naturze grozi kara więzienia na okres nie krótszy niż 15 lat lub dożywocie.</p> <p>Osoba, która dopuszcza się kontaktów seksualnych z dzieckiem wbrew naturze, sprawia, że dziecko odbywa kontakty seksualne ze zwierzęciem oraz pozwala mężczyźnie na kontakty seksualne z dzieckiem wbrew naturze może być skazana na karę więzienia od 25 lat do dożywocia (art. 155 Kodeksu Karnego).</p> <p>Osobie, która zamierza popełnić czyn z art. 155 grozi kara więzienia od 7 do 14 lat (art. 156 Kodeksu Karnego).</p> <p>http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex_browse.details?p_lang=en&p_country=ZMB&p_classification=01.04&p_origin=COUNTRY&p_sortby=SORTBY_COUNTRY [strona z dnia 10.10.2012].</p>
ZIMBABWE	TAK	NIE	<p>Jeżeli mężczyzna, również przy przyzwoleniu innego mężczyzny, ma kontakty analne z mężczyzną oraz jakikolwiek inny kontakt fizyczny, który może być postrzegany jako czynność nieobyczajna, jest winny sodomii. Za sodomie grozi kara grzywny (do poziomu 14) lub kara więzienia nie przekraczająca roku, lub grzywna i kara więzienia. Obie strony mogą być skazane za sodomie (art. 73 ust. 1 i 2)</p> <p>http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/72803/74195/F858899812/ZWE72803.pdf [strona z dnia 10.10.2012].</p>

TABELA 2. PRZESTRZEGANIE PRAW MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH W KRAJACH AFRYKAŃSKICH - WYCIĄGI Z RAPORTÓW

Wyciąg z fragmentów raportów Unii Europejskiej (EEAS), British Foreign and Commonwealth Office, AI, HRW i USDOS za 2011 rok dotyczących praw mniejszości seksualnych w wybranych krajach afrykańskich.

(USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012]. AI, *Amnesty International Report 2012, The state of the world's human rights*, raport dostępny na stronie: <http://www.amnesty.org/en/annual-report/2012> [strona z dnia 12.10.2012]. EU, *Human Rights and Democracy in The World: Report In EU Action In 2011*, czerwiec 2012, raport dostępny na stronie: http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/2011_hr_report_en.pdf [strona z dnia 15.11.2012]. United Kingdom Foreign & Commonwealth Office, *Human Rights and Democracy: The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report*, kwiecień 2012, raport dostępny na stronie: <http://centralcontent.fco.gov.uk/pdf/pdf1/hrd-report-2011> [strona z dnia 20.10.2012])

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
ANGOLA	Prawo nie penalizuje związków pomiędzy osobami tej samej płci. Homoseksualizm jest jednak tematem tabu. Badania wśród gejów mieszkających w Luandzie przeprowadzone w 2011 roku pokazały, że ponad połowa respondentów doświadczyła homofobii, przemocy i dyskryminacji związanej z ich orientacją seksualną.	Brak zmian	Brak zmian	Brak zmian	Brak raportu
BENIN	Prawo nie penalizuje związków tej samej płci. W raporcie nie wymienia się przypadków karania osób homoseksualnych ani przemocy i dyskryminacji wobec osób LGBTI.	Brak raportu	Brak zmian	Brak raportu	Brak raportu
BOTSWANA	Prawo nie penalizuje związków osób tej samej płci, ale istnieje zakaz "kontaktów wbrew naturze". Policja nie podejmowała działań przeciwko osobom LGBTI.	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu
BURKINA FASO	Prawo nie dyskryminuje osób homoseksualnych w dostępie do rynku pracy, mieszkalnictwa, dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej. Problemem jest duża dyskryminacja społeczna. Osoby homoseksualne padają ofiarami ataków fizycznych i słownych. Religia i wierzenia tradycyjne nie akceptują homoseksualizmu. Brak jest doniesień na temat działań prewencyjnych podejmowanych przez władze dotyczące dyskryminacji społecznej osób LGBTI.	Brak raportu	Brak zmian	Brak raportu	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
BURUNDI	Prawo penalizuje związki tej samej płci. W 2011 roku nikt nie został aresztowany ani skazany za tego rodzaju przestępstwo. 17 maja zaczęło działać Centrum Remuruka w Bużumbura, które udziela porad osobom LGBTI. Stosunek władz do tego rodzaju organizacji jest ambiwalentny.	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu
DRK	Zobacz rozdział na temat Demokratycznej Republiki Konga.				
DżIBUTI	Prawo penalizuje związki pomiędzy osobami tej samej płci. Władze nie podejmowały działań przeciwko osobom LGBTI. Nie odnotowano informacji na temat przemocy i dyskryminacji wobec tej grupy. Normy społeczne nie pozwalają na podejmowanie dyskusji na temat homoseksualizmu. Osoby homoseksualne nie przysznają się do swojej orientacji seksualnej.	Brak raportu	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu
ERYTREA	Prawo penalizuje związki pomiędzy osobami tej samej płci. Osoby homoseksualne są aresztowane i więzione za domniemane związki homoseksualne. Osoby homoseksualne są dyskryminowane przez społeczeństwo. Władze oskarżają inne rządy o promocję homoseksualizmu w Erytrei. Odnotowano doniesienia o poważnych naruszeniach praw osób LGBTI odbywających służbę wojskową.	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
ETIOPIA	<p>Prawo penalizuje związki pomiędzy osobami tej samej płci. Nie odnotowano doniesień na temat przemocy wobec osób LGBTI. Wiele osób nie chce identyfikować się z grupą LGBTI z powodu społecznej stygmatyzacji i istniejącego prawa.</p> <p>W grudniu 2011 roku liderzy religijny społeczności Muzułmańskiej i Chrześcijańskiej wyrazili swój protest przeciwko seminarium dotyczącego problemów zdrowotnych mężczyzn mających kontakty seksualne z innymi mężczyznami. Władze zdecydowały się przenieść seminarium w inne miejsce.</p>	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu
GABON	<p>Nie odnotowano przemocy wobec osób LGBTI. Problem stanowi dyskryminacja. Osoby homoseksualne często nie ujawniają swojej orientacji seksualnej.</p>	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu
GAMBIA	<p>Prawo penalizuje do 14 lat więzienia nieprzystwoite zachowania w miejscach publicznych i prywatnych, których dopuszczają się mężczyźni. Dotyczy to prostytutki oraz kontaktów seksualnych z innymi mężczyznami. Do tej pory nikt nie został skazany za tego rodzaju czyny. Osoby LGBTI są dyskryminowane przez społeczeństwo.</p>	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
GHANA	<p>Prawo penalizuje kontakty seksualne ze zwierzętami lub z inną osobą, które odbywają się wbrew naturze. Toczy się obecnie debata na temat tego czy do grupy tej kwalifikują się również osoby homoseksualne. Prawo nie jest stosowane w praktyce. Osoby LGBTI są dyskryminowane. Odnotowano przypadki znęcania się przez policję nad osobami LGBTI. Geje osadzeni w więzieniach spotykają się z przemocą psychiczną i seksualną.</p> <p>W maju 2010 roku aresztowano 4 mężczyzn, którzy współpracowali z grupą zajmującą się osobami LGBTI. Oskarżono ich o złamanie prawa i sodomie.</p>	Brak raportu	<p>Działania podejmowane przeciwko osobom LGBTI były kontynuowane. 20 lipca 2011 roku Paul Evans Aidoo (Minister Regionu Zachodniego) nakazał siłom specjalnym zatrzymanie wszystkich gejų i lesbijek w regionie i wezwał wszystkie osoby, które re wygnają mieszkanie do raportowania na temat podejrzanych zachowań, które mogą mieć charakter homoseksualny.</p>	Brak raportu	Brak raportu
GWINEA	<p>Prawo penalizuje związki osób tej samej płci. Od dekady nie skazano żadnej osoby. Istnieje silne tabu społeczne dotyczące homoseksualizmu. Nie opublikowano żadnych rządowych lub pozarządowych raportów na temat dyskryminacji osób LGBTI.</p>	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu
GWINEA BISSAU	<p>Prawo nie penalizuje związków osób tej samej płci. Istnieje silne społeczne tabu dotyczące homoseksualizmu. Nie odnotowano aktów przemocy wobec osób homoseksualnych. Nie odnotowano dyskryminacji osób LGBTI przez państwo w dostępie do rynku pracy czy opieki medycznej.</p>	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
GWINEA RÓWNIKOWA	Prawo nie penalizuje związków pomiędzy osobami tej samej płci. Silna jest dyskryminacja społeczna osób LGBTI. Władze nie podejmują działań w celu zwalczania tego zjawiska	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu
KAMERUN	Zobacz rozdział na temat Kamerunu.				
KENIA	<p>Prawo penalizuje więzieniem na okres do 14 lat kontakty cielesne, które są "sprzeczne z naturą". Kontakty seksualne pomiędzy mężczyznanami karane są więzieniem do 21 lat. Prawo nie jest stosowane w praktyce.</p> <p>Policja zatrzymuje osoby, które sprzedają usługi seksualne i zazwyczaj wkrótce potem je wypuszczana.</p> <p>Dyskryminacja społeczna osób homoseksualnych jest duża.</p> <p>Władze zezwoliły na rejestrację organizacji działających na rzecz osób LGBTI. Jedną z grup działających na rzecz osób LGBTI w Mombasie przeniosła swoją siedzibę do bardziej bezpiecznego miejsce i ostrzegła swoich członków przed potencjalnymi atakami podczas wizyt w ich biurze.</p> <p>W przeciwieństwie do poprzednich lat nie prowadzono publicznych kampanii przeciwko osobom LGBTI.</p>	<p>W grudniu 2010 roku Sąd Najwyższy Kenii orzekł na korzyść Richarda Muasya, który jest osobą transseksualną. Sąd orzekł, że Muasya był traktowany w sposób niehumanitarny w sposób nieludzki podczas pobytu w więzieniu.</p> <p>Penalizacja osób LGBTI powoduje trudności w dostępie do programów leczenia HIV/AIDS.</p>	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
KOMORY	Prawo penalizuje związki osób tej samej płci karą więzienia do 5 lat i grzywną. Prawo nie jest stosowane w praktyce. Osoby LGBTI nie pokazują publicznie swojej orientacji seksualnej.	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu
KONGO	Konstytucja zakazuje dyskryminacji ze względu na przekonania polityczne, religię i orientację seksualną. Prawo penalizuje karą więzienia do lat 2 związki pomiędzy osobami tej samej płci. Prawo to ostatnio było stosowane w 1996 roku. Osoby LGBTI narażone są na społeczną stygmatyzację. Nie odnotowano doniesień na temat przemocy wobec osób LGBTI.	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu
LESOTHO	Sodomia jest penalizowana, ale prawo nie jest stosowane w praktyce. Homoseksualizm to temat tabu. Osoby LGBTI są dyskryminowane w dostępie do opieki medycznej. Przemoc wobec osób LGBTI istnieje. Ofiary najczęściej nie zgłaszają tego policji.	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu
LIBERIA	Prawo penalizuje sódomię karą do roku więzienia. Społeczeństwo jest przeciwne homoseksualizmowi. Nie odnotowano doniesień na temat przemocy wobec osób homoseksualnych.	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
MADAGASKAR	<p>Prawo penalizuje związki pomiędzy osobami tej samej płci karą grzywny i więzieniem od 2 do 5 lat.</p> <p>Osoby transseksualne są dyskryminowane w dostępie do opieki medycznej.</p> <p>Osoby LGBTI są społecznie dyskryminowane. Nie prowadzi się publicznej debaty na temat praw mniejszości seksualnych.</p>	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu
MALAWI	<p>Prawo penalizuje karą więzienia kontakty seksualne pomiędzy mężczyznami (14 lat) i kobietami (5 lat).</p> <p>Osoby LGBTI są społecznie dyskryminowane.</p>	Brak wzmianki	<p>W styczniu wprowadzono prawo penalizujące związki homoseksualne pomiędzy kobietami. W kwietniu dwaj mężczyźni Stanley Kanthunkako i Stephano Kalimbakatha zostali oskarżeni o pederastię i oczekują procesu przed sądem w Magistracie Zomba. W maju prezydent Mutharika powiedział, że homoseksualści są gorsi niż psy.</p>	Brak wzmianki	Brak raportu
MAURITIUS	<p>Prawo penalizuje sodomitę na równi z homoseksualnymi i heteroseksualnymi zachowaniami.</p> <p>Sprawy, które toczą się przed sądami w większości dotyczą osób heteroseksualnych (dotyczy to spraw o rozwód). Rzadko stosuje się to prawo wobec osób homoseksualnych.</p> <p>Ofiary przemocy fizycznej i psychicznej nie składają doniesień na policję. Nie odnotowano doniesień o dyskryminacji w dostępie do pracy, mieszkalnictwa, edukacji i opieki zdrowotnej.</p>	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
MOZAMBIK	Prawo nie penalizuje związków osób tej samej płci. Pojawiają się doniesienia o dyskryminacji osób LGBTI. Prawo pracy zakazuje dyskryminacji w miejscu pracy również z powodu orientacji seksualnej.	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu
NAMIBIA	Prawo zakazuje związków seksualnych pomiędzy mężczyznami. Homoseksualizm to temat tabu. Policja nie podejmuje zgłoszeń składanych przez osoby LGBTI. Politycy wypowiadają się przeciwko ochronie praw osób LGBTI. Dyskryminacja społeczna jest powszechna. Odnotowano przypadki ataków na osoby LGBTI. W czerwcu podczas Powszechnego Przeglądu Okresowego Praw Człowieka władze odrzuciły trzy zalecenia dotyczące praw osób LGBTI. Rząd wyjaśnił, że wpłynęło to negatywnie na wyznawaną w kraju religię oraz moralność.	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu
NIGERIA	Zobacz rozdział na temat Nigerii.				

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	Osoby LGBTI spotykają się z dyskryminacją społeczną, mową nienawiści, przemocą na tle płciowym oraz padają ofiarą zabójstw. Według Tringle Project w Cape Town w każdym tygodniu gwałci się około 10 lesbijek. 24 kwietnia zamordowano Noxolo Nogwaza, 24-letnią lesbijkę. Sekcją zwłok wykazano gwałt i obrażenia zadane rozbitym szkłem.	Pomimo istniejących instrumentów prawnych, dyskryminacja ze względu na orientację seksualną jest powszechna, również ze strony państwa i nauczycieli. Osoby transseksualne i lesbijki żyją w ciągłym strachu przed atakami werbalnymi i fizycznymi. Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło działania zmierzające do wypracowania odpowiedzi na tę sytuację.	Przemoc motywowana nienawiścią jest powszechna wobec lesbijek. Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło działania przeciwko temu zjawisku.	W raporcie podkreślono rolę jaką odegrała RPA w przyjęciu przez Radę Praw Człowieka ONZ w czerwcu 2011 roku rezolucji nt. Human rights, sexual orientation and gender identity.	Brak raportu
REPUBLIKA ŚRODKOWO-AFRYKAŃSKA	Prawo penalizuje związki pomiędzy osobami tej samej płci. Używa się sformułowania "publiczne wyrażanie miłości". Grozi za to kara od 6 miesięcy do 2 lat więzienia i zatrzymaniu czy skazaniu osób LGBTI w oparciu o ten przepis. Osoby LGBTI są dyskryminowane. Wiele osób uważa, że prawa osób LGBTI są narzucane przez Zachód.	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu
REPUBLIKA ZIEŁONEGO PRZYŁĄDKA	Prawo nie dyskryminuje ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową.	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
RWANDA	<p>Prawo nie kryminalizuje zachowań homoseksualnych oraz kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci. Niektórzy członkowie społeczności LGBTI donoszą o dyskryminacji społecznej. Jedną z organizacji jest the Horizon Community Association (HOCA) utworzyła swoje biuro w Kigali, ale po paru miesiącach została zmuszona do opuszczenia lokalu przez właściciela, który obawiał się presji społecznej. Pracownicy i liderzy HOCA mówią o tym, że otrzymują pogroźki, niektórzy zmuszeni zostali do opuszczenia kraju. Odnotowano kilka przypadków ataków fizycznych motywowanych nienawiścią. Władze prowadziły dochodzenia w sprawach osób, które dostawały pogroźki.</p> <p>22 marca rząd podpisał rezolucję Rady Praw Człowieka ONZ dotyczącą osób LGBTI "Ending Acts of Violence and Related Human Rights Violations Based on Sexual Orientation and Gender Identity."</p>	Brak zmian	Brak zmian	Brak zmian	Brak raportu
SENEGAL	<p>Związki seksualne pomiędzy osobami tej samej płci są uznawane jako kontakty wbrew naturze. Osoby LGBTI są narażone na dyskryminację, nietolerancję i akty przemocy.</p> <p>W raporcie HRW z listopada 2010 roku przedstawia się sytuację osób LGBTI w kraju. Organizacje pozarządowe mówią o spadku liczby ataków na osoby LGBTI, ale dodają, że przemoc wobec tej grupy mogła zmusić część z nich do wyjazdu z kraju. Jednocześnie rząd, pod wpływem presji międzynarodowej, może ukrywać rzeczywiste dane dotyczące przemocy wobec osób LGBTI.</p> <p>Media lokalne mają duży wpływ na negatywne postrzeganie osób LGBTI w kraju.</p>	Brak raportu	Brak zmian	Raport UE podkreśla, że prawa człowieka w kraju są przestrzegane a Senegal to stabilna demokracja.	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
SZESZEL	Kontakty seksualne pomiędzy osobami tej samej płci są zakazane, karą więzienia do 14 lat. Prawo nie jest jednak stosowane w praktyce. Nie odnotowano doniesień na temat dyskryminacji osób LGBTI.	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu
SIERRA LEONE	Prawo z 1861 roku zakazuje aktów o charakterze homoseksualnym, ale dotyczy wyłącznie kontaktów seksualnych pomiędzy mężczyznami. Karą za takie czyny może być dożywocie, prawo nie jest jednak stosowane w praktyce. Podczas Przeglądu Okresowego Praw Człowieka przedstawiciele władz oświadczyli, że rząd dołoży wszelkich starań, aby chronić osoby LGBTI. Odrzucono jednak rekomendacje dotyczące delegalizacji aktów homoseksualnych oraz wzywające do zakazania dyskryminacji z powodu orientacji seksualnej i tożsamości płciowej. Pomimo, że prawo nie jest stosowane w praktyce, osoby LGBTI są narażone na pobicia i zatrzymania przez policję. 9 lipca grupa osób zgłosiła na policję mówiąc, że są obrzucani przez sąsiadów kamieniami. Zatrzymano jednak ofiary a nie sprawców. Mężczyźni noszący kobiece stroje są zatrzymywani, umieszczani w aresztach i poniżani, jednak nie stawia się im formalnych zarzutów. Istnieje kilka organizacji pracujących na rzecz praw osób LGBTI. Parady równości nie są organizowane ze względu na bezpieczeństwo. Dyskryminuje się osoby LGBTI w dostępie do zatrudnienia, opieki medycznej czy mieszkalnictwa. Wiele osób homoseksualnych decyduje się żyć w związkach heteroseksualnych, tak aby ukryć swoją orientację seksualną. Lesbijki narażone są na gwałty.	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
SOMALIA	Orientacja seksualna jest tematem tabu. Nie odnotowano doniesień na temat przemocy i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu
SUAZI	Osoby LGBTI zazwyczaj ukrywają swoją tożsamość i orientację seksualną. Prawo zakazujące sodomii nie jest stosowane w praktyce. Osoby otwarcie przyznające się do swojej orientacji seksualnej są przymusowo wysiedlane ze swoich domów. Lokalni politycy i liderzy religijni otwarcie krytykują homoseksualizm. Istnieje dyskryminacja osób homoseksualnych. Organizacje zajmujące się prawami osób LGBTI mają trudności przy rejestracji.	Brak raportu	Podczas sesji Powszechnego Przeglądu Okresowego rząd odrzucił rekomendacje dotyczące dekryminalizacji związków osób tej samej płci oraz ochrony mniejszości seksualnych przed dyskryminacją.	Brak raportu	Brak raportu
TANZANIA	Kontakty seksualne pomiędzy osobami tej samej płci są zakazane na kontynencie i Zanzibarze. Prawo rzadko jest stosowane w praktyce i w ostatnim okresie czasu nie skazano żadnej osoby. Osoby LGBTI doświadczają dyskryminacji społecznej, co powoduje że mają utrudniony dostęp do opieki medycznej, mieszkalnictwa i zatrudnienia. W listopadzie dyskusja na temat homoseksualizmu i pomocy rozwojowej oferowanej przez partnerów zagranicznych spowodowała protest ze strony rządu i liderów społecznych. Prawa osób LGBTI nie są częstym tematem debaty publicznej. W kraju działają organizacje pozarządowe, które zajmują się prawami osób LGBTI. W grudniu 2010 roku młoda lesbijka została zgwałcona przez wujka w ramach tzw. "gwałtu korekcyjnego". Kobieta uciekła z domu, wuj zgłosił ten fakt na policję. Sąsiedzi próbowali podpalic jej nowy dom wierząc, że zajmuje się rekrutacją młodych osób do "organizacji homoseksualnych".	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
Togo	Kara za kontakty seksualne osób tej samej płci to grzywna i więzienie. Nikt nie został skazany za tego rodzaju przestępstwo. 8 osób zatrzymanych w 2010 roku nadal pozostawało w areszcie. Osoby LGBTI są dyskryminowane społecznie.	Brak raportu	Brak wzmianki	Brak raportu	Brak raportu
UGANDA	Zobacz rozdział dotyczący sytuacji w Ugandzie.				
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ	Prawo nie penalizuje kontaktów seksualnych z osobą tej samej płci. Nie odnotowano dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w dostępie do zatrudnienia, mieszkalictwa, edukacji i opieki zdrowotnej. Odnotowano społeczną stygmatyzację osób LGBTI. Władze nie podejmowały działań zmierzających do zminimalizowania tego zjawiska. Geje narażeni są na pobicia, zatrzymania, obraźliwe słowne, poniżanie i nadużycie siły ze strony policji, zandarmerii i innych sił zbrojnych. Odnotowano kilka przypadków pobicia osób LGBTI. Sytuacja mniejszości seksualnych w kraju poprawiła się. Jednak organizacje zajmujące się prawami osób LGBTI w czasie muszą podejmować odpowiednie środki bezpieczeństwa. Prasa pozytywnie wypowiedziała się o jednej z imprez organizowanej przez środowisko LGBTI.	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak wzmianki	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
Wyspy Świętego Tomasza i Książęca	Nie kryminalizuje się kontaktów seksualnych osób tej samej płci. Odnotowano okazjonalną dyskryminację społeczną osób LGBTI.	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu
ZAMBIA	Prawo kryminalizuje kontakty seksualne pomiędzy osobami tej samej płci, nawet karą dożywotniego więzienia. Prawo stosowane jest w praktyce. Rząd nie podejmuje działań, które zminimalizowałyby dyskryminację osób LGBTI. Odnotowano przypadki dyskryminacji społecznej w zatrudnieniu, mieszkalnictwie, dostępie do edukacji i rynku pracy. Nie ma formalnie zarejestrowanych organizacji działających na rzecz praw osób LGBTI. Istnieją pewne grupy osób LGBTI, ale nie podejmują one działań aktywistycznych.	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu	Brak raportu

KRAJ	UNITE STATES, DEPARTMENT OF STATE	HUMAN RIGHTS WATCH	AMNESTY INTERNATIONAL	UNIA EUROPEJSKA, EEAS	BRITISH FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
ZIMBABWE	<p>Prawo zakazuje sodomii. Na podstawie prawa zwyczajowego można skazywać osoby mające nie tylko kontakty seksualne z osobami tej samej płci.</p> <p>Liderzy polityczni publicznie potępiają osoby LGBTI. Prezydent Mugabe publicznie oskarżył osoby LGBTI za roznoszenie chorób w Afryce. Premier Tsvangirai oświadczył 24 października że prawa osób LGBTI są również prawami człowieka i powinny zostać wpisane do Konstytucji. Członkowie i pracownicy GALZ doświadczają dyskryminacji i są zastraszani. 2 września w barze w Harare dwie osoby obrzuciły członka GALZ butelką po piwie i obrażały go ze względu na jego orientację seksualną. Policja nie podjęła żadnych działań. W maju 2010 roku aresztowano Ellen Chademana i Ignatiusa Muhambi pracowników GALZ za rzekome posiadanie pornografii. Zatrzymanych na komisariacie pobiła policja. Po kilku dniach wypuszczono ich z aresztu jednak nie oczyszczono z zarzutów.</p> <p>Osoby LGBTI donosiły o szeroko zakrojonej dyskryminacji społecznej z powodu orientacji czy tożsamości seksualnej. Niektórzy członkowie rodzin osób homoseksualnych zdecydowali się na tzw. "gwałty korekcyjne" i przymusowe małżeństwa.</p> <p>Osoby LGBTI często opuszczają szkoły w młodym wieku z powodu dyskryminacji i są przez to zagrożone bezdomnością. Wiele osób nie leczy się ponieważ obawia się dyskryminacji ze strony pracowników służby zdrowia.</p>	Brak wzmianki	<p>20 października dwaj mężczyźni, Lionel Girezha (27 lat) i Ngondzashe Chinya (28 lat) zostali aresztowani na przedmieściach Harare i oskarżeni o sodomię. Przed zabraniem przez policję zostali pobici przez osoby trzecie. Podczas procesu, członkowie gangu ZANU-PF związanego z gangiem Chipangano nękali i zastraszali ich prawników. Policja nie reagowała.</p> <p>W październiku Morgan Tsvangirai powiedziała w wywiadzie dla BBC, że popiera prawa osób homoseksualnych. Później został skrytykowany przez media kontrolowane przez państwo.</p>	Brak wzmianki	<p>Homoseksualizm w Zimbabwe jest penalizowany przez prawo, ale władze nie podejmują działań przeciwko takiemu zachowaniu.</p> <p>Komentarze homofobiczne nie są rzadkością w mediach, wśród polityków i w debacie publicznej.</p> <p>Nie odnotowano poważnych ataków fizycznych na mniejszości seksualne w kraju.</p> <p>Premier Morgan Tsvangirai pozytywnie wypowiedział się o prawach osób LGBTI.</p>

TABELA 3. REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PRAW MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH PRZEDSTAWIONE PODCZAS POWSZECHNEGO PRZEGLĄDU OKRESOWEGO PRAW CZŁOWIEKA

(Opracowano na podstawie informacji dotyczących rekomendacji przedstawionych poszczególnym krajom podczas Przeglądu Okresowego Praw Człowieka dostępnych na stronie UPR INFO: <http://www.upr-info.org/-UPR-Process-.html> [strona z dnia 19.10.2012])

KRAJ	DATA	REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PRAW MNIEJSZOŚCI SEKSUALNYCH	STOSUNEK KRAJU WOBEC REKOMENDACJI
ANGOLA	2010 2014	Zmiana art. 70 i 71 Kodeksu Karnego, tj. wprowadzenie dekryminalizacji homoseksualizmu oraz związków pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
BENIN	2008 2012	Dekryminalizacja kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
BOTSWANA	2008 2013	Wprowadzenie środków ochrony przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną. Dekryminalizacja homoseksualizmu, również w celu wprowadzenia leczenia i profilaktyki HIV/AIDS wśród osób LGBTI.	Odrzucenie
BURKINA FASO	2008 2013	Brak specyficznych rekomendacji.	
BURUNDI	2008 2013	Niedyskryminacja ze względu na orientację seksualną oraz dekryminalizacja homoseksualizmu.	Stanowisko nie jest jasne
DRK	2009 2014	Dekryminalizacja kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
DŻIBUTI	2009 2013	Brak specyficznych rekomendacji.	
ERYTREA	2009 2014	Dekryminalizacja kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
ETIOPIA	2009 2014	Dekryminalizacja kontaktów seksualnych pomiędzy osobami dorosłymi.	Odrzucenie
GABON	2008 2012	Brak specyficznych rekomendacji.	
GAMBIA	2010 2014	Zmiana obecnego prawa w celu ochrony przed dyskryminacją z powodu orientacji seksualnej. Zapewnienie, że osoby należące do mniejszości seksualnych nie doświadczają przymusowych wysiedleń i mają równy dostęp do mieszkalnictwa. Dekryminalizacja homoseksualizmu.	Odrzucenie
GHANA	2008 2012	Dekryminalizacja kontaktów seksualnych pomiędzy osobami dorosłymi.	Zaakceptowanie
GWINEA	2010 2015	Brak specyficznych rekomendacji.	

KRAJ	DATA	REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PRAW MNIJSZOŚCI SEKSUALNYCH	STOSUNEK KRAJU WOBEK REKOMENDACJI
GWINEA BISSAU	2010 2015	Brak specyficznych rekomendacji.	
GWINEA RÓWNIKOWA	2009 2014	Wzmocnienie programów dotyczących praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości seksualnych, adresowanych do policjantów.	Zaakceptowanie
KAMERUN	2009 2013	Rozważanie wprowadzenia zmiany do prawa i dekryminalizacja zachowań homoseksualnych. Zmiana prawa, które penalizuje zachowania homoseksualne.	Odrzucenie
KENIA	2010 2015	Ochrona praw osób LGBTI. Dekryminalizacja związków seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
KOMORY	2009 2014	Dekryminalizacja związków seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci. Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat praw osób LGBTI.	Odrzucenie
KONGO	2009 2013	Dekryminalizacja związków seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci, w szczególności w celu wprowadzenia programów leczenia i prewencji HIV/AIDS.	Odrzucenie
LESOTHO	2010 2015	Dekryminalizacja homoseksualizmu. Wprowadzenie odpowiedniej polityki dotyczącej przeciwdziałania dyskryminacji mniejszości seksualnych.	Odrzucenie
LIBERIA	2010 2015	Brak specyficznych rekomendacji.	
MADAGASKAR	2010 2014	Brak specyficznych rekomendacji.	
MALAWI	2010 2015	Zmiana prawa, w tym prawa zwyczajowego, które dyskryminuje osoby homoseksualne. Wprowadzenie moratorium na przestępstwa związane z homoseksualizmem oraz z biegiem czasu wprowadzenie dekryminalizacji homoseksualizmu.	Odrzucenie
MAURITIUS	2009 2013	Podjęcie działań w celu walki z dyskryminacją mniejszości seksualnych.	Stanowisko nie jest jasne
MOZAMBIK	2011 2016	Zniesienie prawa, które kryminalizuje związki seksualnej pomiędzy osobami tej samej płci. Zagwarantowanie możliwości działania organizacjom, które zajmują się prawami osób LGBTI.	Odrzucenie
NAMIBIA	2011 2016	Dekryminalizacja kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci. Wprowadzenie ochrony przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną.	Odrzucenie

KRAJ	DATA	REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PRAW MNIJSZOŚCI SEKSUALNYCH	STOSUNEK KRAJU WOBEC REKOMENDACJI
NIGERIA	2009 2013	Potwierdzenie, że prezydent i Zgromadzenia Narodowe sprzeciwiają się projektowi ustawy, który dotyczy zakazu zawierania związków małżeńskich pomiędzy osobami tej samej płci. Wprowadzenie środków w celu ochrony praw mniejszości seksualnych.	Zaakceptowanie
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	2008 2012 2017	Rozpoczęcie kampanii społecznej na temat homofobii i dyskryminacji osób ze względu na ich orientację seksualną. Wprowadzenie programów dotyczących ochrony przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną. Stworzenie krajowej polityki dotyczącej walki z dyskryminacją ze względu na orientację seksualną. Wprowadzenie szkoleń dla policji dotyczących m.in. tematu przestępstw z nienawiści.	Zaakceptowanie
REPUBLIKA ŚRODKOWO- AFRYKAŃSKA	2009 2013	Pełne dostosowanie do standardów międzynarodowych krajowych instrumentów dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.	Stanowisko nie jest jasne
REPUBLIKA ZIEŁONEGO PRZYLĄDKA	2008 2013	Wprowadzenie odpowiednich instrumentów polityki dotyczącej przeciwdziałania dyskryminacji osób LGBTI.	Zaakceptowanie
RWANDA	2011 2015	Brak specyficznych rekomendacji.	
SENEGAL	2009 2013	Dekryminalizacja homoseksualizmu.	Stanowisko nie jest jasne
SESZELE	2011 2016	Wprowadzenie odpowiedniego prawa, które będzie chronić przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną. Dekryminalizacja związków seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Zaakceptowanie
SIERRA LEONE	2011 2016	Wprowadzenie odpowiedniego prawa, które będzie chronić przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną. Zniesienie dekryminalizacji kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
SOMALIA	2011 2016	Brak specyficznych rekomendacji.	
SUAZI	2011 2016	Dekryminalizacja związków seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie

KRAJ	DATA	REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PRAW MNIJSZOŚCI SEKSUALNYCH	STOSUNEK KRAJU WOBEC REKOMENDACJI
TANZANIA	2011 2016	Ochrona osób LGBTI przed dyskryminacją i naruszeniami praw człowieka. Stworzenie odpowiedniego prawa zapewniającego niedyskryminację osób LGBTI. Dekryminalizacja związków seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
Togo	2011 2016	Zmiana prawa i zapewnienie ochrony przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną. Zniesienie prawa penalizującego zachowania homoseksualne.	Odrzucenie
UGANDA	2011 2016	Publiczne oświadczenie o zawieszeniu pracy nad projektem prawa antyhomoseksualnego. Zniesienie kryminalizacji zachowań homoseksualnych. Wprowadzenie polityki w zakresie ochrony praw mniejszości seksualnych.	Odrzucenie
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ	2009 2014	Podjęcie środków, które zapewnią równe traktowanie osób należących do mniejszości seksualnych. Wprowadzenie programów zwiększających świadomość na temat dyskryminacji mniejszości seksualnych.	Pierwsza - zaakceptowanie Druga - odrzucenie
WYSPI ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIĄŻĘCA	2011 2015	Zniesienie kryminalizacji zachowań homoseksualnych. Wprowadzenie programów i kampanii zwiększających świadomość na temat dyskryminacji osób homoseksualnych.	Zaakceptowanie
ZAMBIA	2008 2012	Dekryminalizacja kontaktów seksualnych pomiędzy osobami tej samej płci.	Odrzucenie
ZIMBABWE	2011 2016	Dekryminalizacja zachowań homoseksualnych.	Odrzucenie

**TABELA 4. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB
LGBTI W KRAJACH AFRYKAŃSKICH NA POŁUDNIE OD SAHARY**

(Opracowanie własne na podstawie raportu USDOS, raportów organizacji międzynarodowych i pozarządowych oraz doniesień medialnych)

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
	Coalition of African Lesbians (CAL)	http://coalitionafricanlesbians.blogspot.com/	To sieć organizacji pracujących na rzecz zmian w Afryce dotyczących zapewnienia lesbijkom, osobom biseksualnym i transeksualnym ich praw. Działania rzecznicze i badawcze.
ANGOLA	Population Services International (PSI)	http://www.psi.org/	Oddział międzynarodowej organizacji skupiającej się na kwestiach zdrowia w krajach rozwijających się.
ANGOLA	SCARJoV		Organizacja lokalna z siedzibą w Luandzie. Skupia się na prawach osób młodych.
BOTSWANA	LeGaBiBo (Lesbians, Gays, and Bisexuals of Botswana)	http://www.legabibo.org.bw/aboutus.html	W 2009 roku władze nie wyraziły zgodny na rejestrację tej organizacji. Działa na rzecz praw osób LGBTI.
BOTSWANA	Botswana Network of Ethics on Law and HIV/AIDS (BONELA)	http://www.bonela.org/	Zarejestrowana w 2001 roku. Działa na polu HIV/AIDS.
BURKINA FASO			Raport Departamentu Stanu podkreśla, że w kraju nie działają organizacje pozarządowe zajmujące się tą tematyką. Nie ma organizacji, które byłyby zarejestrowane przez władze jeżeli organizacje działają to działają nieformalnie.
BURUNDI	Mouvement Pour Les Libertes Individuelles	http://moliburundi.wordpress.com/	Prowadzi działania na rzecz osób LGBTI, głównie działania rzecznicze i wspierające tę grupę. Prowadzi również le Centre Remuruka (The Remuruka Center).
DRK	Centre for Human Rights and Humanitarian Law (Centre des droits de l'homme et du droit humanitaire, CDH)		

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
DRK	Présidente de Protection Enfants Sida (P.E.S)		Działa w Katandze i zajmuje się kwestiami związanymi ze zdrowiem, prewencją i szkoleniem na temat HIV/AIDS, w szczególności uczniów i osób młodych.
DRK	Groupe Hironnelles Bukavu (GHB)		Działa lokalnie w Bukavu. Zajmuje się sprawami osób LGBTI oraz zdrowiem. Organizacja zarejestrowana i działająca legalnie od 1999 roku.
DZIBUTI			Według raport Departamentu Stanu nie ma znanej organizacji, która zajmowałaby się kwestiami LGBTI.
ERYTREA			Działalność organizacji pozarządowych w ogóle nie jest możliwa chyba, że są kontrolowane przez Isaias's People's Front for Democracy and Justice (PFDJ). Według raportu Departamentu Stanu nie ma organizacji, która zajmowałaby się kwestiami LGBTI.
ETIOPIA			Organizacja otrzymujące więcej niż 10% swoich funduszu z zagranicy nie mogą w ogóle działać. W 2009 roku zamrożono konta dwóch głównych organizacji: the Ethiopian Women's Lawyers Association (EWLA) oraz the Human Rights Council (HRCO, wcześniej EHRCO).
GABON			Brak informacji
GAMBIA			Brak informacji
GHANA	Coalition against Homophobia		Założona w sierpniu 2011 roku. Jej celem są działania rzecznicze oraz kampanie na rzecz praw osób LGBTI. (źródło: Research Directorate, Immigration and Refugee Board of Canada, Ghana: Treatment of sexual minorities by society and governmental authorities, including legislation, state protection, and support services, 16 sierpnia 2012, http://www.irb-cisr.gc.ca:8080/RIR_RDI/RIR_RDI.aspx?id=454127&l=e [strona z dnia 28.11.2012].)

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
GHANA	Centre for Popular Education and Human Rights (CEPEHRG)	https://sites.google.com/site/cepehrg/	Udziela pomocy prawnej osobom LGBTI (oferowana pomoc nie jest wystarczająca i odpowiednia) oraz prowadzi szkolenia. (źródło: Research Directorate, Immigration and Refugee Board of Canada, Ghana: Treatment of sexual minorities by society and governmental authorities, including legislation, state protection, and support services, 16 sierpnia 2012, http://www.irb-cisr.gc.ca:8080/RIR_RDI/RIR_RDI.aspx?id=454127&l=e [strona z dnia 28.11.2012].)
GHANA	Human Rights Advocacy Centre (HRAC)	http://www.facebook.com/HumanRightsGhana/info http://www.hrachghana.org/	Działa na rzecz praw człowieka i udziela bezpłatnej pomocy prawnej oraz prowadzi działania rzecznicze.
GWINEA			Brak informacji
GWINEA BISSAU			Brak informacji
GWINEA RÓWNIKOWA			W kraju nie działa niezależna organizacja zajmująca się prawami człowieka.
KAMERUN	Cameroonian Foundation for AIDS (CAMFAIDS)		Powstała w 2010 roku. Działa na rzecz praw osób LGBTI.
KAMERUN	Adolescents against AIDS (SID'ADO)		Grupa działająca na rzecz osób LGBTI. Organizuje szkolenia i konferencje dotyczące tego tematu.
KAMERUN	Association pour la Défense de Homosexuelles, (Association for the Defense of Gays and Lesbians, ADEPHO)		Organizacja powstała w 2003 roku. Jej dyrektorką jest Alice Nkomo.
KAMERUN	The Cameroonian Foundation For AIDS (CAMFAIDS)		Działa na rzecz praw osób LGBTI oraz na polu HIV/AIDS. Powstała w maju 2010 roku.
KAMERUN	Cameroon and Humanity First	http://www.facebook.com/humanityfirstcameroon	To grupa zajmująca się kwestiami dotyczącymi HIV/AIDS. Udziela pomocy psychologicznej i medycznej. Prowadzi szkolenia. Działa w Jaunde.
KAMERUN	Action for the growth and development of vulnerable people (ADEPEV)		Grupa działająca na polu HIV/AIDS ze szczególnym uwzględnieniem osób LGBTI. Liczy około 100 członków.

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
KAMERUN	Project for the Support and Assistance of Sexual Minorities (PAEMH)		Projekt finansowany ze źródeł Unii Europejskiej. Projekt zakłada pomoc prawną i materialną osobom homoseksualnym.
KAMERUN	Organisation for Gender, Civic Engagement and Youth Development (OGCEYOD)	http://www.ogceyodcameroon.webs.com/	Powstała w 2005 roku. Zajmuje się badaniami, edukacją i kampaniami na polu praw człowieka i środowiska.
KAMERUN	Collective des Familles des Enfants Homosexuelles (Collective of Families of Gay and Lesbian Children)		Organizacja prowadzi projekty finansowane ze źródeł Unii Europejskiej.
KAMERUN	Alternatives- Cameroun	http://www.amsher.net/Default.aspx?alias=www.amsher.net/alternativescameroun	Organizacja działa na rzecz tolerancji oraz przeciwko wykluczeniu społecznemu. Organizacja zarejestrowana w październiku 2006 roku.
KENIA	Gay and Lesbian Coalition of Kenya (GALCK)	http://galck.org/	Organizacja zajmuje się rzecznictwem, edukacją oraz pomocą medyczną i socjalną dla osób LGBTI.
KENIA	Gay Kenya	https://www.gaykenya.com/	Organizacja działa na rzecz osób LGBTI w szczególności na polu edukacji i rzecznictwa. Organizacja wspiera osoby LGBTI w kwestiach prawnych.
KENIA	Women working with Women (3W)	http://www.facebook.com/pages/Women-Working-With-Women/347910902674	Organizacja-sieć. Wspiera kobiety na polu biznesu i samozatrudnienia.
KENIA	NYAWEK coalition of LGBTI		Koalicja działająca w zachodniej części Kenii w Kisumu. Działa na rzecz zwiększania świadomości na temat HIV/AIDS.
KENIA	Persons Marginalized and Aggrieved Kenya (PEMA Kenya)		Organizacja działa od 2008 roku na rzecz osób LGBTI. Jej podstawową działalnością jest zwiększanie świadomości na rzecz mniejszości seksualnych. Działa w Mobasie.
KENIA	National Empowerment Network of PLHAs	http://www.nephak.org	Organizacja działa na rzecz osób z HIV/AIDS i polepszenia sytuacji tej grupy. Zarejestrowana w 2003 roku.

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
KENIA	Stay Alive Support Group		Organizacja działa w Mombasie.
KENIA	Minority Women in Action		Organizacja powstała w 2006 roku i ma na celu podnoszenie głosu kobiet podczas dyskusji na temat praw osób LGBTI.
KENIA	Artists For Recognition and Acceptance (AFRA-Kenya)		Celem organizacji jest udzielania wsparcia kobietom poprzez sztukę.
KENIA	Gay Trust Kenya (G-Kenya Trust (G-KT))		Działa na polu edukacji, pracy z mediami oraz rzecznictwa na rzecz praw osób LGBTI.
KENIA	Transgender Education and Advocacy (T.E.A)		Organizacja powstała w grudniu 2008 roku i zajmuje się kwestiami związanymi z transseksualizmem.
KENIA	Ishtar MSM		Organizacja powstała w latach 90tych i prowadzi działania na rzecz mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami, udzielając pomocy psychologicznej. Organizacja prowadzi programy edukacyjne oraz rzecznicze.
KOMORY			Według raport Departamentu Stanu nie ma organizacji, która zajmowałaby się kwestiami osób LGBTI.
KONGO			Brak informacji.
LESOTHO	Matrix		Grupa wsparcia osób LGBTI.
LIBERIA	Movement for the Defence of Gays and Lesbians in Liberia		Grupa działa na rzecz osób LGBTI i stara się inicjować debatę publiczną na temat praw mniejszości seksualnych.
MADAGASKAR	SISAL Madagascar		Wiele organizacji w kraju działa na polu HIV/AIDS i zajmuje się również prawami osób LGBTI.
MALAWI	Centre for Development of People (Cedep)	http://www.cedepmalawi.org/	Organizacja powstała w 2005 roku. Działa na rzecz praw osób LGBTI, więźniów oraz osób, które oferują usługi seksualne.
MALAWI	Association for Secular Humanism	http://secularhumanismmalawi.wordpress.com/	Organizacja działa w Lilongwe i zajmuje się naruszeniami praw człowieka.
MALAWI	Centre for Human Rights and Rehabilitation (CHRR)	http://www.chrrmw.org/	Organizacja powstała w 1995 roku. Zajmuje się monitorowaniem przestrzegania praw człowieka w kraju.
MALAWI	National Women's Lobby Group (NAWOLG)	http://www.womenslobby.org.mw/	Koalicja organizacji zajmujących się prawami kobiet. Powstała w 1997 roku.

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
MAURITIUS	NGO Collectif Arc en Ciel	http://www.facebook.com/collectifarcenciel http://collectifarcenciel.org/index.html	Organizacja, grupa wsparcia, działa na polu praw osób LGBTI.
MAURITIUS	Collectif Urgence Toxida	http://www.facebook.com/Collectif.Urgence.Toxida	Organizacja działa na polu redukcji szkód wywołanych HIV/AIDS, w szczególności pracuje na rzecz osób uzależnionych od narkotyków i zakażonych wirusem HIV.
NAMIBIA	OutRight Namibia The Rainbow Project (TRP)	http://www.amsher.net/Default.aspx?alias=www.amsher.net/trp	Działa od 1997 roku na rzecz praw osób LGBTI.
NAMIBIA	Sister Namibia	http://www.sisternamibia.org/	Działa na rzecz kobiet i ich praw do decydowania o własnej seksualności.
NAMIBIA	Youth Outreach on Rights and Development (YORD)		Grupa na rzecz praw kobiet.
NAMIBIA	Positive Vibes	http://www.positivevibes.org/	Organizacja działa na polu HIV/AIDS.
NAMIBIA	AIDS Law Unit of the Legal Assistance Centre	http://www.lac.org.na/	Organizacja działa na polu pomocy prawnej, monitorowania przestrzegania praw człowieka oraz edukacji na temat praw człowieka.
NAMIBIA	Out-Right Namibia (ORN)	http://www.amsher.net/Default.aspx?alias=www.amsher.net/orn	Organizacja działa na rzecz osób LGBTI, mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami oraz kobiet, które mają kontakty seksualne z innymi kobietami.
NAMIBIA	AIDS and Rights Alliance for Southern Africa (ARASA)	https://arasa.info/	Organizacja powstała w 2002 roku i zrzesza kilka organizacji działających na polu HIV/AIDS. Jest organizacją regionalną, jej członkowie mają siedzibę w kilku krajach regionu.
NIGERIA	Nigeria's Information for Sexual and Reproductive Rights		
NIGERIA	Social Justice Advocacy Initiative	http://www.justiceadvocates.org/	Organizacja działa na polu edukacji, monitorowania i rzecznictwa w sprawach związanych z przestrzeganiem praw człowieka.
NIGERIA	Coalition for the Defense of Sexual Rights in Nigeria		Sieć organizacji działających na polu praw seksualnych.

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
NIGERIA	The Initiative for Equal Rights (TIER)		Organizacja powstała w 2007 roku i zajmuje się przeciwdziałaniem dyskryminacji osób LGBTI. Zajmuje się m.in. kwestiami związanymi ze zdrowiem, pomocą prawną i budowaniem świadomości.
NIGERIA	Queer Aliance	http://www.qayn-center.org/queer-alliance-nigeria/	Grupa wsparcia zajmująca się rzecznictwem, monitorowaniem praw osób LGBTI oraz edukacją, w szczególności na polu zdrowia.
NIGERIA	Sexual Minorities Against HIV/AIDS in Nigeria		Organizacja powstała w 2007 roku i zajmuje się głównie rzecznictwem na polu praw osób LGBTI.
RPA	Lesbian and Gay Equality Project (LGEP)		Wcześniej: National Coalition for Gay and Lesbian Equality (NCGLE). Organizacja zajmuje się prawami osób LGBTI.
RPA	The Triangle Project		To największa organizacja w RPA zajmująca się prawami osób LGBTI.
RPA	Gay and Lesbian Archives lub South Africa's Gay and Lesbian Memory in Action (GALA)	http://www.gala.co.za/	To centrum, które zajmuje się kwestiami związanymi z edukacją o prawach osób LGBTI.
RPA	Gay Association of South Africa		Powstała w 1982 roku. Najstarsza organizacja zajmująca się prawami osób LGBTI.
RPA	Gay and Lesbian Organisation of the Witwatersrand		Organizacja skupia osoby różnej rasy i działała na rzecz zmiany Konstytucji na początku lat 90.
RPA	African Men for Sexual Health and Rights (AMShEr).	http://www.amsher.net/	Koalicja organizacji działających na rzecz praw gejów i mężczyzn biseksualistów jak również mężczyzn, którzy mają kontakty seksualne z innymi mężczyznami.
RPA	Southern African Litigation Centre	http://www.southernafricalitigationcentre.org/	Zajmuje się litygacją na polu praw człowieka.
REPUBLIKA ŚRODKOWO-AFRYKAŃSKA			Brak informacji.
REPUBLIKA ZIEŁONEGO PRZYŁĄDKA			Według raport Departamentu Stanu nie ma organizacji, która zajmowałaby się kwestiami osób LGBTI.
RWANDA	Horizon Community Association (HOCA)	http://www.hoca4rwanda.9f.com/	Koalicja 17 organizacji, która powstała w 2003 roku.
SENEGAL	Global Research and Advocacy Group (GRAG)	http://www.globalresearchandadvocacygroup.org/	Organizacja działa w Londynie i Senegalu na polu praw mniejszości m.in. etnicznych i seksualnych.

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
SESZELE			Brak informacji.
SIERRA LEONE			W kraju działa biuro Amnesty International, które zajmuje się przede wszystkim edukacją o prawach człowieka.
SOMALIA			Brak informacji.
SUAZI	House of Pride		
SUAZI	Gays and Lesbians Association of Swaziland (GALESWA)		Organizacja powstała w latach 90.
SUAZI	Swaziland Positive Living (SWAPOL)	http://www.swapol.net/	Organizacja działa na polu zwiększania standardu życia osób zamieszkujących tereny wiejskie.
TANZANIA	Community Peer Support Services (CPSS)	http://www.sgn.org/cpss/index.htm	Organizacja powstała w 1997 roku i obecnie ma 34 aktywnych członków.
TANZANIA	Tanzania Network of Women Living with AIDS		Organizacja zajmuje się działaniami rzeczniczymi oraz edukacją na polu HIV/AIDS.
TOGO			Według raport Departamentu Stanu nie ma organizacji, która zajmowałaby się kwestiami osób LGBTI.
UGANDA	Ice Breakers Uganda		Prowadzi klinikę w Kampali dla osób LGBTI.
UGANDA	Sexual Minorities Uganda (SMUG)	http://www.sexualminoritiesuganda.net http://www.smug.4t.com/	Jednym z działaczy organizacji jest Frank Mugisha. Organizacja powstała w 2004 roku i jest koalicją organizacji działających na rzecz praw osób LGBTI.
UGANDA	Action Group for Health, Human Rights and HIV/AIDS (AGHA-Uganda)	http://www.aghauganda.org/	Organizacja powstała w 2003 roku i działa na polu rzecznictwa i edukacji w kwestii praw człowieka i zdrowia.
UGANDA	Health and Science Press Association (UHSPA-Uganda)	http://www.uhspa.org/	Organizacja, która zajmuje się kwestiami związanymi ze zdrowiem osób LGBTI.
UGANDA	Uganda Human Rights Commission (UHRC)	http://www.facebook.com/UgandaHumanRightsCommissionUhrcc/info	Organizacja zajmuje się ochroną praw podstawowych.
UGANDA	Women's Organization Network for Human Rights Advocacy (WONETHA)	http://www.wonetha.org/	Organizacja powstała w 2008 roku i jest koalicją organizacji zajmujących się prawami osób, które sprzedają swoje usługi seksualne.

KRAJ	NAZWA	STRONA WWW	OPIS
UGANDA	Civil Society Coalition on Human Rights and Constitutional Law	http://www.ugandans4rights.org/	Organizacja powstała w 2009 roku i skupia 51 organizacji zajmujących się prawami człowieka w Ugandzie.
UGANDA	Human Rights Awareness and Promotion Forum	http://hrapf.org/	Organizacja powstała w 2008 roku i działa na polu litygacji w sprawach osób marginalizowanych.
UGANDA	Freedom and Roam Uganda (FARUG)	http://www.faruganda.org/ http://farug.blogspot.com/	Organizacja powstała w 2003 roku. To organizacja członkowska. Nie jest zarejestrowana. Działa na rzecz praw osób LGBTI.
UGANDA	Center for Constitutional Rights (CCR)		Organizacja zajmuje się głównie kwestiami prawnymi.
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ			Brak informacji.
WYSPY ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIĄŻĘCA			Brak informacji.
ZAMBIA	Lesbians, Gays, Bisexuals & Transgender Persons Association (LEGATRA)		
ZIMBABWE	Gays and Lesbians of Zimbabwe (GALZ)	http://www.galz.co.zw/	Organizacja powstała w 1990 roku i jako pierwsza zaczęła działać na rzecz zwiększenia świadomości o HIV/AIDS. Działa na rzecz praw osób LGBTI i nietolerancji.
ZIMBABWE	Lawyers for Human Rights (ZLHR)	http://www.zlhr.org.zw/	Organizacja zajmuje się ochroną praw człowieka.
ZIMBABWE	Women of Zimbabwe Arise (WOZA)	http://woza.zimbabwe.org/	Organizacja powstała w 2003 roku i działa na rzecz praw kobiet.

TABELA 5. STOSOWANIE PRAWA ANTYHOMOSEKSUALNEGO W PRAKTYCE

Stosowanie prawa antyhomoseksualnego i zakazującego sodomii wobec mniejszości seksualnych w państwach afrykańskich na południe od Sahary w latach 2009-2011
(Opracowanie własne na podstawie raportów Departamentu Stanu Stanów Zjednoczonych za lata 2009-2011)

KRAJ	2009	2010	2011
ANGOLA	Brak danych	Brak danych	Brak danych
BENIN	Nie	Nie	Nie
BOTSWANA	Nie	Nie	Nie
BURKINA FASO	Brak danych	Brak danych	Brak danych
BURUNDI	Nie	Nie	Nie
DŻIBUTI	Brak danych	Brak danych	Brak danych
ERYTREA	Brak danych	Tak	Tak
ETIOPIA	Brak	Brak	Nie
GAMBIA	Nie	Nie	Nie
GHANA	Brak danych	Brak danych	Nie
GWINEA	Brak danych	Brak danych	Nie
KAMERUN	Tak	Tak	Tak
KENIA	Nie	Nie	Tak
KOMORY	Nie	Nie	Nie
LESOTHO	Brak danych	Brak danych	Brak danych
LIBERIA	Nie	Nie	Nie
MADAGASKAR	Brak danych	Brak danych	Brak danych
MALAWI	Tak	Tak	Tak
MAURITIUS	Brak danych	Brak danych	Brak danych
MOZAMBIK	Brak danych	Brak danych	Brak danych
NAMIBIA	Brak danych	Brak danych	Brak danych
NIGERIA	Nie	Nie	Nie

Sytuacja mniejszości seksualnych w Afryce (na południe od Sahary), październik 2012 r.

SENEGAL	Tak	Tak	Tak
SESZELE	Brak danych	Brak danych	Brak danych
SIERRA LEONE	Nie	Nie	Nie
SOMALIA	Brak danych	Brak danych	Brak danych
SUAZI	Brak danych	Nie	Nie
TANZANIA	Brak danych	Nie	Brak danych
TOGO	Brak danych	Tak	Nie
UGANDA	Nie	Tak	Tak
WYSPY ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIĄŻĘCA	Brak danych	Brak danych	Brak danych
ZAMBIA	Tak	Tak	Tak
ZIMBABWE	Tak	Tak	Tak

BIBLIOGRAFIA

ARTYKUŁY NAUKOWE I DRUKI ZWARTE

- Altman D., Aggleton P., Williams M., Kong T., Reddy V., Harrad D., Reis T., Parker R, *Men who have sex with men: stigma and discrimination*, Vewpoint vol 380, czerwiec 2012.
- Bell C.M., *Ritual: Perspectives and Dimensions*, Oxford 1997.
- Curtin P., Feierman S., Thompson L. i Vansina J., *Historia Afryki*, Gdańsk 2003.
- Ehlers V.J., Zuyderduin A., Oosthuizen M.J., *The well-being of gays, lesbians and bisexuals in Botswana*, Journal of Advanced Nursing, 35(6), 2001.
- Epprecht M., *Heterosexual Africa?: The History of an Idea from the Age of Exploration to the Age of AIDS*, Athens, USA.
- Epprecht M., *Sexual Minorities, human rights and public health strategies in Africa*, African Affairs, 111/443, 2012.
- Epprecht M., *Sexuality, Africa, History*, American Historical Review, grudzień 2009.
- Gay J., "Mummies and babies" and friends and lovers in Lesotho, [w:] E. Blackwood (red.), *The Many Faces of Homosexuality: Anthropological Approaches to Homosexual Behaviour*, vol. 11, nr 3/4, Londyn 1995.
- Greenberg D.F., *The Construction of Homosexuality*, Chicago 1990.
- Gueboguo Ch., *L'homosexualité en Afrique: sens et variations d'hier à nos jours*, 2006, artykuł dostępny na stronie: <http://socio-logos.revues.org> [strona z dnia 22.10.2012].
- Gueboguo Ch., *Suicide et homosexualité en Afrique : le cas du Cameroun*, artykuł dostępny na stronie: http://semgai.free.fr/contenu/textes/GUEBOGUO_suicide.html [strona z dnia 22.10.2012].
- Msibi T., *The Lies We Have Been Told: On (Homo) Sexuality in Africa*, *africatoday* 58(1).
- Murray S. i Roscoe W. (red.), *Boy-Wives and Female Husbands: Studies of African Homosexualities*. Londyn, 1998.
- Murray S.O, *Homosexualities*, Chicago 2002.
- Neill J., *The Origins and Role of Same-Sex Relations In Human Societies*, USA 2009.
- Sallar A.M. i Kpagnane D.A., *Homosexuality and HIV in Africa: An Essay on Using Entertainment Education as a Vehicle for Stigma Reduction*, *Sexuality & Culture*, 2011.
- Semugoma P., Nemande S., Baral S.D., *The irony of homophobia in Africa*, www.thelancet.com v. 380, czerwiec 2012.
- Sweet J.H., *Recreating Africa: Culture, Kinship, and Religion in the Portuguese World, 1441-1770*, North Carolina, USA, 2003.
- Tin L-G. (red.), *Dictionary of Homophobia : A Global History of Gay and Lesbian Experience*. Vancouver, 2008.
- van Zyl M., *Are Same-Sex Marriages UnAfrican? Same-Sex Relationships and Belonging in Post-Apartheid South Africa*, *Journal of Social Issues*, v. 67, nr 2, 2011.

DONIESIENIA MEDIALNE I BLOGI

- 76 crimes, *3 months in Nigerian jail for mistaken gay sex, or rape?*, 18 września 2012, <http://76crimes.com/2012/09/18/3-months-in-nigerian-jail-for-mistaken-gay-sex-or-rape/> [strona z dnia 21.11.2012].
- 76 Crimes, *Eric O. Lembembe, Gay in Cameroon: after beatings in prison, rejection at home*, 21 lipca 2012, <http://76crimes.com/2012/07/21/gay-in-cameroon-after-beatings-in-prison-rejection-at-home/> [strona z dnia 26.11.2012].
- AFP, *Uganda government denies backing anti-gay bill*, 9 lutego 2012, <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5j17G1iOvwLtgMjjQ3nWZ9sjLF3pg?docId=CNG.5898d5e01f8ae0f5fddc52d810aa4f9b.5c1> [strona z dnia 28.11.2012].
- AFP, *Uganda MP to drop death clause in anti-gay bill*, 9 lutego 2012, <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5hs2B6OXHUeB1jav2vNkNrjQClzMQ?docId=CNG.5754c1297c4350e7f999b98ecde74982.2c1> [strona z dnia 28.11.2012].
- AI, *UA: 166/11 Index: AFR 17/003//011 Cameroon*, 3 czerwca 2011, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR17/003/2011/en/be21ea0d-a9c5-42ed-961c-c243cda22cd4/af170032011en.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- AI, *Uganda: Police close down gay rights workshop*, 19 czerwca 2012, <http://www.amnesty.org/en/news/uganda-police-close-down-gay-rights-workshop-2012-06-19> [strona z dnia 21.10.2012].
- AP, *AP Interview: Malawi unlikely to ax anti-gay laws*, 28 września 2012, <http://bigstory.ap.org/article/ap-interview-malawi-unlikely-ax-anti-gay-laws> [strona z dnia 25.11.2012].
- BBC, *Africa's lesbians demand change*, 27 lutego 2008 roku, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7266646.stm> [strona z dnia 23.11.2012].
- BBC, *Africans trust religious leaders*, 14 września 2005, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4246754.stm> [strona z dnia 26.11.2012].
- BBC, *Cameroon in 'first' lesbian charges*, 14 lutego 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17158128> [strona z dnia 23.11.2012].
- BBC, *Cameroon jails men over gay sex*, 24 listopada 2011 roku, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15871386> [strona z dnia 23.11.2012].
- BBC, *Cameroon papers sued for 'outing'*, 15 lutego 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4716046.stm> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Gay Nigerian tells of death threats*, 31 lipca 2008, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7535533.stm> [strona z dnia 23.11.2012].
- BBC, *Gay pride and prejudice in Kenya*, 16 czerwca 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10320057> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Gay rights: Africa, the new frontier*, 7 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16068010> [strona z dnia 10.11.2012].
- BBC, *Ghana's secret gay community*, 14 marca 2007, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6445337.stm> [strona z dnia 21.10.2012].
- BBC, *Jail term for Cameroon gay libel*, 3 marca 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4772244.stm> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Kenya 'gay wedding' suspects freed*, 17 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8520906.stm> [strona z dnia 23.10.2012].
- BBC, *Kenyan police raid 'gay wedding' and arrest five men*, 12 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8512928.stm> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Liberian anger over gay rights call*, 19 marca 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17380950> [strona z dnia 21.10.2012].
- BBC, *Malawi arrests 'gay-poster' man*, 3 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8495229.stm> [strona z dnia 30.11.2012].

- BBC, *Malawi court convicts gay couple*, 18 maja 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10121618> [strona z dnia 23.10.2012].
- BBC, *Malawi gay couple get maximum sentence of 14 years*, 20 maja 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/10130240> [strona z dnia 23.10.2012].
- BBC, *Malawi pardons jailed gay couple*, 29 maja 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10190653> [strona z dnia 23.10.2012].
- BBC, *Malawi to overturn homosexual ban, Joyce Banda says*, 18 maja 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18118350> [strona z dnia 25.11.2012].
- BBC, *Nigerian leaders unite against same-sex marriages*, 5 grudnia 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15992099> [strona z dnia 25.11.2012].
- BBC, *South Africa call to solve gay 'serial killings'*, 30 czerwca 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15204429> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *South Africa investigates 'gay slur' King Zwelithini*, 6 października 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16697943> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *South Africa's lesbians fear 'corrective rape'*, 10 czerwca 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13908662> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Transsexual artist Titica takes Angola by storm*, 12 kwietnia 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17628726> [strona z dnia 23.11.2012].
- BBC, *Tutu calls for end to gay stigma to help tackle HIV*, 20 lipca 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/health-18913497> [strona z dnia 12.10.2012].
- BBC, *Uganda anti-gay bill 'not backed by government'*, 9 lutego 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16963339> [strona z dnia 28.11.2012].
- BBC, *Uganda cleric shows gay porn film*, 18 lutego 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8521471.stm> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Uganda fear over gay death-penalty plans*, 2 grudnia 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8412962.stm> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Uganda gay activist Kasha Jacqueline Nabagesera hailed*, 4 maja 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13278374> [strona z dnia 23.10.2012].
- BBC, *Uganda prime minister hacked 'over gay rights'*, 18 maja 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-19281664> [strona z dnia 21.11.2012].
- BBC, *Uganda's Rolling Stone paper told to stop outing gays*, 1 listopada 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-11666789> [strona z dnia 23.11.2012].
- BBC, *World Debate: Gay Rights in Africa*, debata dostępna jest na stronie: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/9447768.stm> [strona z dnia 12.10.2012].
- Burnett M., *Uganda making life tough for NGOs, LGBT rights*, 30 sierpnia 2012, <http://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2012/08/30/uganda-making-life-tough-for-ngos-lgbt-rights/?iref=allsearch> [strona z dnia 25.11.2012].
- CNN, *Group urges Burundi to drop new law against homosexuality*, 2 sierpnia 2009, <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/africa/08/03/burundi.homosexuality/index.html?iref=allsearch> [strona z dnia 25.11.2012].
- CNN, *Nigerian senate passes anti-gay bill, defying British aid threat*, 1 grudnia 2011, <http://edition.cnn.com/2011/11/30/world/africa/africa-gay-rights/index.html> [strona z dnia 25.11.2012].
- Declaration by High Representative Catherine Ashton on behalf of the European Union on the human rights of LGBT people in Malawi*, 21 maja 2010 roku, <http://consilium.europa.eu/policies/foreign-policy/third-countries-and-regions/eu-africa-relations/southern-africa> [strona z dnia 30.11.2012].
- GALZ, *The Blackmailers' Charter*, http://www.galz.co.zw/?page_id=308 [strona z dnia 25.11.2012].

- Global Post, *Nigeria: Where being openly gay comes at a steep price*, 13 sierpnia 2012, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/nigeria/120802/nigeria-gay-rights-goodluck-jonathan-hiv-aids> [strona z dnia 27.11.2012].
- Guardian, *Nigerian court jails actor for homosexuality under colonial law*, 21 września 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/21/nigeria-court-jails-actor-gay-offence> [strona z dnia 21.11.2012].
- Guardian, *Uganda bans 38 organisations accused of 'promoting homosexuality'*, 20 czerwca 2012, <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jun/20/uganda-bans-organisations-promoting-homosexuality> [strona z dnia 21.10.2012].
- Guardian, *Ugandan church leader brands anti-gay bill 'genocide'*, 4 grudnia 2009, <http://www.guardian.co.uk/katine/2009/dec/04/gideon-byamugisha-homosexuality-bill?intcmp=239> [strona z dnia 27.11.2012].
- Guardian, *Ugandan paper calls for gay people to be hanged*, 21 października 2010, <http://www.guardian.co.uk/world/2010/oct/21/ugandan-paper-gay-people-hanged> [strona z dnia 21.10.2012].
- Guardian, *'Why was I born gay in Africa?'*, 27 marca 2011, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/27/uganda-gay-lesbian-immigration-asylum> [strona z dnia 21.10.2012].
- Guardian, *Zimbabwe gay rights workers released after alleged torture*, 28 maja 2010, <http://www.guardian.co.uk/world/2010/may/28/zimbabwe-gay-rights-workers-released-torture> [strona z dnia 26.11.2012].
- Human Rights First, *The Road to Safety, Strengthening Protection for LGBTI Refugees in Uganda and Kenya*, 2012, http://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/pdf/RPP-The_Road_to_Safety.pdf [strona z dnia 21.11.2012].
- HRW, *Cameroon: Free Men Charged Under 'Sodomy' Law*, 17 sierpnia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/08/17/cameroon-free-men-charged-under-sodomy-law> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Cameroon: Letter to the Minister of Justice Regarding Article 354*, 22 grudnia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/12/22/cameroon-letter-minister-justice-regarding-article-354> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Cameroon: LGBT Rights Workshop Shut Down*, 5 kwietnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/04/05/cameroon-lgbt-rights-workshop-shut-down> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Cameroon: Same-Sex Relations Bring Attacks, Arrests*, 4 listopada 2010, <http://www.hrw.org/news/2010/10/28/cameroon-same-sex-relations-bring-attacks-arrests> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Cameroon: Stop Criminalizing Same-sex Conduct*, 30 września 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/09/30/cameroon-stop-criminalizing-same-sex-conduct> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Joint Memorandum to the Government of Nigeria: 'Same Gender Marriage (Prohibition) Bill, 2011' violates Constitution*, 1 listopada 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/11/01/joint-memorandum-government-nigeria-same-gender-marriage-prohibition-bill-2011-viola> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Nigeria: 'Same Gender' Marriage Ban Would Attack Rights*, 1 listopada 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/11/01/nigeria-same-gender-marriage-ban-would-attack-rights> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Repealing Malawi's LGBT Laws: An Example for Africa?*, 14 czerwca 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/06/14/repealing-malawi-s-lgbt-laws-example-africa> [strona z dnia 25.11.2012].
- HRW, *Uganda: Growing Intimidation, Threats to Civil Society*, 21 sierpnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/08/21/uganda-growing-intimidation-threats-civil-society> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Uganda: Minister Shuts Down Rights Workshop*, 16 lutego 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/02/16/uganda-minister-shuts-down-rights-workshop> [strona z dnia 26.11.2012].

- HRW, *Uganda: Promptly Investigate Killing of Prominent LGBT Activist*, 27 stycznia 2011, <http://www.hrw.org/news/2011/01/27/uganda-promptly-investigate-killing-prominent-lgbt-activist> [strona z dnia 26.11.2012].
- HRW, *Zambia. Intolerance Threatens health care*, 21 maja 2010, <http://www.hrw.org/en/news/2010/05/21/zambia-intolerance-threatens-health-rights> [strona z dnia 22.10.2012].
- HRW, *Zimbabwe: End Attacks on LGBT People*, 27 sierpnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/08/27/zimbabwe-end-attacks-lgbt-people> [strona z dnia 25.11.2012].
- IGLHRC, *African Civil Society Condemn Malawi Criminalizing Consensual Sexual Relations Between Adult Women*, 11 lutego 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/partners/1340.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- IGLHRC, *Cameroon Government Must Cease Persecution of LGBT Human Rights Defenders*, 14 stycznia 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/pressroom/pressrelease/1314.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- IGLHRC, *Cameroon: Press Release on Arrest of Three Alleged Homosexuals*, 23 kwietnia 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/1375.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- IGLHRC, *Cameroon: The Status of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights in Cameroon. Shadow Report*, 1 czerwca 2010, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/publications/reportsandpublications/1488.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- IGLHRC, *Nigeria: Dispatch from Bauchi on the Case of 18 Men Arrested for Gender Transgression*, 13 listopada 2007, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/342.html> [strona z dnia 21.11.2012].
- IGLHRC, *Tanzania: Arbitrary Arrests and Detentions of Gay and Lesbian Activists*, 30 października 2009, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/993.html> [strona z dnia 30.11.2012].
- IGLHRC, *Cameroon Government Must Cease Persecution of LGBT Human Rights Defenders*, 14 stycznia 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/pressroom/pressrelease/1314.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- IGLHRC, *Cameroon: Press Release on Arrest of Three Alleged Homosexuals*, 23 kwietnia 2011, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/1375.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- IGLHRC, *Cameroon: The Status of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights in Cameroon. Shadow Report*, 1 czerwca 2010, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/publications/reportsandpublications/1488.html> [strona z dnia 26.11.2012].
- IGLHRC, *Nigeria: Dispatch from Bauchi on the Case of 18 Men Arrested for Gender Transgression*, 13 listopada 2007, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/342.html> [strona z dnia 21.11.2012].
- IGLHRC, *Tanzania: Arbitrary Arrests and Detentions of Gay and Lesbian Activists*, 30 października 2009, <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/takeaction/resourcecenter/993.html> [strona z dnia 30.11.2012].
- ILGA, *A Day In Kampala*, 3 października 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nKLSsic1jp> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Cameroon Catholic archbishop says gays are enemy of creation*, 22 sierpnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nG0dbAZ1Va> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Congo: gays in a misunderstood struggle*, 24 listopada 2011, <http://ilga.org/ilga/en/article/nh9snSk1Vm> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *DR Congo: Possible revival of anti-homosexuality bill*, <http://ilga.org/ilga/en/article/n1GOxDt1Kn> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *First LGBTI Clinic Opens In Uganda's Capital, Kampala*, maj 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/ny8GRYb13Z> [strona z dnia 21.11.2012].
- ILGA, *Gambia president will cut off gay's head*, 16 lutego 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/np6RAHn1jn> [strona z dnia 23.11.2012].

- ILGA, "Give me PRIDE, or give me Death!", 30 sierpnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nHyUyEE1Ws> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Humanity is under attack in Uganda*, 26 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nBqx4qC1w1> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *LGBT meeting in Cameroon turns bloody as gay-bashers invade*, 21 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nAY90r61E8> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Opinion: Gay rights in Cameroon*, 22 lutego 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/npDCr6S1Fe> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Roger Mbede remains free for now in Cameroon*, 12 września 2012, [http://ilga.org/ilga/en/article/n\]Ecsyb19E](http://ilga.org/ilga/en/article/n]Ecsyb19E) [strona z dnia 29.11.2012].
- ILGA, *The arrest of a young Cameroonian for homosexuality*, 28 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nBDtHir1uh> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Ugandan Documentary on Gay Love in Pre-Colonial Africa*, 8 czerwca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nzLycnr1HP> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Uganda Human Rights Commission Report Urges Right To Health For All*, 4 maja 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nwrcnYq1vf> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Uganda: Producer of Nation's First Gay Play Could Be Jailed*, 11 września 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nIHdgwh1J4> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Uganda Releases Gay Play Producer, David Cecil On Bail*, 19 września 2012, [http://ilga.org/ilga/en/article/n\]swOU91Fk](http://ilga.org/ilga/en/article/n]swOU91Fk) [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Uganda Vp Tells British Minister Death Penalty For Gays Will Be Dropped*, 30 kwietnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nw5eEC614k> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Ugandan Parliament Creates New Committee On Human Rights*, 7 marca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nqZaayF1Q4> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Uganda's gays see public opinion gains*, 26 marca 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/nsMKcwM1ZS> [strona z dnia 26.11.2012].
- ILGA, *Uganda's President Admits Gays Part Of Africa's Heritage*, 2 kwietnia 2012, <http://ilga.org/ilga/en/article/ntrEacB1Aq> [strona z dnia 26.11.2012].
- IRIN News, *Africa: Crackdowns on gays make the closet safer*, 19 stycznia 2010, <http://www.irinnews.org/Report/87793/AFRICA-Crackdowns-on-gays-make-the-closet-safer> [strona z dnia 24.11.2012].
- IRIN News, *Analysis: Understanding the drivers of homophobia in Ghana*, 1 sierpnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/93387/Analysis-Understanding-the-drivers-of-homophobia-in-Ghana> [strona z dnia 24.11.2012].
- IRIN News, *Gambia: African leaders must stand up to Jammeh, say lawyers*, 24 września 2009, <http://www.irinnews.org/Report/86285/GAMBIA-African-leaders-must-stand-up-to-Jammeh-say-lawyers> [strona z dnia 25.11.2012].
- IRIN News, *Gambia: Mob violence and murder feared after President's gay beheading threat*, 12 czerwca 2008, <http://www.irinnews.org/Report/78716/GAMBIA-Mob-violence-and-murder-feared-after-President-s-gay-beheading-threat> [strona z dnia 25.11.2012].
- IRIN News, *HIV/AIDS: MSM meeting stirs controversy at HIV conference*, 5 grudnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94397/HIV-AIDS-MSM-meeting-stirs-controversy-at-HIV-conference> [strona z dnia 23.11.2012].
- IRIN News, *Nigeria: Government proposes law to ban same-sex marriage*, 20 stycznia 2006, <http://www.irinnews.org/Report/57879/NIGERIA-Government-proposes-law-to-ban-same-sex-marriage> [strona z dnia 25.11.2012].
- IRIN News, *Nigeria: Tightening the noose on gay rights*, 15 listopada 2011, <http://www.irinnews.org/Report/94207/NIGERIA-Tightening-the-noose-on-gay-rights> [strona z dnia 24.11.2012].
- IRIN News, *Swaziland: Reaching out to gays for the first time*, 14 lutego 2012, <http://www.irinnews.org/Report/94857/SWAZILAND-Reaching-out-to-gays-for-the-first-time> [strona z dnia 23.11.2012].
- IRIN News, *Uganda: Calls for inclusion of MSM in new HIV strategy*, 26 sierpnia 2011, <http://www.irinnews.org/Report/93586/UGANDA-Calls-for-inclusion-of-MSM-in-new-HIV-strategy> [strona z dnia 24.11.2012].

- IRIN News, *Uganda: New LGBTI clinic faces fierce government criticism*, lipiec 2012, <http://m.irinnews.org/95844.htm> [strona z dnia 21.11.2012].
- Nigerian Tribune, *A diary of 'gays' in Nigeria*, 20 kwietnia 2012, <http://tribune.com.ng/index.php/features/39472-a-diary-of-gays-in-nigeria> [strona z dnia 21.11.2012].
- PBS, *In Uganda, Gays Face Growing Social, Legal Hostility*, kwiecień 2012, http://www.pbs.org/newshour/bb/world/jan-june12/uganda_04-05.html [strona z dnia 21.10.2012].
- Plus News, *Kenya: Bisexual male sex workers run big risks*, 20 kwietnia 2010, <http://www.plusnews.org/Report/88867/KENYA-Bisexual-male-sex-workers-run-big-risks> [strona z dnia 26.11.2012].
- Reuters, *Feature: Gay activist murder prompts Ugandan reflection*, 30 stycznia 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/01/30/us-uganda-murder-idUSTRE70T10S20110130> [strona z dnia 23.11.2012].
- Reuters, *Gay rights activists hack Ugandan government website*, 16 sierpnia 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/08/16/net-us-uganda-gayrights-idUSBRE87F0X120120816> [strona z dnia 23.11.2012].
- Reuters, *Kenya political campaign puts gay taboo in spotlight*, 22 listopada 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/11/22/us-kenya-elections-gay-idUSBRE8AL0K920121122> [strona z dnia 25.11.2012].
- Reuters, *Olympics-Africa archer comes out at London as gay role model*, 5 sierpnia 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/08/05/oly-gay-games-day-idUSL6E8IVPYT20120805> [strona z dnia 23.11.2012].
- Reuters, *Uganda anti-gay bill draws church, donor battle lines*, 28 czerwca 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/06/28/us-uganda-gays-idUSBRE85R0XR20120628> [strona z dnia 21.10.2012].
- Reuters, *Uganda anti-gay bill draws church, donor battle lines*, 29 czerwca 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/06/29/us-uganda-gays-idUSBRE85R0XR20120629> [strona z dnia 23.11.2012].
- Reuters, *Uganda gays feel threatened by bill*, 28 stycznia 2010, <http://blogs.reuters.com/africanews/2010/01/28/uganda-gays-feel-threatened-by-bill/> [strona z dnia 23.11.2012].
- Reuters, *Ugandan jailed for 30 years for murder of gay activist*, 11 listopada 2011, <http://af.reuters.com/article/worldNews/idAFTRE7AA1CR20111111> [strona z dnia 28.10.2012].
- Tabengwa M., *Being Tolerant Is African, Too!*, 17 kwietnia 2012, <http://www.hrw.org/news/2012/04/17/being-tolerant-african-too> [strona z dnia 26.11.2012].
- The Washington Time, *Advocacy of gay rights unwelcome in Uganda*, 4 lipca 2012, <http://www.washingtontimes.com/news/2012/jul/4/uganda-targets-rights-groups-in-anti-gay-campaign/> [strona z dnia 21.10.2012].

RAPORTY I OPRACOWANIA

- AI, *Amnesty International Report 2012, The state of the world's human rights*, raport dostępny na stronie: <http://www.amnesty.org/en/annual-report/2012> [strona z dnia 12.10.2012].
- CIA, *WorldBook*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> [strona z dnia 12.10.2012].
- HRW, *World Report 2012*, raport dostępny na stronie: <http://www.hrw.org/world-report-2012/world-report-2012-uganda> [strona z dnia 12.10.2012].
- Immigration and Refugee Board of Canada, *Democratic Republic of the Congo: Situation of homosexuals, including legislation and support services; treatment of homosexuals by society and government authorities (2008 - February 2011)*, COD103703.FE, 3 marca 2011, opracowanie dostępne na stronie: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4db7c4272.html> [strona z dnia 24 października 2012].
- Immigration and Refugee Board of Canada, Ottawa, *Zimbabwe: Treatment of sexual minorities, including legislation, state protection, and support services (2009-March 2012)* [ZWE104069.E], opracowanie dostępne na stronie ECOI.net: http://www.ecoi.net/local_link/218418/325267_en.html [strona z dnia 12.10.2012].
- OHCHR, *High Commissioner's report to the Human Rights Council on violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity (issued 15 December 2011) - A/HRC/19/41*, 15 grudnia 2011, pkt. 46, dostępny na stronie: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/LGBTUNReports.aspx> [strona z dnia 21.10.2012].
- OHCHR, *OHCHR in Uganda (2010-2011)*, <http://www.ohchr.org/EN/Countries/AfricaRegion/Pages/UGSummary2010-2011.aspx> [strona z dnia 29.10.2012].
- Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Uganda, A/HRC/19/16*, 22 grudnia 2011, dokument dostępny na stronie: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.16_English.pdf [strona z dnia 28.03.2012]. Zob. w szczególności punkt 72 oraz punkt 111.71.
- UE, *Human Rights and Democracy in The World: Report In EU Action In 2011*, czerwiec 2012, raport dostępny na stronie: http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/2011_hr_report_en.pdf [strona z dnia 15.11.2012].
- United Kingdom Foreign & Commonwealth Office, *Human Rights and Democracy: The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report*, kwiecień 2012, raport dostępny na stronie: <http://centralcontent.fco.gov.uk/pdf/pdf1/hrd-report-2011> [strona z dnia 20.10.2012].
- United Kingdom Home Office, *Guidance Uganda OGN v6.0*, listopad 2011, <http://www.bia.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/countryspecificasylumpolicyogns/ugandaogn?view=Binary> [strona z dnia 28.10.2012].
- USDOS, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices for 2011*, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm#wrapper> [strona z dnia 12.10.2012].

STRONY INTERNETOWE

- <http://bookshybooks.blogspot.com/2012/03/lgbt-literature-in-africa.html> [strona z dnia 23.10.2012].
- http://www.kuriaforsenator.com/index.php?option=com_content&view=article&id=140:reasons-for-withdrawing-from-the-kiambu-senate-race&catid=45:front-page&Itemid=1 [strona z dnia 25.11.2012].
- <http://www.nigeriarights.gov.ng/mandate> [strona z dnia 21.11.2012].
- <http://www.upr-info.org/-UPR-Process-.html> [strona z dnia 19.10.2012].
- <http://coalitionafricanlesbians.blogspot.com/> [strona z dnia 25.11.2012].
- <http://www.psi.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
- <http://www.legabibo.org/bw/aboutus.html> [strona z dnia 25.11.2012].

<http://www.bonela.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://moliburundi.wordpress.com/> [strona z dnia 25.11.2012].
<https://sites.google.com/site/cepehrg/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.facebook.com/HumanRightsGhana/info> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.hracghana.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.facebook.com/humanityfirstcameroon> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.ogceyodcameroon.webs.com/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.amsher.net/Default.aspx?alias=www.amsher.net/alternativescameroun> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://galck.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
<https://www.gaykenya.com/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.facebook.com/pages/Women-Working-With-Women/347910902674> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.nephak.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.cedepmalawi.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://secularhumanismmalawi.wordpress.com/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.chrrmw.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.womenslobby.org.mw/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.facebook.com/collectifarcenciel> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://collectifarcenciel.org/index.html> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.facebook.com/Collectif.Urgence.Toxida> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.amsher.net/Default.aspx?alias=www.amsher.net/trp> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.sisternamibia.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.positivevibes.org/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.lac.org.na/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.amsher.net/Default.aspx?alias=www.amsher.net/orn> [strona z dnia 25.11.2012].
<https://arasa.info/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.elaws.gov.bw/> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.justice.gov.bf> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.unhcr.org/refworld> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.djibouti.mid.ru> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.ilo.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.juriafrica.com> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.kenyalaw.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.comores-droit.com> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://lib.ohchr.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.malawilii.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.gov.mu> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.nigeria-law.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.seylii.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.somalilandlaw.com> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.ilo.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.ulii.org> [strona z dnia 25.11.2012].
<http://www.irb-cisr.gc.ca> [strona z dnia 25.11.2012].